
La jurisdicció

PID_00244160

Guillem Ormazabal Sánchez

Temps mínim de dedicació recomanat: 10 hores

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	7
Objectius	8
1. La relativitat del concepte de jurisdicció. Dificultats per a oferir-ne una noció abstracta	9
2. L'abolició de la justícia privada o autoajuda	11
3. La jurisdicció com a potestat pública encaminada a l'actuació o realització del dret en el cas concret	12
4. La jurisdicció i la resta de les potestats bàsiques de l'Estat: administració i legislació	14
4.1. Jurisdicció i legislació	14
4.2. Jurisdicció i administració	15
5. Els òrgans jurisdiccional	18
5.1. Els jutjats i els tribunals. Concepte i classes	18
5.2. Funcionament dels òrgans col·legiats	26
5.2.1. Sales i seccions de justícia	26
5.2.2. La vàlida constitució dels òrgans col·legiats (la formació de sala)	28
5.2.3. Els presidents de sala i de secció	28
5.2.4. El magistrat ponent	28
5.2.5. Deliberació, votació i decisió dels assumptes	29
5.2.6. Cobertura d'absències	29
6. Els ordres jurisdiccional	31
7. Conflictes de jurisdicció, conflictes de competència i qüestions de competència	35
7.1. Els conflictes de jurisdicció	35
7.2. Els conflictes de competència	36
7.3. Les qüestions de competència	36
8. La independència i la imparcialitat com a eixos de tota la regulació de la jurisdicció	38
8.1. La independència	38
8.1.1. Submissió exclusiva al dret	38
8.1.2. No-submissió a altres tribunals	40

8.1.3.	No-submissió a cap entitat	41
8.2.	La imparcialitat dels òrgans judicials i la seva estreta relació amb la independència	41
8.3.	Garanties constitucionals de la independència i imparcialitat dels tribunals	43
8.3.1.	La inamovibilitat	43
8.3.2.	La predeterminació legal dels jutjadors	44
9.	Unitat jurisdiccional	55
9.1.	La unitat jurisdiccional com a exclusió de jurisdiccions o tribunals especials no previstos en la Constitució	55
9.1.1.	Tribunal Constitucional	56
9.1.2.	Tribunal de Comptes	57
9.1.3.	Tribunal del jurat	57
9.1.4.	Tribunals consuetudinaris i tradicionals	58
9.1.5.	Tribunals militars	58
9.2.	Unitat territorial de la jurisdicció	58
9.2.1.	Assumpció de competències per les comunitats autònomes relacionades amb els mitjans personals i materials al servei de la funció jurisdiccional	60
9.2.2.	Els tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes	64
9.2.3.	Participació de les comunitats autònomes en l'organització de les demarcacions judicials del territori	64
9.2.4.	Exhauriment de les instàncies processals en òrgans judicials radicats en les comunitats autònomes	64
9.2.5.	Els consells de justícia d'Andalusia, Aragó i Catalunya	65
10.	Exclusivitat	68
10.1.	Monopoli estatal	68
10.1.1.	Àmbit internacional	68
10.1.2.	Àmbit intern	70
10.2.	Monopoli judicial	70
10.3.	Sentit negatiu	70
11.	La responsabilitat en l'exercici de la funció jurisdiccional	72
11.1.	Responsabilitat patrimonial de l'Estat	72
11.2.	Responsabilitat judicial	74
11.2.1.	Responsabilitat penal dels jutges i magistrats	75
11.2.2.	Responsabilitat disciplinària, és a dir, exigible per òrgans governatius del poder judicial	76
12.	El poder judicial	77
12.1.	Delimitació del concepte	77
12.2.	El Consell General del Poder Judicial	78

12.2.1. Composició	79
12.2.2. Atribucions	81
12.2.3. Organització	82
12.2.4. Estatut dels vocals del CGPJ	83
12.3. Les sales de govern dels tribunals i audiències	83
12.3.1. Composició	83
12.3.2. Funcions	83
12.4. Presidents de tribunals i audiències	84
12.5. Presidents de sales de justícia i jutges	84
12.6. Jutges degans i juntes de jutges	84
13. El personal jurisdiccional i la carrera judicial.....	86
14. L'oficina judicial i el personal no jurisdiccional.....	89
14.1. L'oficina judicial	89
14.2. El personal no jurisdiccional	90
14.2.1. Personal auxiliar al servei de l'Administració de justícia	91
14.2.2. Personal col·laborador amb l'Administració de justícia	99
Resum.....	111
Activitats.....	113
Exercicis d'autoavaluació.....	113
Solucionari.....	119
Glossari.....	120
Abreviatures.....	122

Introducció

Aquest mòdul analitza els vessants del concepte de **jurisdicció**, un dels tres eixos que formen l'assignatura.

Després d'una breu anàlisi de l'origen històric del concepte, s'ofereix una definició necessàriament relativa, és a dir, ajustada a la configuració del concepte en l'ordenament jurídic vigent.

Quan ja s'ha acceptat que **la jurisdicció és una potestat bàsica de l'Estat**, és necessari trobar criteris que permetin desconfinar-la de la funció legislativa i de la funció administrativa o executiva –les altres dues funcions bàsiques de l'Estat.

Seguidament, es presta atenció especial als **òrgans encarregats de l'exercici de la funció o potestat jurisdiccional**, que genèricament s'anomenen *tribunals*. A partir de la regulació d'aquests òrgans que conté la Llei orgànica del poder judicial (LOPJ), s'analitzen tots els aspectes relatius a la seva composició, distribució territorial i funcional i, fins i tot, a la seva organització interna.

En el mateix ordre de coses, s'estudien les **principals disposicions constitucionals** referides a la potestat jurisdiccional, des dels diferents vessants i facetes que presenten, amb una atenció singular a la **independència necessària dels òrgans judicials**.

Pel caràcter de complement necessari de la independència també s'estudia la **responsabilitat dels jutges i dels magistrats** i es detallen les possibles maneres de satisfer-la.

D'altra banda, es presta atenció a l'anomenat *govern de la magistratura*, és a dir, a la gestió de l'entramat organitzatiu que és la jurisdicció. L'anàlisi no es detura en el **Consell General del Poder Judicial**, òrgan suprem d'aquesta organització governativa, sinó que arriba fins a les figures del jutge degà o de les juntes de jutges.

Finalment, s'aborda amb profusió tot allò relatiu al **personal al servei de l'Administració de justícia**, jurisdiccional o no jurisdiccional, i dins d'aquest últim, tant al personal auxiliar com al personal col·laborador.

Aquest mòdul, en resum, ofereix una àmplia panoràmica de la jurisdicció i dóna compte de totes les accepcions que es desprenen del concepte.

Objectius

En els materials corresponents a aquest mòdul s'hi troben les eines que permeten assolir els objectius següents:

1. Entendre la relativitat del concepte de jurisdicció.
2. Comprendre que la jurisdicció és una de les potestats bàsiques de l'Estat i saber distingir-la de les altres dues potestats bàsiques, la legislació i l'administració.
3. Estudiar els òrgans judicials, la seva composició i distribució. Adquirir nocions sobre el funcionament dels òrgans col·legiats.
4. Conèixer els ordres jurisdiccionals, el seu àmbit i els òrgans que els integren.
5. Entendre la diferència entre *conflicte de jurisdicció*, *conflicte de competència* i *qüestió de competència*, i també els mecanismes per a resoldre'ls.
6. Comprendre la importància de la independència dels òrgans judicials, i també la seva relació amb la imparcialitat. Estudiar les garanties bàsiques de l'una i de l'altra.
7. Entendre el concepte d'unitat de la jurisdicció en tots els vessants.
8. Entendre el concepte d'exclusivitat jurisdiccional en tots els vessants.
9. Conèixer les classes de responsabilitat judicial i també els mecanismes que la permeten fer efectiva.
10. Entendre el concepte de poder judicial i estudiar els òrgans que l'exerceixen.
11. Estudiar les principals qüestions referides al personal jurisdiccional.
12. Conèixer el règim del personal col·laborador i auxiliar dels jutjats i tribunals.

1. La relativitat del concepte de jurisdicció. Dificultats per a oferir-ne una noció abstracta

Es pot constatar que en tota comunitat política, un cop ha assolit un cert grau d'organització institucional, el poder públic assumeix la funció de resoldre o dirimir els conflictes i disputes jurídics entre els seus membres, i també la funció d'infligir els càstigs o penes més greus previstos pel dret, és a dir, el que podríem anomenar *la realització o actuació del dret*, expressió que més endavant explicarem amb més precisió.

Realització o actuació del dret

La tasca o escomesa a la qual ens referim ha estat designada amb expressions diferents, com ara *fer justícia, impartir justícia, administrar justícia* o també *jurisdicció*.

La manera en què aquesta funció apareix i es configura en el decurs dels segles i en les diferents comunitats polítiques (nacionals, estatals o del tipus que sigui) ha estat i és diversíssima, sobretot pel que fa al següent:

- La **titularitat de la funció** que, fonamentalment, es pot fer recaure o en el rei o persona que revesteix la condició de sobirà, o en l'Estat, que al seu torn la rep del poble.
- La **mena d'òrgans que l'exerceixen** (jutges professionals, ocasionals, juristes, llecs, etc.).
- L'**estatut jurídic** al qual resten sotmesos els titulars d'aquests òrgans (principalment jutges independents o lligats a instruccions o comandaments d'altres òrgans polítics).
- L'**àmbit o abast material** en el qual opera (si s'estén o no als conflictes entre els particulars i el poder públic, per exemple), etc.

Des de la justícia de l'antic règim, monopolitzada pel monarca i exercida pels seus subalterns, fins a la justícia independent d'un estat de dret modern es pot apreciar, doncs, una enorme diversitat o multiplicitat de formes i configuracions d'aquesta potestat estatal. Això ha fet que molts parlin del **caràcter "relatiu" del concepte de jurisdicció**, donant a entendre que no es pot tractar en abstracte de la jurisdicció ni se'n pot donar una definició precisa desvinculada d'unes coordenades historicotemporals concretes. Però tot i que es destaca la relativitat del concepte en el sentit que s'ha exposat, i malgrat les importantíssimes diferències, emergeix sempre un nucli conceptual essencial que permet atorgar a la funció que ens ocupa el qualificatiu de jurisdiccional. Aquest nucli o característica essencial radica en l'actuació del dret, tal com s'explicarà més endavant.

Algun autor, tanmateix, considera desencertat encabir en la mateixa denominació concepcions tan diferents de la funció pública a la qual ens referim i opinen, en concret, que l'actuació del dret que no es faci mitjançant jutges i tribunals independents no mereix ser anomenada *jurisdicció*. És evident que dins de les coordenades ideològiques de la nostra civilització occidental resultaria del tot incompreensible l'establiment d'una funció jurisdiccional sotmesa al poder executiu o a les cambres legislatives. En qualsevol cas, sembla que el mot *jurisdicció*, derivat del llatí *juris-dictio* ('dir el dret'), és en si mateix prou neutre per a no connotar o prejudicar les característiques que envolten en cada període i situació històrica l'actuació del dret pels òrgans als quals es confia aquesta missió. D'altra banda, tot i les declaracions contingudes en els textos legals, comprovar el grau real o efectiu d'independència dels tribunals podria ocasionar decepcions amargues i un escepticisme profund (i això aquí i ara, en l'anomenada *civilització occidental* i en l'actualitat).

Malgrat admetre que es pugui parlar de jurisdicció allà on el poder públic assumeixi l'encàrrec d'actuar o realitzar el dret, fent abstracció dels trets que caracteritzin l'exercici d'aquesta potestat, el cert és que la diversitat ara esmentada faria molt poc o fins i tot gens útil reflexionar en abstracte sobre la jurisdicció.

Sembla més convenient tractar sobre aquesta potestat tal com estigui configurada o dissenyada en un ordenament jurídic concret, en el nostre cas en el dret espanyol.

Malgrat tot, les consideracions que es faran seguidament, encara que referides al nostre ordenament jurídic, són essencialment vàlides per a molts sistemes jurídics d'altres estats, sobretot els europeus i els de tradició jurídica anglosaxona, és a dir, per a aquells que s'inscriuen o són concomitants en l'anomenada *cultura occidental*, en la qual també s'insereix el nostre sistema legal.

D'acord amb el que s'acaba de dir, l'exposició que farem a continuació pren com a base la legislació espanyola relativa a la jurisdicció, els eixos de la qual es troben en els **articles 117 a 127 CE** i en la **Llei orgànica del poder judicial**¹, que desenvolupa aquells preceptes constitucionals.

⁽¹⁾LO 6/1985, d'1 de juliol, i les seves reformes posteriors.

2. L'abolició de la justícia privada o autoajuda

L'aparició o existència d'aquesta funció representa, en tot cas, un notable avenç o conquesta civilitzadora, ja que implica l'**abolició de l'anomenada justícia privada o autoajuda**. Quan el poder públic no es fa càrrec de dirimir quin dels ciutadans enfrontats en un conflicte és efectivament el titular del dret en disputa, o es desentén de l'aplicació de les penes o càstigs que es deriven de la comissió de certes conductes antijurídiques, són els mateixos ciutadans els qui han de fer triomfar la seva pretensió sobre la de l'altre, arrabassant-li el dret o la cosa que pretenen, o –el que és pitjor encara– infligint-li el càstig o pena que consideren escaient. Això, com és evident, comporta riscos derivats del subjectivisme i implica permetre que els ciutadans facin ús al seu arbitri de la violència o de la coacció per a fer prevaler la seva concepció de la justícia. No cal oferir més explicacions per a entendre els nefastos efectes que aquesta manera de fer o actuar la justícia pot provocar per a la pau social i l'ordre públic. De fet, es tracta d'una manifestació de primitivisme jurídic o d'una situació que actualment tan sols s'esdevé en situacions d'extrema debilitat o crisi del poder públic.

3. La jurisdicció com a potestat pública encaminada a l'actuació o realització del dret en el cas concret

La jurisdicció està concebuda en l'ordenament jurídic espanyol com a potestat estatal.

Així ho estableix expressament l'article 117.3 CE, que especifica que aquesta potestat consisteix a "jutjar i fer executar allò jutjat [...]", fórmula que es repeteix en l'article 2.1 LOPJ.

En aquests preceptes s'inclouen les **dues activitats** o vessants en què es concreta l'exercici d'aquesta potestat estatal: **jutjar i executar**.

Aplicació del dret

Si l'aplicació del dret en un determinat supòsit té com a conseqüència declarar que A deu a B una certa quantitat de diners, executar aquest pronunciament o declaració significa posar aquells diners a disposició de B, fent servir, si és necessari, la força o la compulsió (embargant-li béns per vendre'ls en una subhasta pública, per exemple).

En tots dos supòsits es tracta d'actuar o realitzar dret, és a dir, de **fer passar el dret d'un mer enunciat abstracte a una realitat palpable o tangible**: en primer lloc, declarar quina és la resposta davant uns fets i, posteriorment, si convé, utilitzar els mitjans escaients perquè la declaració es plasmi o transformi en realitat, és a dir, sigui efectiva.

Tant declaració (jutjar) com execució són, doncs, dos vessants d'una activitat unitària: actuar o realitzar dret.

Sense la potestat que hem descrit, el dret no passaria de ser un simple imperatiu o desideràtum buit, l'acatament o submissió del qual quedaria abandonat a la voluntat dels agents socials, sense possibilitat de fer-lo efectiu en cas que aquests no el volguessin servir. La **seguretat jurídica, l'efectivitat del dret** i la coercibilitat dels seus mandats fan, doncs, necessària l'existència d'aquesta potestat pública.

Més concretament, el que acabem d'anomenar *actuació del dret* es concreta, segons la CE, en els **cinc aspectes següents**, que han de ser previstos tan des del vessant declaratiu com executiu:

- La **tutela** dels drets subjectius i dels interessos legítims dels ciutadans².

Jutjar

Jutjar designa l'operació de discernir i declarar la resposta de l'ordenament jurídic davant uns fets determinats, o si es prefereix, l'operació d'aplicar el dret a uns fets.

Executar

Executar, al seu torn, significa materialitzar, fer real o efectiu el pronunciament o declaració que resulti de l'operació de jutjar.

⁽²⁾Art. 24 CE.

- El **monopoli** de la imposició de les penes³.
- La **tutela** dels drets i llibertats fonamentals⁴.
- El **control** de la potestat reglamentària i de la legalitat de l'actuació administrativa⁵.
- El **control** de constitucionalitat de les lleis⁶.

⁽³⁾Art. 25 CE.

⁽⁴⁾Art. 53.2 CE.

⁽⁵⁾Art. 106.1 CE.

⁽⁶⁾Art. 161 CE.

En resum, en el nostre ordenament jurídic la jurisdicció es concep com la potestat pública que té com a missió l'actuació o realització del dret objectiu en el cas concret.

4. La jurisdicció i la resta de les potestats bàsiques de l'Estat: administració i legislació

La **jurisdicció**, juntament amb la **potestat executiva** i la **legislació**, s'acostuma a considerar com una de les **tres potestats bàsiques de l'Estat** seguint la tripartició clàssica dels poders estatals.

4.1. Jurisdicció i legislació

La distinció entre la potestat legislativa i la jurisdiccional resulta relativament pacífica o senzilla.

La potestat legislativa té com a finalitat la promulgació de les lleis, és a dir, la producció de normes jurídiques de rang legal, instrument mitjançant el qual es regulen els aspectes centrals o més importants que afecten la comunitat política.

Tota norma implica un mandat o imperatiu, cosa que, ben mirat, és alhora comuna al pronunciament jurisdiccional. També les resolucions jurisdiccionals impliquen manaments, imperatius que reclamen compliment. Ara bé, aquests imperatius són essencialment diferents dels de les normes legals.

Com s'ha dit, el mandat legal és de caràcter *abstracte, general i innovador*, mentre que el que és jurisdiccional revesteix les notes oposades o antagòniques de *concret, especial i declaratiu*.

És **abstracte**, perquè es dicta mirant una pluralitat indefinida de casos que potencialment es poden esdevenir; el mandat de la resolució jurisdiccional, contràriament, és de caràcter **concret**, ja que fa referència a un esdeveniment concret que ha tingut lloc en la realitat.

El mandat o volició legislativa, d'altra banda, és **general**, ja que no té un destinatari concret, sinó que es projecta sobre tots aquells ciutadans que omplien el supòsit de fet de la norma, mentre que el comandament d'una resolució jurisdiccional és de caràcter especial, ja que repercuteix tan sols sobre els que han estat part en el procés.

I finalment, la legislació **innova** l'ordenament jurídic, afegint-hi normes o derogant les existents, mentre que la potestat jurisdiccional **trasllada** la resposta del dret declarant la voluntat d'aquest en un supòsit determinat.

4.2. Jurisdicció i administració

En una primera aproximació, es podria concloure que la distinció entre la potestat executiva i la jurisdiccional no resulta problemàtica. Fent una descripció necessàriament superficial, es pot dir que a l'Administració o potestat executiva li pertoca proveir de multitud de maneres el bé de la cosa pública, executant i desenvolupant les lleis dictades pels òrgans legislatius, dipositaris de la representació popular. La jurisdicció, com dèiem, s'ocupa de fer o actuar el dret en el cas concret.

Ara bé, no es pot negar que l'Administració també duu a terme tot sovint activitats que consisteixen a actuar el dret en el cas concret i s'assemblen notablement a l'activitat que duen a terme els tribunals.

Podem dir, doncs, que els òrgans administratius exerceixen en aquests casos la potestat jurisdiccional? Si fos així, s'estaria vulnerant l'exclusivitat o monopoli judicial de la jurisdicció que es preveu en la Constitució i al qual ens referirem més endavant.

Tot i la innegable assumpció per l'Administració de funcions que consisteixen a realitzar o actuar el dret en el cas concret, i per tant, a dur a terme tasques materialment idèntiques a les dels òrgans jurisdiccional, hi ha diferències molt importants que separen aquestes activitats quan les duu a terme l'Administració i quan les exerceixen els òrgans jurisdiccional.

El règim d'independència o submissió jeràrquica amb el qual actuen els òrgans jurisdiccional i els administratius, respectivament. En efecte, a l'Administració li escau un mode d'actuació jerarquizada, una escala de comandament que va des de l'últim negociat o oficina d'una conselleria o ministeri fins al Consell Executiu o de Ministres, que, al seu torn, són lliurement designats i destituïts per qui presideix el gabinet.

La jurisdicció, com podrem comprovar amb més detall després, s'exerceix amb absoluta independència tant interna⁷ com externa⁸.

La imparcialitat, contràriament al que s'esdevé amb la independència, no és una nota que permeti distingir l'actuació del dret duta a terme pels òrgans judicials de la feta pels de l'Administració. Tant els uns com els altres estan estrictament obligats a ser imparcials, en el sentit que han de dictar les resolucions sense cap mena de prevenció o predisposició que els menin a resoldre a favor d'alguna de les persones implicades en el procediment, expedient o actuació que s'estigui duent a terme. Imparcialitat, més precisament, significa

Exemple

L'Administració és titular d'una potestat sancionadora o disciplinària, en virtut de la qual imposa multes, separa del servei els seus funcionaris, etc. Fins i tot la manera en què exercita aquesta potestat és similar a la dels tribunals. Si seguim amb l'exemple de la potestat sancionadora de l'Administració, aquesta actua mitjançant un procediment que ha d'assegurar les garanties i seguir moltes de les formes pròpies del procés penal (separació entre l'autoritat que instrueix la que resol, per exemple).

⁽⁷⁾ Cap òrgan judicial no pot adreçar ordres a un altre, no hi ha jerarquia pròpiament dita entre ells.

⁽⁸⁾ Ningú, cap òrgan administratiu o instància de poder, no pot dirigir ordres als tribunals ni immiscir-se en les seves funcions.

actuació amb ple desinterès subjectiu, és a dir, aplicació estricta de la legalitat sense prendre partit a favor d'una persona en consideració a raons diferents de la mateixa legalitat (parentiu, amiatat, afinitat política, etc.).

Ara bé, tot i el desinterès subjectiu necessari en l'actuació administrativa, és evident que la realització del dret que duu a terme l'Administració presenta una gran diferència en relació amb la que duen a terme els tribunals: es tracta d'una potestat instrumental respecte de les funcions que té assignades, és a dir, adreçada a possibilitar l'acompliment de les tasques que té encomanades per la llei. La imposició de multes als contribuents que s'endarrereixen en el compliment de les obligacions fiscals, per exemple, és una potestat conferida a l'Administració tributària per tal d'assegurar la seva missió de proveir l'Estat de mitjans econòmics o financers.

L'Administració, doncs, actua en aquests supòsits en "**cosa pròpia**" i, per tant, amb **interès objectiu**.

La potestat de realitzar el dret que escau als òrgans judicials, contràriament, no té com a missió auxiliar l'acompliment de la seva funció: la mateixa **realització del dret** és, per si mateixa, l'única tasca que tenen encomanada els tribunals, **és una finalitat en si mateixa**.

Per això, al contrari que l'Administració, hom afirma que els tribunals, a més de tenir **desinterès subjectiu actuen amb desinterès objectiu**. Actuen, si es prefereix, en "**cosa aliena**".

Un altre aspecte distintiu entre la potestat de realitzar el dret pròpia dels òrgans jurisdiccionals i la de l'Administració és que la realització del dret duta a terme pels òrgans administratius és sempre susceptible de **revisió pels òrgans jurisdiccionals**, que es presenten com a **últims garants de la legalitat en l'actuació administrativa**.

Tan sols les resolucions dels òrgans jurisdiccionals són capaces de generar l'**autoritat de la cosa jutjada**, és a dir, d'impedir un nou examen o revisió del que s'ha decidit.

Contràriament, com dèiem, els actes d'una administració pública sempre són susceptibles de revisió pels òrgans jurisdiccionals.

Ara bé, que tan sols les resolucions dels òrgans jurisdiccionals siguin idònies per a generar l'autoritat de la cosa jutjada no significa que totes les resolucions dictades pels tribunals gaudeixin sempre d'aquesta autoritat; és el cas, per exemple, de l'activitat judicial duta a terme en la instrucció dels processos

penals o les sentències dictades en els processos sumaris civils. Així, doncs, l'autoritat de cosa jutjada tampoc **no és un criteri absolut per a distingir l'activitat jurisdiccional de l'activitat administrativa.**

5. Els òrgans jurisdiccionals

5.1. Els jutjats i els tribunals. Concepte i classes

Com tota potestat estatal, la potestat jurisdiccional és exercida per certs òrgans. Aquests òrgans –**jutjats i tribunals**– estan integrats per un seguit d'elements personals i materials. Entre els primers, importa destacar especialment els jutges o magistrats que, individualment o col·lectivament, exerciten la funció jurisdiccional.

L'òrgan és una mena de *forma mentis* o construcció jurídica que permet explicar la fusió de dos elements: l'ofici o funció i el funcionari o element personal que duu a terme aquesta funció. D'aquesta manera, s'entén que tot i desaparèixer temporalment la persona (mort d'un jutge, vacances, absències, etc.) encara subsisteix l'òrgan.

Els òrgans jurisdiccionals previstos en el dret espanyol són de dues classes fonamentals: els **jutjats** i els **tribunals**.

Aclariment terminològic

Abans de seguir endavant fem un breu aclariment terminològic. La llei acostuma a designar amb el mot *jutjat* aquell òrgan jurisdiccional que té com a element personal un sol jutjador: el jutge. El *tribunal*, al seu torn, sol designar l'òrgan jurisdiccional integrat per més d'un jutjador que, en aquest cas, rep el nom de *magistrat*. Ara bé, també hi ha una tradició arrelada d'anomenar *tribunal* qualsevol òrgan judicial, tant si és de caràcter unipersonal com si és de caràcter pluripersonal o col·legiat, o per a referir-se al conjunt dels òrgans judicials ("els tribunals de justícia"). Aquestes dues darreres accepcions també són plenament acceptables.

En dret espanyol també hi ha certs tribunals que s'anomenen *audiències*, concretament, les audiències provincials i l'Audiència Nacional. Es tracta de tribunals, en el sentit estricte del terme, és a dir, òrgans jurisdiccionals pluripersonals que, per raons fonamentalment històriques, han acabat rebent aquesta denominació.

Existeix una gran varietat de jutjats i tribunals. Concretament, respecte dels primers, l'article 26 de la LOPJ i altres preceptes en preveuen catorze classes diferents:

1) Jutjats de pau. Aquests jutjats es troben en aquells municipis en què no tingui la seva seu un jutjat de primera instància i d'instrucció. Es tracta d'òrgans judicials servits per jutges a qui no s'exigeix complir la condició de juristes i que són elegits pel ple de l'ajuntament corresponent amb el vot favorable de la majoria absoluta dels seus membres⁹.

⁽⁹⁾Art. 101.2 LOPJ.

Aquests jutjats coneixen de qüestions civils d'escassa entitat. En concret, l'art. 47 LEC els atribueix competència per a conèixer d'assumptes de quantia no superior a 90 €.

2) Jutjats de primera instància i d'instrucció. La seva base territorial és un partit judicial, demarcació que inclou el territori d'un o diversos municipis. Estan servits per jutges o magistrats de carrera, sense perjudici, per descomptat, de les possibles substitucions provisionals amb jutges substituïts no pertanyents a la carrera judicial.

Vegeu també

Sobre la diferència entre jutge i magistrat, podeu veure l'apartat 8 d'aquest mòdul.

Les seves competències són de naturalesa civil i penal. Són jutjats de primera instància en tant que òrgans amb competència en matèria civil, i jutjats d'instrucció en tant que òrgans judicials que s'ocupen de qüestions penals. En la majoria dels casos, el mateix òrgan assumeix ambdues classes de competència, però en poblacions grans les dues comeses acostumen a estar separades, de manera que hi ha, d'una banda, jutjats de primera instància, exclusivament dedicats a matèries civils, i de l'altra, jutjats d'instrucció, que s'ocupen de causes criminals. Es tracta d'una saludable separació de funcions la generalització de la qual resultaria molt convenient, ja que constitueix una dificultat considerable exercir simultàniament comeses tan diverses.

En matèria civil, els jutjats de primera instància coneixen de la primera instància de la immensa majoria dels assumptes civils, és a dir, de la pràctica generalitat d'aquests, amb l'excepció de les qüestions atribuïdes als jutjats mercantils i als jutges de pau. En matèria penal, els jutjats d'instrucció enjudicien els delictes lleus i, amb caràcter general, s'ocupen de la instrucció de les causes criminals, amb excepcions numèricament escasses però qualitativament importants: assenyaladament, la instrucció de les causes atribuïdes als jutges centrals d'instrucció (com més endavant veurem, es tracta de greus delictes en matèria de terrorisme, narcotràfic, etc.) i les seguides contra alts càrrecs representatius, de l'Administració i membres del poder judicial, la instrucció de les quals s'atribueix a un magistrat del TS o dels TSJ de les comunitats autònomes.

3) Jutjats mercantils. Es tracta d'un òrgan judicial la demarcació territorial del qual inclou el territori d'una província i té la seva seu a la capital d'aquesta, sense perjudici que es creïn també més jutjats d'aquest tipus en poblacions diferents de la capital de província quan resulti aconsellable ateses la població, l'existència de nuclis industrials o mercantils i l'activitat econòmica¹⁰. Es

⁽¹⁰⁾Art. 86.bis.2 LOPJ.

⁽¹¹⁾Art. 86.2 *ter* LOPJ.

tracta d'un tipus d'òrgan judicial creat el 2003 per alliberar els jutges de primera instància del coneixement de certes matèries (vegeu l'article 86.2 ter de la LOPJ: qüestions relatives a la competència deslleial, a la propietat industrial i intel·lectual, al dret de transport, al dret marítim, etc.) i sobretot per ocupar-se globalment del fenomen concursal¹¹, matèria de singular complexitat atès que presenta ramificacions en diversos camps jurídics diferents del civil i el mercantil, com assenyaladament el dret laboral i el de la seguretat social.

Jutjats de marca comunitària

A Alacant, els jutjats mercantils reben la denominació de *jutjats de marca comunitària* quan coneixen d'assumptes relacionats amb aquesta matèria.

4) Jutjats penals. L'article 89 bis de la LOPJ estableix que a cada província, i amb seu a la capital, hi haurà un o diversos jutjats penals, encara que també es podran establir jutjats penals la jurisdicció dels quals s'estengui a un o diversos partits de la mateixa província, de conformitat amb el que disposi la legislació sobre demarcació i planta judicial, que ha de fixar la ciutat on tindran la seu.

En l'actualitat la seva competència s'estén principalment al coneixement i la sentència de les causes per delictes (instruïdes pels jutges d'instrucció) als quals la llei assenyali pena privativa de llibertat de durada no superior a cinc anys o pena de multa independentment de la seva quantia, o qualssevol altres de diferent naturalesa, sia úniques, conjuntes o alternatives, sempre que la seva durada no excedeixi els deu anys¹².

⁽¹²⁾Art. 14.3 LECrim.

5) Jutjats de primera instància contenciosos administratius. L'article 90 de la LOPJ disposa que a cada província, amb jurisdicció en tota ella i seu a la capital, hi haurà un o més jutjats contenciosos administratius i que quan el volum d'assumptes ho requereixi, es podran establir un o més jutjats contenciosos administratius en les poblacions que per llei es determini. Així mateix, es podran crear excepcionalment jutjats contenciosos administratius que estenguin la seva jurisdicció a més d'una província dins de la mateixa comunitat autònoma.

El seu àmbit competencial està concretat en l'article 8 de la LRJA i inclou aspectes molt variats, entre els quals cal destacar el coneixement, en única o primera instància, dels recursos que es dedueixin enfront dels actes de les entitats locals (amb excepció de les qüestions urbanístiques); el coneixement, en única o primera instància, dels recursos que es dedueixin enfront dels actes administratius dictats per l'Administració de les comunitats autònomes (llevat dels que procedeixen del respectiu consell de govern) quan tinguin per objecte certes qüestions de personal, algunes sancions administratives i reclamacions per responsabilitat patrimonial la quantia de les quals no excedeixi els 30.050 euros.

6) Jutjats socials. Es tracta un òrgan judicial la demarcació del qual coincideix amb el territori d'una província i té la seu a la seva capital. També poden crear-se jutjats d'aquesta classe en altres ciutats diferents de la capital provincial quan el volum de treball així ho justifiqui.

S'assigna a aquests jutjats el coneixement en primera o única instància de la generalitat dels assumptes atribuïts a l'ordre jurisdiccional social; és a dir, llevat que la llei confereixi la competència a altres òrgans d'aquest ordre, els jutjats socials són els cridats a conèixer de la primera o única instància¹³. Més en concret, l'article 6 LRJS estableix que els jutjats socials coneixen en única instància de tots els processos atribuïts a l'ordre jurisdiccional social, a excepció dels assignats expressament a la competència d'altres òrgans d'aquest ordre jurisdiccional en la Llei concursal, ja que els jutges mercantils coneixen del fenomen concursal de manera global, cosa que inclou matèries de caràcter laboral o social.

(13) Art. 93 LOPJ.

També coneixen en única instància dels processos d'impugnació de determinats actes d'administracions públiques atribuïts a l'ordre jurisdiccional social, relatius a certes qüestions laborals, sindicals o de Seguretat Social, que apareixen especificats en les lletres *n* i *s* de l'article 2 LRJS, quan hagin estat dictats:

- a) Pes òrgans de l'Administració General de l'Estat i dels organismes públics vinculats o dependents d'aquesta, sempre que el seu nivell orgànic sigui inferior al del ministre o secretari d'Estat, a excepció dels expedients de regulació d'ocupació, suspensió del contracte o reducció de jornada per causes econòmiques, tècniques, organitzatives o de producció.
- b) Les administracions de les comunitats autònomes, excepte les que procedixin del Consell de Govern respectiu.
- c) Les administracions de les entitats locals.
- d) Qualsevol altre organisme o entitat de dret públic que pugui tenir alguna de les competències administratives en les matèries abans al·ludides.

7) Jutjats de menors. Són jutjats pertanyents a l'ordre jurisdiccional penal, de base territorial provincial, si bé l'article 96 de la LOPJ permet que dins d'una mateixa província es creïn diversos jutjats de menors, o fins i tot que un de sol tingui competència sobre més d'una província. Segons l'article 2 de la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, la seva competència s'estén al coneixement dels fets comesos per les persones esmentades en l'article 1 d'aquesta llei, i també a fer executar les sentències. És a dir, coneixen d'allò relatiu a la responsabilitat de les persones majors de catorze anys i menors de divuit per la comissió de fets tipificats com a delictes en el Codi penal o les lleis penals especials.

8) Jutjats de violència sobre la dona. La seva recent creació –mitjançant la LO 1/2004, de 28 de desembre– respon al propòsit d'abordar amb major eficàcia i especialització el problema de l'anomenada violència domèstica, i també al de conferir a aquesta matèria un tractament unitari (civil i penal al mateix temps), evitant així la descoordinació i altres inconvenients propis de la intervenció simultània d'òrgans judicials diferents (jutge de primera instància

i jutge d'instrucció de circumscripcions diferents). En efecte, en aquesta classe de criminalitat, juntament amb la investigació dels fets delictius, també s'adopten freqüentment mesures tuitives de caràcter civil, relatives a la pàtria potestat, a la custòdia dels fills, etc.

Aquests jutjats, doncs, tenen competències en matèria penal i civil. En l'ordre penal, en concret, s'ocupen, segons l'article 87 *ter* 1 de la LOPJ, principalment:

a) De la instrucció dels processos per a exigir responsabilitat penal pels delictes recollits en els títols del Codi penal relatiu a homicidi, avortament, lesions, lesions al fetus, delictes contra la llibertat, delictes contra la integritat moral, contra la llibertat i indemnitat sexual, contra la intimitat i el dret a la pròpia imatge, contra l'honor o qualsevol altre delicte comès amb violència o intimidació, sempre que s'hagin comès contra qui sigui o hagi estat la seva esposa, o dona que estigui o hagi estat lligada a l'autor per anàloga relació d'afectivitat, àdhuc sense convivència, així com de les comeses sobre els descendents, propis o de l'esposa o convivent, o sobre els menors o persones amb la capacitat modificada judicialment que visquin amb ell o que es trobin subjectes a la potestat, tutela, curatela, acolliment o guarda de fet de l'esposa o convivent, quan també s'hagi produït un acte de violència de gènere.

b) De la instrucció dels processos per a exigir responsabilitat penal per qualsevol delicte contra els drets i els deures familiars, quan la víctima sigui alguna de les persones assenyalades com a tals en el punt a anterior.

c) De l'adopció de les corresponents ordres de protecció a les víctimes, sense perjudici de les competències atribuïdes al jutge de guàrdia.

d) Del coneixement i la sentència dels delictes lleus que els atribueixi la llei, quan la víctima sigui alguna de les persones assenyalades com a tals en el punt a anterior.

e) Del dictat de sentències de conformitat amb l'acusació, en els casos establerts per la llei.

En l'ordre civil, els jutjats de violència sobre la dona són competents respecte de qüestions civils relacionades (de la manera prevista en l'article 87 *ter* 3 de la LOPJ) amb fets delictius referits a la violència domèstica. És el cas de certs processos de filiació, maternitat i paternitat, nul·litat del matrimoni, separació i divorci, relacions paternofiliars; processos que tinguin per objecte l'adopció o la modificació de mesures de transcendència familiar; els que versin exclusivament sobre la guarda i custòdia de fills i filles menors o sobre aliments reclamats per un progenitor en contra de l'altre en nom dels fills i filles menors; els que versin sobre la necessitat d'assentiment en l'adopció, o els que tinguin per objecte l'oposició a les resolucions administratives en matèria de protecció de menors, etc. (art. 87 *ter* 2 LOPJ).

Segons l'article 87 *bis* de la LOPJ, en cada partit judicial hi haurà un o més jutjats de violència sobre la dona, amb seu a la seva capital i jurisdicció en tot el seu àmbit territorial, encara que també es podran establir, excepcionalment, jutjats de violència sobre la dona que estenguin la seva jurisdicció a dos o més partits dins de la mateixa província.

A més, segons el mateix precepte, el Consell General del Poder Judicial podrà acordar que, en aquelles circumscripcions on sigui convenient en funció de la càrrega de treball existent, el coneixement dels assumptes atribuïts als jutjats de violència sobre la dona correspongui a un dels jutjats de primera instància i d'instrucció, o d'instrucció si escau. En els partits judicials en què hi hagi un sol jutjat de primera instància i d'instrucció serà aquest el que assumeixi el coneixement dels assumptes que l'article 87 *ter* de la LOPJ atribueix als jutjats de violència sobre la dona.

9) Jutjats de vigilància penitenciària. Segons l'article 94 de la LOPJ, a cada província hi haurà un o diversos jutjats de vigilància penitenciària, que tindran les funcions jurisdiccionals previstes en la Llei general penitenciària en matèria d'execució de penes privatives de llibertat i mesures de seguretat, control jurisdiccional de la potestat disciplinària de les autoritats penitenciàries, empara dels drets i els beneficis dels interns en els establiments penitenciaris i altres que assenyali la llei. Es poden, a més, establir jutjats de vigilància penitenciària que estenguin la seva jurisdicció a dos o més províncies de la mateixa comunitat autònoma, i fins i tot es podran crear jutjats de vigilància penitenciària la jurisdicció dels quals no s'estengui a tota la província. L'article 94.5 de la LOPJ aclareix també que el càrrec de jutge de vigilància penitenciària és compatible amb l'exercici d'un altre òrgan de l'ordre jurisdiccional penal. Això significa que, amb freqüència, els jutges de vigilància penitenciària són alhora titulars d'un altre òrgan judicial.

10) Jutjats centrals d'instrucció. La seva funció consisteix a instruir les causes penals seguides per delictes l'enjudiciament dels quals correspon als jutjats centrals penals o a la Sala Penal de l'Audiència Nacional¹⁴. Es tracta, en tots els casos, de greus tipus delictius que susciten gran alarma o sensació en la col·lectivitat, com delictes contra el titular de la corona, el seu consort, el seu successor, alts organismes de la nació i forma de govern; falsificació de moneda, delictes monetaris i relatius al control de canvis; defraudacions i maquinacions per a alterar el preu de les coses que produeixin o puguin produir greu repercussió en la seguretat del tràfic mercantil, en l'economia nacional o perjudici patrimonial en una generalitat de persones en el territori de més d'una audiència; tràfic de drogues o estupefaents, frau alimentaris i de substàncies farmacèutiques o medicinals, sempre que siguin comesos per bandes o grups organitzats i produeixin efectes en llocs pertanyents a diferents audiències, etc. L'entitat dels delictes continguts en aquesta enumeració explica en gran part (encara que no necessàriament justifica) la notorietat o projecció mediàtica assolida per alguns jutges centrals d'instrucció.

⁽¹⁴⁾Art. 65 LOPJ.

11) Jutjats centrals penals. L'article 89 *bis* 3 de la LOPJ estableix que a la Vila de Madrid, amb jurisdicció a tot Espanya, hi haurà un o diversos jutjats centrals penals que coneixeran, en els casos en què així ho estableixin les lleis processals, de les causes pels delictes a què es refereix l'article 65 de la LOPJ (que acabem d'especificar en tractar sobre els jutges centrals d'instrucció) i dels altres assumptes que assenyalin les lleis. Concretament, els jutjats centrals penals tenen competència per enjudiciar aquells delictes quan la llei els assenyali una pena privativa de llibertat no superior a cinc anys o una pena de multa que no excedeixi els deu¹⁵.

(15) Art. 14.3 LECrim.

12) Jutjats centrals contenciosos administratius. Creats per l'article 90.4 de la LOPJ i amb seu a Madrid, el seu àmbit territorial s'estén al conjunt de l'Estat, i són competents per a conèixer, en primera o única instància, dels recursos contenciosos administratius contra certes disposicions i actes emanats d'autoritats, organismes, òrgans i entitats públiques amb competència en tot el territori de l'Estat, especificats en l'article 9 de la LRJCA.

13) Jutjat central de menors. Previst per l'article 96.2 de la LOPJ i amb seu a Madrid, la seva competència s'especifica en l'article 2.4 de la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors. S'ocupen, per expressar-ho a grans trets, d'exigir la responsabilitat derivada de la comissió dels delictes previstos en els articles 571 a 580 del CP (delictes de terrorisme), quan hagin estat perpetrats per menors.

14) Jutjats centrals de vigilància penitenciària. Van ser creats per la LO 5/2003, de 27 de maig, que va introduir l'actual apartat 4rt. de l'article 94 de la LOPJ. Poden crear-se un o diversos òrgans d'aquesta categoria, tenen la seu a Madrid i estan investits de jurisdicció per a tot el territori de l'Estat. Les seves funcions són les ja referides respecte dels jutjats de vigilància penitenciària en relació amb els delictes competència de l'Audiència Nacional. En tot cas, la competència d'aquests jutjats centrals serà preferent i exclouent quan el penat compleixi també altres condemnes que no hagin estat imposades per l'Audiència Nacional.

I respecte dels òrgans col·legiats o tribunals *stricto sensu*, el mateix precepte preveu les classes següents:

- **Audiències provincials.** Tenen competència en matèria civil i penal. En l'ordre civil, coneixen principalment de la segona instància dels processos civils i, en general, dels recursos d'apel·lació contra resolucions dictades pels jutges de primera instància. En l'ordre penal els correspon principalment el coneixement dels recursos d'apel·lació interposats contra resolucions dels jutges d'instrucció i l'enjudiciament dels processos per delictes castigats amb pena superior a cinc anys.

Tribunals de marca comunitària

La secció o seccions de l'Audiència Provincial d'Alacant especialitzades en qüestions de marca comunitària reben la denominació de *tribunals de marca comunitària* quan coneixen d'assumptes relacionats amb aquesta matèria.

- **Tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes.** Tenen competència en matèria civil, penal, contenciosa administrativa i social. A grans trets, la competència d'aquests tribunals és la següent:
  - En matèria penal, coneixen de la instrucció i l'enjudiciament de les causes penals contra certes altes autoritats de l'àmbit de la respectiva comunitat autònoma i del coneixement dels recursos d'apel·lació contra les resolucions dictades en primera instància per les audiències provincials, així com el de tots aquells previstos per les lleis (art. 73 LOPJ).
  - En matèria civil, s'ocupen sobretot dels recursos de cassació fonamentats en el dret civil propi de la comunitat autònoma (art. 73 LOPJ).
  - En matèria contenciosa administrativa, la seva competència s'estén al coneixement en primera instància de recursos contenciosos administratius contra alguns actes i disposicions d'òrgans administratius de la comunitat autònoma respectiva i de les corporacions locals del seu territori (sempre que la competència no s'atribueixi als jutjats contenciosos administratius), i també, en alguns supòsits, d'òrgans de l'Administració de l'Estat. Coneixen també dels recursos d'apel·lació contra resolucions dictades pels jutjats contenciosos administratius de la comunitat autònoma i del recurs de cassació, quan es fonamenta en normativa autonòmica (art. 99 i 101 LRJA). Sobre la competència dels TSJ en matèria contenciosa administrativa vegeu, per a més detalls, l'article 74 de la LOPJ i els articles 10, 99 i 101 de la LRJA.
  - En matèria social, i cenyint-nos al més important, els TSJ coneixen, en única instància, dels processos que la llei estableixi sobre controvèrsies que afectin interessos dels treballadors i els empresaris en àmbit superior al d'un jutjat social i no superior al de les comunitats autònomes i dels recursos que estableixi la llei contra les resolucions dictades pels jutjats socials de la comunitat autònoma, i també dels recursos de suplicació i els altres que preveu la llei contra les resolucions dels jutjats mercantils de la comunitat autònoma en matèria laboral, i les que resolguin els incidents concursals que versin sobre la mateixa matèria (art. 75 LOPJ).
- **Audiència Nacional.** Té competència en matèria penal, contenciosa administrativa i social. En matèria penal, li correspon l'enjudiciament dels delictes previstos en l'article 65 de la LOPJ (terrorisme, narcotràfic a gran escala, etc.), el caràcter espectacular de molts dels quals ha conferit al tribunal una considerable notorietat mediàtica. En matèria contenciosa administrativa, coneix en primera instància de recursos contenciosos administratius contra certs actes i disposicions emanats per autoritats administratives d'àmbit estatal, i en via de recurs, contra certes resolucions dictades pels jutjats centrals contenciosos administratius (per a més detalls, consulteu l'article 66 de la LOPJ). En matèria social, segons l'article 67 de

la LOPJ, coneix en única instància dels processos especials d'impugnació de convenis col·lectius l'àmbit territorial d'aplicació dels quals sigui superior al territori d'una comunitat autònoma i dels processos sobre conflictes col·lectius la resolució dels quals hagi de produir efecte en un àmbit territorial superior al d'una comunitat autònoma.

- **Tribunal Suprem.** Està situat a la cúspide de l'estructura judicial espanyola, en el sentit que constitueix l'última via hàbil per a obtenir la tutela dels òrgans judicials ordinaris. El legislador no permet acudir al TS en qualsevol cas, sinó tan sols per motius taxats i contra alguns tipus de resolucions. Habitualment, l'accés a aquest tribunal té lloc mitjançant el recurs de cassació, regulat de manera diferent en cada un dels ordres jurisdiccionals per les corresponents lleis de procediment (LEC, LECrim, LRJS i LRJCA). Té competència en matèria civil, penal, contenciosa administrativa i social, i disposa fins i tot d'una sala, la militar, que correspon a una jurisdicció especial, diferent de l'ordinària. Per conèixer amb detall la competència de les diferents sales del tribunal, vegeu els articles 53 a 61 de la LOPJ. La seva funció en totes elles consisteix primordialment a unificar la doctrina jurisprudencial, objectiu que, tanmateix, no s'acaba d'assolir de manera satisfactòria, com demostren les freqüents reformes del recurs de cassació, moltes de les quals estan adreçades a reduir el volum de treball del tribunal per tal de permetre-li concentrar-se en aquesta tasca unificadora.

Ara no és el moment d'analitzar en detall les competències ni altres aspectes d'aquests òrgans judicials.

5.2. Funcionament dels òrgans col·legiats

El funcionament d'un òrgan judicial unipersonal no revesteix una complexitat especial. En canvi, els òrgans col·legiats presenten certes peculiaritats que cal explicar en aquest moment.

5.2.1. Sales i seccions de justícia

Els òrgans jurisdiccionals col·legiats solen estar **dividits en sales o seccions** que, com ara veurem, són els autèntics tribunals o òrgans que imparteixen justícia. Es tracta d'un mecanisme de **divisió del treball i d'especialització**. Com que és gairebé impossible que el mateix magistrat pugui conèixer a fons i simultàniament totes les branques jurídiques, es creen diferents sales, atenent a grans blocs temàtics (sales civils, penals, contencions administratives, etc.). I encara, les sales es divideixen, a vegades, en seccions.

Concretament,

- 1) El **Tribunal Suprem** està integrat per cinc sales: Civil, Penal, Contenciosa Administrativa, Social i Militar¹⁶ que, alhora, es poden dividir en seccions¹⁷.

Competència

L'estudi detallat de la competència es fa en altres assignatures de la llicenciatura, principalment les de *Dret processal civil* i *Dret processal penal*. Pel que fa als altres aspectes o característiques d'aquests tribunals, al llarg d'aquesta exposició apareixeran els que es consideren més importants.

⁽¹⁶⁾Art. 55 LOPJ.

2) L'**Audiència Nacional** està integrada per quatre sales d'Apel·lació: Penal, d'Afers Contenciosos Administratius i d'Afers Socials¹⁸, que alhora, quan ho aconselli el volum de feina, es poden dividir en seccions¹⁹. La Sala d'Apel·lació coneix els recursos d'aquest tipus que estableixi la llei contra les resolucions dictades per la Sala Penal²⁰.

⁽¹⁷⁾Art. 54 LOPJ.

⁽¹⁸⁾Art. 64.1 LOPJ.

⁽¹⁹⁾Art. 64.2 LOPJ.

⁽²⁰⁾Art. 64 bis LOPJ.

3) Els **tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes** es componen de tres sales²¹: Civil i Penal, Contenciosa Administrativa i Social, que alhora, poden ser dividides en seccions²². L'article 73.6 LOPJ preveu, per al cas que el nombre dels assumptes així ho aconselli, que es puguin crear una o més seccions o fins i tot sala penal amb la seva pròpia circumscripció territorial en aquelles capitals que ja siguin seu d'altres sales de Tribunal Superior, només a l'efecte de conèixer els recursos d'apel·lació contra les resolucions penals dictades en primera instància per les audiències provincials i també d'altres que prevegin les lleis.

⁽²¹⁾Art. 72.1 LOPJ.

⁽²²⁾Art. 72.2 LOPJ.

4) En les **audiències provincials** no hi ha sales sinó seccions (civils, penals i, a vegades, civils i penals alhora²³). De fet, no hi ha cap diferència entre les sales dels tribunals esmentats i les seccions de les audiències provincials, almenys pel que fa a les seves funcions. Això sí: aquestes seccions no admeten desdoblaments successius, com passa en les sales, que encara es poden dividir en seccions. Quan el volum de feina, ho aconsella, l'única cosa que es pot fer és crear noves seccions.

⁽²³⁾Art. 81 i 82 LOPJ.

Conceptualment, és important entendre que aquestes sales i seccions són els veritables tribunals, els veritables òrgans que imparteixen justícia.

Ningú no pot dir pròpiament, per exemple, que ha estat condemnat o absolt per l'Audiència Nacional, tot i que habitualment no hi ha inconvenient a parlar així quan el context no exigeixi un rigor més elevat. Pròpiament, s'haurà estat condemnat o absolt per una sala de cert tribunal o audiència i si la sala està dividida en seccions, per una certa secció d'una determinada sala del tribunal concret. Crear sales o seccions, en definitiva, és tant com crear tribunals o òrgans de justícia.

5.2.2. La vàlida constitució dels òrgans col·legiats (la formació de sala)

Per tal que pugui dur a terme actuacions jurisdiccionals vàlides, la sala o secció ha d'estar integrada o constituïda per un nombre determinat de magistrats.

Llevat de certes excepcions²⁴, la llei exigeix tres magistrats per a la vàlida constitució de l'òrgan col·legiat²⁵. Constituir-se vàlidament com a òrgan judicial, és a dir, amb el nombre suficient de magistrats, és el que l'article 196 LOPJ anomena amb l'expressió *formar sala*.

⁽²⁴⁾Com ara la prevista en l'article 82.2 LOPJ.

⁽²⁵⁾Art. 196 LOPJ.

Hi ha un supòsit en el qual la llei preveu que es podrà cridar per a formar sala tots els magistrats que la componen, encara que amb tres ja n'hi hauria prou perquè quedés vàlidament constituïda. Es tracta de l'article 197 LOPJ, que mira fonamentalment d'afavorir la **unitat de criteri jurisprudencial**²⁶.

⁽²⁶⁾Article 197 LOPJ.

5.2.3. Els presidents de sala i de secció

Les sales i seccions estan presidides per un dels seus magistrats. El president de la sala o de la secció exerceix **funcions de caràcter administratiu o governatiu**, que seran analitzades en estudiar els òrgans de govern del poder judicial. Però com recorda Montero Aroca, també els escau un component relatiu a l'exercici de la **funció jurisdiccional**, que no ha estat destacada prou per la LOPJ. Efectivament, el president de la sala o de la secció exerceix certes funcions en matèria disciplinària²⁷, li pertoca de fer l'assenyalament de les vistes²⁸, regular en aquestes l'ús de la paraula, declarar-les obertes i concloses i dirigir les votacions, en les quals, però, ocupa una posició d'igualtat respecte dels altres magistrats, **sense tenir cap mena de "vot de qualitat"**.

⁽²⁷⁾Art. 191 i 194 LOPJ.

⁽²⁸⁾Art. 250 LOPJ.

5.2.4. El magistrat ponent

La condició de ponent recau en un dels magistrats que han format sala, segons un **torn elaborat anualment**²⁹. Aquest magistrat assumeix les tasques previstes en l'article 205 LOPJ, entre les quals convé destacar les següents: presidir la pràctica de les proves que no s'hagin de practicar davant el tribunal, informar-lo sobre la pertinència de les proves presentades, proposar les sentències i altres resolucions que s'hagin de sotmetre a la votació dels altres membres de la sala o secció i, si no dissenteix del resultat de la votació, redactar definitivament la resolució.

⁽²⁹⁾Art. 203 LOPJ.

5.2.5. Deliberació, votació i decisió dels assumptes

Correspon al president de sala o secció **convocar** els magistrats que han format sala per a **deliberar i votar** els assumptes que s'hagin de decidir mitjançant interlocutòria o sentència. Si hi ha hagut una **vista oral**, la llei vol que aquesta deliberació i votació es produeixin immediatament després. Si no és possible, el president assenyala una data per a fer-ho³⁰. Els assumptes s'han de decidir per **majoria absoluta** dels magistrats³¹.

⁽³⁰⁾Art. 253 LOPJ.

⁽³¹⁾Art. 255 LOPJ i 202.1 LEC.

La llei regula la forma de procedir en els casos que algun magistrat estigui impedit d'emetre el seu vot³² i la manera de dirimir les discòrdies, és a dir, de resoldre les situacions en què no s'assoleixi la majoria absoluta requerida per a decidir l'assumpte³³.

⁽³²⁾Art. 257 LOPJ.

⁽³³⁾Art. 262 LOPJ i 202.1 i 2 LEC.

5.2.6. Cobertura d'absències

Es pot esdevenir en un determinat moment que, per raons diverses, falti algun dels magistrats que integren la sala o secció i **no s'arribi al nombre necessari de magistrats per a formar sala**. En aquests supòsits, la llei preveu fins a **tres mecanismes** adreçats a cobrir les absències:

a) Cobertura d'absències amb altres magistrats del tribunal³⁴.

⁽³⁴⁾Art. 199 LOPJ.

L'article 199 LOPJ disposa que "quan no assisteixin magistrats en nombre suficient per a constituir sala, concorreran per a completar-la altres magistrats que designi el president del tribunal respectiu, d'acord amb un torn en el qual seran preferits aquells que es trobin lliures d'assenyalaments i, entre aquests, els més moderns".

b) Comissions de servei³⁵.

⁽³⁵⁾Art. 216 LOPJ.

Recurs a les comissions de servei

Aquest mecanisme es preveu en l'article 216 LOPJ i tan sols s'hi pot recórrer quan concorrin circumstàncies de necessitat especial i, per descomptat, amb la conformitat dels interessats.

c) Magistrats suplents³⁶.

⁽³⁶⁾Art. 200 i 201 LOPJ.

Característiques dels Magistrats Suplents

⁽³⁷⁾Art. 201.2 LOPJ.

Tal com disposa l'article 200 LOPJ, als tribunals superiors de Justícia i en les audiències provincials s'elaborarà anualment una relació de membres de la carrera judicial que voluntàriament vulguin participar per a ser cridats a completar sala. És a dir, la seva missió consisteix a integrar les sales o seccions dels tribunals quan no hi hagi prou magistrats de plantilla per a constituir-les vàlidament. També podrà haver-hi en el Tribunal Suprem, en l'Audiència Nacional, en els tribunals superiors de Justícia i en les audiències provincials una relació de magistrats suplents no integrants de la carrera judicial que podran ser cridats a formar sala en cas de necessitat.

Poden ser nomenats magistrats suplents aquells que reuneixin les condicions necessàries per a l'accés a la carrera judicial, llevat de les derivades de la jubilació per edat³⁷. Pel que fa a les preferències per a ocupar aquest càrrec i a les incompatibilitats, vegeu el que disposa l'article 201 LOPJ.

d) L'anomenada *sala de vacances*³⁸.

⁽³⁸⁾Art. 371 LOPJ.

Període de vacances

El mes d'agost és el període assenyalat per a les vacances dels magistrats. Però com que l'activitat jurisdiccional no es pot deturar absolutament durant aquest mes, es preveu que hi hagi a cada tribunal una sala que s'ocupi dels assumptes que no admeten demora.

6. Els ordres jurisdiccionals

Els òrgans judicials, unipersonals i col·legiats que hem esmentat integren el que s'anomena la *jurisdicció ordinària*.

Aquesta jurisdicció ordinària s'identifica amb el poder judicial, al qual es refereixen la Constitució espanyola i la LOPJ i, per tant, els seus òrgans queden subjectes als òrgans de govern d'aquest poder de l'Estat, del qual tractarem detalladament més endavant.

No són aquests, però, els únics òrgans que exerceixen funcions jurisdiccionals. N'hi ha d'altres que, sense estar integrats en la jurisdicció ordinària, és a dir, sense estar enquadrats en el poder judicial, tenen assignades funcions que revesteixen naturalesa jurisdiccional. Es tracta de les anomenades *jurisdiccions especials*. En concret, són:

- el Tribunal Constitucional,
- el Tribunal de Comptes,
- els tribunals consuetudinaris i tradicionals,
- el tribunal del jurat i
- els tribunals militars.

Més endavant, tractarem sobre aquestes jurisdiccions especials.

La jurisdicció ordinària està, al seu torn, dividida en un seguit de branques o divisions, anomenades *ordres jurisdiccionals*.

Per a fer una certa divisió del treball o especialització de la tasca jurisdiccional, cada un d'aquests ordres s'ocupa dels assumptes relacionats amb determinats blocs o conjunts de matèries més o menys homogènies. Concretament, hi ha els ordres jurisdiccionals següents:

- ordre jurisdiccional civil,
- ordre jurisdiccional penal,
- ordre jurisdiccional contenciós administratiu,
- ordre jurisdiccional social.

Com dèiem, cada un d'aquests ordres coneix o entén d'assumptes relacionats amb diferents branques o blocs de matèries del dret substantiu. Concretament:

a) L'ordre jurisdiccional civil coneix dels assumptes relatius al dret privat, és a dir, de les matèries que, si seguim la classificació acadèmica tradicional, queden englobades en el **dret civil** i en el **dret mercantil**.

b) L'ordre jurisdiccional penal té atribuït el coneixement de les causes i judicis criminals, amb l'excepció d'aquells que corresponguin a la jurisdicció militar³⁹.

c) L'ordre jurisdiccional contenciós administratiu coneix, segons l'article 9.4 LOPJ:

- De les pretensions que es dedueixin en relació amb els **actes de les administracions públiques** subjectes al dret administratiu.
- De les pretensions que es dedueixin en relació amb les **disposicions administratives amb rang inferior a la llei i amb els decrets legislatius**, en els termes previstos en l'article 82.6 CE.
- De les pretensions que es dedueixin en relació amb la **responsabilitat patrimonial de les administracions públiques i del personal al seu servei**, sigui quina sigui la naturalesa de l'activitat o del tipus de relació de la qual es derivi. Quan a la producció del dany haguessin concorregut subjectes privats, quan la pretensió es dirigeixi directament contra l'asseguradora de l'Administració juntament amb l'Administració respectiva, i quan els danys es reclamin a les persones o entitats públiques o privades indirectament responsables, serà també competent aquest ordre jurisdiccional.
- **Dels recursos contra la inactivitat de l'Administració.**
- **Dels recursos contra les actuacions materials** de les administracions que constitueixin **via de fet**.

d) L'ordre jurisdiccional social coneix de les pretensions que es promoguin dins la branca social del dret, tant en **conflictes individuals** com en **col·lectius**, i també les reclamacions en matèria de **Seguretat Social** o contra l'Estat quan la legislació laboral li atribueixi responsabilitat⁴⁰.

L'article 2.b LRJS ha introduït una interessant novetat, ja que ha inclòs en l'ordre social les qüestions litigioses que es promoguin en relació amb les accions que puguin exercir els treballadors o els seus causahavents contra l'empresari o contra aquells als quals s'atribueixi legalment, convencionalment o contractualment responsabilitat, pels danys originats en l'àmbit de la

Art. 9.2 LOPJ

A més, segons disposa l'article 9.2 LOPJ, l'ordre jurisdiccional civil exerceix una mena de facultat residual, anomenada *vis attractiva*, en virtut de la qual coneix de totes les matèries que no estiguin assignades a un altre dels ordres jurisdiccionals.

⁽³⁹⁾Art. 9.3 LOPJ.

⁽⁴⁰⁾Art. 9.5 LOPJ.

prestació de serveis o que tinguin la seva causa en accidents de treball o malalties professionals, incloent-hi l'acció directa contra l'asseguradora i sense perjudici de l'acció de repetició que pugui correspondre davant l'ordre competent.

Abans de la introducció d'aquest precepte regnava una considerable confusió entorn de la determinació de si era l'ordre jurisdiccional social o el civil el competent per a conèixer de les reclamacions de responsabilitat civil suscidades en el marc d'una relació de treball.

Els òrgans jurisdiccionals duen a terme les seves funcions integrats en algun d'aquests ordres, a vegades exclusivament dins d'un de sol i altres vegades en més d'un ordre o, fins i tot (és el cas del Tribunal Suprem), en cada un d'aquests.

Concretament, heus aquí una panoràmica en què apareix cada ordre judicial i els òrgans judicials que hi operen:

a) Ordre jurisdiccional civil:

- jutjats de pau,
- jutjats de primera instància i instrucció (en aquest ordre jurisdiccional actuen en qualitat de jutjats de primera instància),
- jutjats mercantils. Els jutjats d'aquesta classe de la província d'Alacant reben la denominació de *jutjats de marca comunitària* quan coneixen sobre assumptes relacionats amb aquesta matèria.
- Audiències provincials. Quan coneixen sobre assumptes relacionats amb qüestions relatives a la normativa europea de marques, la secció o seccions de l'Audiència Provincial d'Alacant especialitzades en aquesta matèria reben la denominació de *tribunals de marca comunitària*.
- Sala Civil i Penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes,
- Sala Primera (Civil) del Tribunal Suprem.

b) Ordre jurisdiccional penal:

- jutjats de primera instància i instrucció (en aquest ordre jurisdiccional actuen en qualitat de jutjats d'instrucció),
- jutjats d'afers penals,
- jutjats de violència sobre la dona,
- jutjats de menors,
- jutjats de vigilància penitenciària,
- audiències provincials,
- Sala Civil i Penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes,
- jutjats centrals d'instrucció,

- jutjats centrals d'afers penals,
- Audiència Nacional,
- Sala Segona (Penal) del Tribunal Suprem,
- jutjats centrals de vigilància penitenciària,
- jutjats centrals de menors.

c) Ordre jurisdiccional contenciós administratiu:

- jutjats de primera instància d'afers contenciosos administratius,
- sales contenciós administratives dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes,
- jutjats centrals d'afers contenciosos administratius,
- Sala Contenciosa Administrativa de l'Audiència Nacional,
- Sala Tercera (Contenciosa Administrativa) del Tribunal Suprem.

d) Ordre jurisdiccional social:

- jutjats de primera instància d'afers socials,
- sales socials dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes,
- Sala Social de l'Audiència Nacional,
- Sala Quarta (Social) del Tribunal Suprem.

7. Conflictes de jurisdicció, conflictes de competència i qüestions de competència

La llei ha de delimitar en la manera més precisa possible les atribucions que confia a la jurisdicció ordinària, als ordres jurisdiccionals que la integren i als òrgans judicials que operen dins aquells ordres. Amb independència de l'encert o desencert del legislador en traçar aquesta delimitació, resulta inevitable que es plantegin conflictes i situacions d'incertesa en casos particulars.

Per aquesta raó, la LOPJ ha previst un seguit de **mecanismes o sistemes per a resoldre les situacions conflictives** relacionades amb la distribució de tasques dins de la jurisdicció i de la jurisdicció amb altres poders o autoritats estatals.

En tots els casos, els **conflictes** que se suscitin podran ser **positius o negatius**, respectivament, segons si els òrgans en conflicte es consideren alhora titulars de l'atribució discutida o, contràriament, un d'ells la refusa a favor d'un altre i aquest, al seu torn, estimi que no li escau o correspon aquella atribució.

7.1. Els conflictes de jurisdicció

Estan regulats en els art. 38 a 41 LOPJ i en la LO 2/1987, de 18 de maig, de conflictes jurisdiccionals (LOCJ).

La denominació de *conflicte de jurisdicció* podria donar lloc a malentesos, ja que literalment sembla que es refereixi a conflicte entre jurisdiccions (ordinària i especials, s'hauria d'entendre). Com veurem no és pas així.

De conflicte de jurisdicció n'hi pot haver de **quatre classes**⁴¹:

⁽⁴¹⁾ Art. 38 i 39 LOPJ.

a) **Entre jutjats o tribunals i l'Administració**⁴². En aquest cas, els resol un òrgan col·legiat que s'anomena *Tribunal de Conflictos de Jurisdicció*, integrat pel president del Tribunal Suprem, que el presidirà, i per cinc vocals, dels quals dos seran magistrats de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Suprem, designats pel Ple del Consell General del Poder Judicial, i els altres tres seran consellers permanents d'Estat, i actuarà com a secretari el de govern del Tribunal Suprem.

⁽⁴²⁾ Art. 38 LOPJ i 1 a 21 LOCJ.

b) Entre jutjats o tribunals i els òrgans judicials militars⁴³. En aquest cas, la resolució correspondrà a la Sala de Conflictes de Jurisdicció, integrada pel president del Tribunal Suprem, que la presidirà, dos magistrats de la Sala del Tribunal Suprem de l'ordre jurisdiccional en conflicte i dos magistrats de la Sala d'Afers Militars, tots designats pel Ple del Consell General del Poder Judicial.

⁽⁴³⁾Art. 39 LOPJ i 22 a 29 LOJ.

c) Els conflictes de jurisdicció entre els jutjats o tribunals de la jurisdicció militar i l'Administració segueixen el mateix règim que en el cas *a)* anterior i, per tant, la resolució correspon al Tribunal de Conflictes de Jurisdicció⁴⁴.

⁽⁴⁴⁾Article 30 LOJC.

d) Els conflictes de jurisdicció amb la jurisdicció comptable també segueixen el règim del cas *a)* anterior i, per tant, correspon resoldre'ls al Tribunal de Conflictes de Jurisdicció⁴⁵.

⁽⁴⁵⁾Article 31 LOJC.

7.2. Els conflictes de competència

Amb aquesta denominació es coneixen els conflictes d'atribucions que es puguin produir entre jutjats o tribunals de diferent ordre jurisdiccional⁴⁶, com per exemple un jutjat de primera instància i instrucció i un jutjat d'afers socials.

⁽⁴⁶⁾Art. 42 LOPJ.

Seràn **resolts per una sala especial del Tribunal Suprem**, presidida pel president i composta per dos magistrats, un per a cada ordre jurisdiccional en conflicte, que seràn designats anualment per la Sala de Govern.

Com assenyala l'article 43 LOPJ, **aquests conflictes es podran promoure d'ofici, a instància de part o del ministeri fiscal**, mentre el procés no hagi conclòs amb sentència ferma, llevat del cas que el conflicte que se susciti es refereixi a l'execució d'allò que s'hagi resolt.

L'ordre jurisdiccional penal rep en aquesta matèria un tractament singular, ja que, com disposa l'article 44 LOPJ, **sempre és preferent**: cap jutjat o tribunal no podrà plantejar conflicte de competència als òrgans d'aquell ordre jurisdiccional⁴⁷.

⁽⁴⁷⁾Art. 44 LOPJ.

El procediment per a tramitar el conflicte de competència, amb les vicissituds que s'hi poden esdevenir, està regulat en els articles 45 a 50 LOPJ.

7.3. Les qüestions de competència

Són els conflictes que es poden plantejar entre jutjats i tribunals d'un mateix ordre jurisdiccional.

Seran **resolts per l'òrgan immediat superior comú**, de conformitat amb les normes que estableixi cada norma processal (LEC, LECrim, LRJCA, LRJS).

L'article 52 LOPJ especifica que **no es podran suscitar qüestions de competència entre jutges i tribunals subordinats entre si**. El jutge o tribunal superior fixarà, en tot cas i sense possibilitat de recurs, la seva competència, un cop s'hagin escoltat les parts i el ministeri fiscal.

8. La independència i la imparcialitat com a eixos de tota la regulació de la jurisdicció

8.1. La independència

La independència és la nota més característica de la potestat jurisdiccional i la que permet diferenciar-la amb més nitidesa de les altres potestats o poders bàsics de l'Estat. Com dèiem abans, en concret és l'atribut que permet distingir amb més claredat el *ius dicere* de l'Administració del que és propi dels òrgans judicials.

Si parlem amb rigor, la independència és una característica pròpia dels òrgans judicials, és a dir, dels òrgans que imparteixen justícia, no del poder judicial, concepte que revesteix una certa complexitat i del qual ens ocuparem més tard. Així es desprèn de l'article 117.1 CE, literalment transcrit per l'article 1 LOPJ, quan afirma el següent:

"la justícia emana del poble i l'administren en nom del rei jutges i magistrats integrants del poder judicial, independents, inamovibles, responsables i sotmesos únicament a l'imperi de la llei."

Com es pot deduir d'aquest precepte, encara que el mot *independència* suggereixi literalment un sentit proper o concomitant a *no-subjecció* o no-submissió, **la independència pròpia dels òrgans judicials no és absoluta, sinó que troba el seu límit en la llei**, entesa en aquest cas com la totalitat de l'ordenament jurídic. Els òrgans judicials no són, en efecte, omnipotents sinó agents que actuen, o actuen en el cas concret, la voluntat popular expressada en l'ordenament jurídic. Així, doncs, s'entén més bé el significat de la independència judicial si s'afirma que la independència significa submissió exclusivament al dret.

Més concretament, **independència significa**, si seguim l'exposició de Montero Aroca en els seus trets generals, el següent:

8.1.1. Submissió exclusiva al dret

Quan la Constitució i la LOPJ parlen de **submissió a la llei** s'ha d'entendre **submissió a l'ordenament jurídic**, al dret.

Cal introduir els aclariments següents:

- **Submissió a l'ordenament jurídic no vol pas dir submissió al poder legislatiu, a les cambres legislatives**, sinó al seu producte propi: la llei. De fet, els actes administratius dictats per les cambres⁴⁸ són susceptibles de control judicial. D'altra banda, les conclusions de les comissions d'investigació que puguin crear les cambres no vinculen els tribunals ni poden influir en les resolucions judicials, sens perjudici que siguin comunicades al ministeri fiscal per tal que aquest, si escau, exerciti les accions oportunes⁴⁹.
- **El deure de submissió a la llei se circumscriu a la llei que no contradiu la Constitució**. Quan un òrgan judicial consideri que la llei aplicable al cas concret vulnera la Constitució, té al seu abast el mecanisme de la qüestió d'inconstitucionalitat⁵⁰.

⁽⁴⁸⁾Vegeu, per exemple l'art. 70.2 CE.

⁽⁴⁹⁾art. 76.1 CE.

⁽⁵⁰⁾Art. 163 CE.

L'ordenament jurídic espanyol ha de ser així mateix interpretat de conformitat amb els tractats de la Unió Europea i amb el dret derivat dels seus òrgans. Per aquest motiu, quan un tribunal espanyol albergui dubtes sobre la interpretació dels tractats de la Unió Europea o sobre la validesa d'actes adoptats per a les institucions, òrgans o organismes de la Unió, podrà demanar al Tribunal de Justícia de la Unió Europea que es pronunciï sobre aquest tema. Es tracta de l'anomenada qüestió prejudicial de dret europeu, regulada en l'art. 267 del Tractat de funcionament de la Unió Europea. Encara més: tal com assenyala el mateix precepte, quan es plantegi una qüestió de tal naturalesa en un assumpte pendent davant un òrgan jurisdiccional nacional les decisions del qual no siguin susceptibles d'ulterior recurs judicial de dret intern, aquest òrgan estarà obligat a sotmetre la qüestió al Tribunal de Justícia de la Unió Europea. D'aquesta manera s'assegura l'efectivitat de la supremacia del dret de la Unió sobre el dret dels estats membres.

- Pel que fa als **reglaments**, entesos com tota norma dictada per una autoritat administrativa, **els tribunals tan sols hi queden vinculats si es tracta de reglaments que no contradiuen la llei**. En cas contrari, els poden inaplicar. És més, els tribunals tenen assignada la funció de controlar l'adequació legal de la potestat normativa de l'Administració⁵¹, que recau en l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu mitjançant l'anomenat *recurs contenciós administratiu*.

⁽⁵¹⁾Art. 106 CE i 8 LOPJ.

8.1.2. No-submissió a altres tribunals

No hi ha, estrictament parlant, tribunals superiors, en el sentit d'una jerarquia d'òrgans judicials en la qual els superiors adrecen o imposen manaments als inferiors sobre la manera com aquests han de resoldre els assumptes del seu àmbit de competència.

Sí que hi ha tribunals que resolen sobre impugnacions i recursos contra les resolucions dictades per altres tribunals i que, consegüentment, les poden anul·lar. Però la potestat de cada òrgan judicial per a resoldre com estimi ajustat a dret sempre queda garantida, tot i que aquesta resolució pugui ser posteriorment deixada sense efecte per un altre tribunal.

Pressions a un òrgan judicial

De fet, dirigir ordres o pressions de qualsevol mena a un altre òrgan judicial pel que fa a la interpretació i aplicació del dret està tipificat com a falta greu per l'article 417.4t LOPJ, i també les recomanacions d'assumptes i les correccions per raó de l'aplicació o interpretació del dret (art. 418.2n. i 4t. LOPJ).

No sembla fàcilment compatible amb la independència dels tribunals entre si, a la qual acabem de referir-nos, la qual cosa disposa l'art. 100.7 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa, relatiu a l'eficàcia de les sentències dictades pel Tribunal Suprem en els recursos de cassació en interès de la llei: la sentència que es dicti (...) fixarà en la decisió la doctrina legal. En aquest cas, es publicarà en el Butlletí Oficial de l'Estat i, a partir de la seva inserció en aquest, vincularà tots els jutges i tribunals inferiors en grau d'aquest ordre jurisdiccional. L'art. 101.4 de la mateixa llei conté un tenor gairebé idèntic, en aquest cas, referent a sentències dictades en aquest mateix tipus de recursos per un Tribunal Superior de Justícia de Comunitat Autònoma. La vinculació en aquest cas es refereix als jutges de la sala contenciosa administrativa amb seu al territori on estén la seva jurisdicció el Tribunal Superior de Justícia corresponent. Alguna cosa semblant disposa l'art. 493 LEC, en relació amb les sentències dictades pel Tribunal Suprem en els recursos en interès de llei quan assenyala que aquesta sentència "es publicarà en el Butlletí Oficial de l'Estat i, a partir de la seva inserció en aquest, complementarà l'ordenament jurídic, vinculant en aquest concepte tots els jutges i tribunals de l'ordre jurisdiccional civil diferents al Tribunal Suprem".

En tots aquests supòsits sembla imposar-se una vinculació als òrgans judicials que no prové de la llei sinó d'altres òrgans judicials, situació que resulta incompatible amb la submissió exclusiva a la llei⁵² CE en què consisteix essencialment la independència. La vinculació al precedent judicial emanat de tribunals superiors (el principi *stare decisis*) és característic del sistema jurídic dels països de tradició jurídica anglosaxona i troba la seva justificació en la lògica global d'aquest sistema. Trasplantar aquesta vinculació al nostre sistema jurídic, on la jurisprudència no té la consideració de font del dret⁵³, suposa violentar-ne la coherència interna i produir perplexitat.

Tampoc vinculen als magistrats d'una sala els criteris acordats en les reunions per a unificació de criteris i coordinació de pràctiques processals previstes en l'art. 264 LOPJ, convocades pel president de la sala o tribunal respectiu, per si mateixos o a petició majoritària dels seus membres. Aquest precepte preveu

⁽⁵²⁾Art. 117.1.

⁽⁵³⁾Cf. art. 1.6 CC.

que els magistrats de les diverses seccions d'una mateixa sala celebrin reunions d'aquest tipus especialment quan sostinguin en les seves resolucions diversitat de criteris interpretatius en l'aplicació de la llei en assumptes substancialment iguals. L'apartat 3r. del precepte deixa ben clar que "en tot cas, quedarà fora de perill la independència de les seccions per a l'enjudiciament i resolució dels diferents processos que coneguin, si bé hauran de motivar les raons per les quals s'apartin del criteri acordat".

La manca de jerarquia a què hem al·ludit anteriorment es refereix tan sols a l'exercici de la funció jurisdiccional, no a **les funcions governatives o organitzatives que corresponen a certs òrgans de govern del poder judicial**. Així, per exemple, un jutge de primera instància o els magistrats d'una audiència provincial han d'acatar el que resolgui la Sala de Govern del seu tribunal superior de justícia sobre les normes de repartiment d'assumptes entre els jutjats d'un partit judicial o entre les seccions de l'audiència.

8.1.3. No-submissió a cap entitat

Amb aquesta expressió es vol donar a entendre que ningú, cap entitat o persona, no es pot immiscir en la tasca dels òrgans judicials.

Aquestes invasions poden provenir i, de fet, han vingut fonamentalment del poder executiu. La lluita per a assolir aquesta independència vers l'Administració és una constant històrica que ha culminat en l'actual Constitució espanyola, de 1978, on es consagra jurídicament, almenys en un grau elevat, la independència dels tribunals respecte del Govern i de la resta d'autoritats administratives en general.

Independència normativa

Òbviament, una cosa és l'establiment de la independència en l'esfera normativa i una altra, no necessàriament paral·lela, el grau real o efectiu en què, a la pràctica, els òrgans judicials actuen amb plena imparcialitat. Aquesta darrera qüestió no pertany al tractament jurídic de la nostra disciplina i requeriria una investigació dels esdeveniments polítics i socials que, amb massa freqüència, subministren la matèria primera que dóna vida al sector econòmic dels mitjans de comunicació.

Com a mínim, no es pot negar que la Constitució de 1978 i la LOPJ ha mirat d'assegurar la independència establint certes garanties.

8.2. La imparcialitat dels òrgans judicials i la seva estreta relació amb la independència

Imparcialitat, en el cas dels òrgans judicials, significa que han de dictar les seves resolucions i, en general, **exercir la potestat jurisdiccional atenent únicament a la legalitat**, sense afavorir ni perjudicar cap dels subjectes processals per raons alienes a la mateixa legalitat.

Com hem dit abans, la imparcialitat no és una nota exclusivament característica de l'exercici de la funció jurisdiccional. També l'Administració hi està subjecta estrictament⁵⁴.

(54) Art. 103.1 CE.

Tot i tractar-se d'una exigència particularment important, **ni la CE espanyola ni la LOPJ fan referència a la imparcialitat**, al contrari del que passa, assenyaladament, amb la independència.

De fet, tot sembla indicar que, pel que es refereix a la independència, la CE i la LOPJ volen tot sovint al·ludir també a la imparcialitat, de manera que tots dos conceptes queden en gran manera identificats. Són, però, susceptibles de distinció.

Independència, en efecte, significa no-submissió o subordinació a res ni ningú que no sigui l'ordenament jurídic⁵⁵; si es prefereix, en termes més genèrics, significa absència de pressions o influències externes en l'exercici de la tasca jurisdiccional, o per dir-ho d'una altra manera, immunitat o inexistència de directrius, ordres o instruccions jurídicament vinculants, externes al tribunal. **Imparcialitat**, al seu torn, fa referència al distanciament o manca d'implicació del jutgador respecte de qualitats o característiques jurídicament irrellevants dels justiciables en el moment de resoldre els assumptes.

(55) "L'imperi de la Llei", tal com diu l'article 117 CE.

Exemple sobre imparcialitat i independència

Així, teòricament es podria imaginar una situació hipotètica en què un jutge estigués completament mancat d'independència però fos exquisidament imparcial. Pensem, per exemple, en el cas d'un hipotètic ordenament jurídic en què els tribunals quedessin vinculats a interpretar les normes jurídiques aplicables en un litigi d'acord amb les indicacions del Govern, però apliquessin aquesta interpretació de manera totalment imparcial o objectiva, és a dir, sense atendre l'interès personal del jutgador per l'assumpte que s'ha d'enjudiciar ni a qualitats o característiques jurídicament irrellevants de les parts. I a l'inrevés: podria passar que, sense cap pressió ni indicació del Govern o d'una altra autoritat administrativa els tribunals dictessin resolucions i afavorissin un determinat litigant per raó d'alguna qualitat seva jurídicament inatendible (per exemple, perquè el jutge comparteix amb ell un cert ideari polític). En aquest cas, el tribunal seria independent però parcial.

Malgrat la distinció conceptual indicada, independència i imparcialitat són nocions que apareixen amb gran freqüència mútuament implicades i inescindiblement interrelacionades. I això perquè les possibles invasions o temptatives d'influència de l'Administració en la tasca jurisdiccional dels tribunals miren moltes vegades d'afavorir un dels litigants o parts processals, que pot coincidir amb la mateixa Administració o un altre subjecte, el triomf processal del qual li interessa.

A causa d'aquesta mútua implicació, certes garanties o aspectes del règim constitucional de la jurisdicció, estan orientats simultàniament a preservar la imparcialitat i la independència o, en tot cas, serveixen per a garantir tant l'una com l'altra.

És per això que l'exposició sobre garanties constitucionals que es fa tot seguit es referirà tant a la independència com a la imparcialitat. Quan la garantia corresponent miri de protegir principalment o exclusivament una o altra es farà la indicació corresponent.

8.3. Garanties constitucionals de la independència i imparcialitat dels tribunals

La principal preocupació que batega en els preceptes constitucionals i legals que s'ocupen de la jurisdicció és garantir la independència i la imparcialitat dels tribunals. Aquest objectiu es mira d'aconseguir mitjançant certes garanties que comentarem seguidament.

8.3.1. La inamovibilitat

Aquesta garantia està prevista en l'article 117.1 i 2 CE i en l'article 1 LOPJ, que reproduïx íntegrament l'anterior. En concret, l'article 117.2 CE assenyala el següent:

"Els jutges i magistrats no poden ser separats, suspesos, traslladats ni jubilats, sino per alguna de les causes i amb les garanties previstes en la llei."

Històricament, el poder executiu ha mirat d'influir en la tasca de la jurisdicció atribuint-se la facultat, no reglada o quasidiscrecional, d'apartar els jutjadors de l'assumpte que coneixien, traslladant-los, separant-los de l'afer que els ocupava, suspent-los en l'exercici de les seves funcions o jubilant-los anticipadament. El precepte ara transcrit mira de posar fi a aquesta mena d'atemptats contra la independència i la imparcialitat dels tribunals.

Com indica amb encert Montero Aroca, la inamovibilitat no és una característica privativa dels jutges i magistrats. També els funcionaris i, en menor mesura, la resta del personal que presta serveis per a l'Administració gaudeixen d'una certa inamovibilitat que posa límit i, tot sovint, impedeix que els funcionaris siguin moguts del lloc que ocupen. Ara bé, malgrat que és cert que la inamovibilitat administrativa persegueix, en part, preservar una certa autonomia o imparcialitat dels funcionaris, pel que fa a l'exercici de certes funcions tècniques, l'actuació administrativa és per principi de caràcter jeràrquic, de manera que la inamovibilitat dels seus funcionaris constitueix en molt bona part una

manera de racionalitzar el servei que presta als ciutadans. En el cas dels tribunals, tanmateix, constitueix fonamentalment una garantia d'imparcialitat i independència.

Així, doncs, inamovibilitat dels jutges i magistrats significa no-remoció del lloc que ocupen llevat que concorrin causes legalment taxades. Aquesta regulació legal es troba en els articles 378 a 388 LOPJ.

La **inamovibilitat té graus diferents**, depèn si es tracta o no de jutjadors que pertanyin a la carrera judicial. Així, els jutges de pau⁵⁶, que estan en règim de provisió temporal⁵⁷, els jutges substituïts⁵⁸ i els magistrats suplents⁵⁹ exerceixen les seves funcions *ad tempus*, és a dir, amb subjecció a un determinat límit temporal.

⁽⁵⁶⁾Art. 101.1 LOPJ.

⁽⁵⁷⁾Art. 432.2 LOPJ.

⁽⁵⁸⁾Art. 212.2 LOPJ.

⁽⁵⁹⁾Art. 200.2 LOPJ.

8.3.2. La predeterminació legal dels jutjadors

És un dret reconegut en l'article 24.2 CE. Atès que és un **dret fonamental**, la seva vulneració pot donar lloc al recurs d'empara un cop exhaurida la via judicial sense èxit. Però més enllà de la seva dimensió de dret, la predeterminació legal del jutge també és una garantia adreçada a protegir la independència i la imparcialitat dels tribunals i, alhora, un principi o màxima que ha d'informar el règim de la jurisdicció⁶⁰.

⁽⁶⁰⁾Art. 24.2 CE.

Genèricament, la predeterminació legal dels òrgans judicials implica que l'establiment dels criteris per a fixar el jutjador o els jutjadors que han de conèixer d'uns fets es faci de manera prèvia a l'esdeveniment d'aquests fets i mitjançant llei.

Es tracta, si es prefereix, que ningú no pugui decidir, *ex post*, un cop produïts els fets, l'òrgan judicial competent ni la seva composició personal i que la determinació d'aquests aspectes es dugui a terme segons criteris establerts per llei.

Perill d'escollir l'òrgan judicial més predisposat a decidir d'una determinada manera

Contràriament, com es pot constatar històricament, hi hauria el perill que els assumptes s'encomanessin a l'òrgan judicial que es preveïés més predisposat a decidir d'una determinada manera (en el pitjor dels casos després de posar-se d'acord amb qui dugués a terme aquesta determinació). Passaria el mateix si els justiciables poguessin encomanar el coneixement dels seus assumptes a l'òrgan judicial que volguessin.

La **predeterminació legal del jutge** a què es refereix la CE inclou els aspectes següents:

a) Predeterminació de l'òrgan judicial. Prohibició de tribunals d'excepció

L'exigència de predeterminació legal troba la seva expressió fonamental en la necessitat que l'òrgan judicial que ha de conèixer del cas hagi estat creat per llei amb anterioritat a l'esdeveniment dels fets que motiven el procés.

La creació d'òrgans judicials només es pot fer mitjançant llei i, precisament, llei orgànica (la del poder judicial). Quan parlem de la creació d'òrgans judicials ens referim a l'establiment de tipus o classes d'òrgans judicials (jutjats de primera instància i instrucció, audiències provincials, etc.), no pas a la creació d'òrgans d'una certa classe, un cop establerta per llei aquella classe. Concretament, com veurem més endavant, el Govern pot crear nous jutjats en una determinada circumscripció i seccions d'una audiència provincial o d'una sala de tribunal. La creació de sales en els tribunals, però, tant sols es pot dur a terme mitjançant llei orgànica.

La predeterminació legal dels òrgans judicials implica també la **prohibició de tribunals d'excepció**, és a dir, **tribunals creats *ex post* i *ad hoc***, un cop esdevinguts els fets per conèixer d'ells⁶¹.

⁽⁶¹⁾Com és el cas dels tribunals que es van crear per a conèixer dels famosos Judicis de Nürenberg un cop acabada la Segona Guerra Mundial.

Aquesta prohibició, a més de deduir-se de l'exigència de predeterminació legal establerta per l'article 24.2 CE, apareix expressament recollida en l'article 117.6 CE. Aquesta mena de tribunals no són admissibles ni tan sols durant els estats d'alarma, excepció o setge previstos per l'article 116 CE.

b) Predeterminació legal de la demarcació i planta dels òrgans judicials

L'exigència de predeterminació legal també podria ser transgredida si la concreció de la demarcació d'un tribunal pogués ser determinada i modificada per una decisió que no revestís la forma de llei. Per aquest motiu, la primera determinació en aquesta matèria la fa la LOPJ en descriure genèricament les **demarcacions judicials que corresponen a cada tipus d'òrgan judicial**⁶². La **Llei 38/1988, de 28 de desembre, de demarcació i planta judicial (LDiPJ)**, duu a terme la concreció definitiva, establint els municipis concrets que formen part d'un determinat partit judicial i certs casos especials⁶³.

⁽⁶²⁾Municipi, conjunt de municipis, província, comunitat autònoma o tot el territori de l'Estat, segons els casos.

⁽⁶³⁾Arts. 1 a 5 LDiPJ.

Pel que fa a la planta⁶⁴, la LDiPJ estableix els criteris que regeixen en aquesta matèria. En tot cas, el Govern pot crear jutjats nous en una demarcació i seccions d'un tribunal o sala⁶⁵. Aquesta atribució no transgredeix l'exigència de predeterminació mentre no impliqui apartar una secció o jutjat de l'assumpte del qual actualment coneixia.

⁽⁶⁴⁾Al nombre de jutjats que s'han d'implantar en cada demarcació judicial, al nombre de seccions de les sales i al nombre de magistrats de les sales i seccions.

⁽⁶⁵⁾Art. 36 LOPJ i 20 LDiPJ.

c) Predeterminació de la composició personal de l'òrgan judicial

De poca cosa serviria la predeterminació legal de l'òrgan judicial que ha de conèixer i de la seva planta i demarcació si, concretades aquestes, algú pogués determinar discrecionalment o lliurement quines han de ser la perso-

na o persones concretes que han d'integrar el jutjat o tribunal. La garantia d'inamovibilitat ja comentada i l'**establiment per llei dels sistemes d'ingrés, ascens i provisió de places en la carrera judicial** evita en gran manera determinacions arbitràries o interessades. Hi ha certes situacions que han merescut una atenció particular del legislador:

- Composició de les seccions de les sales: la determina el president de la sala, segons els criteris aprovats anualment per la Sala de Govern del Tribunal⁶⁶.
- Els magistrats suplents: han de ser cridats a formar sala segons un determinat ordre⁶⁷.
- Substitucions, pròrrogues de jurisdicció i comissions de serveis: els articles 207 i s. LOPJ estableixen certs sistemes de caràcter objectiu.
- Judges de provisió temporal. Els articles 428 i seg. de la LOPJ regulen mitjançant criteris objectius allò relatiu al seu nomenament i règim jurídic.
- Mesures de reforç en els òrgans judicials⁶⁸. No es tracta de situar en comptes de sinó de col·locar al costat del jutjador altres persones que participin en la tasca jurisdiccional en els casos en què es produeixen retards o acumulacions d'assumptes excepcionals. En concret, l'article 216.bis.1 de la LOPJ disposa que quan el retard o l'acumulació d'assumptes excepcionals en un determinat jutjat o tribunal no puguin ser corregits mitjançant el reforçament de la plantilla de l'oficina judicial o l'exempció temporal de repartiment prevista en l'article 167.1, el Consell General del Poder Judicial podrà acordar mesures excepcionals de suport judicial consistents en l'adscripció de judges i magistrats titulars d'altres òrgans judicials mitjançant l'atorgament de comissions de servei.

⁽⁶⁶⁾Art. 198.1 i 160.10° LOPJ.

⁽⁶⁷⁾Art. 200 LOPJ.

⁽⁶⁸⁾Articles 216.bis.1 LOPJ a 216.bis. i LOPJ.

d) Predeterminació de la competència i dels criteris de repartiment

Un cop creats per llei orgànica els òrgans judicials i determinades la demarcació i planta i la seva composició personal, hi ha d'haver un conjunt de normes preexistents als fets justiciables que permetin determinar:

- **La competència dels tribunals**
  - A **quin ordre jurisdiccional** (civil, penal, contenciós administratiu, etc.) li correspon el coneixement de l'assumpte. És a dir, la determinació de la **jurisdicció per raó de la matèria**.
  - A **quina classe d'òrgan judicial** pertanyent a aquell ordre li pertoca ocupar-se del cas en primera instància (jutge de primera instància i instrucció, jutjats d'afers penals, jutjats d'afers socials, etc.). És a dir, es tracta de concretar l'anomenada **competència objectiva**.

⁽⁶⁹⁾Tot sovint n'hi ha molts, com ara en el cas dels judges de primera instància i instrucció.

⁽⁷⁰⁾Jutge de primera instància i instrucció de tal localitat, audiència provincial d'aquesta o una altra província, etc.

- Com que, amb certes excepcions (Tribunal Suprem i Audiència Nacional), en el territori de l'Estat hi ha més d'un òrgan judicial de la mateixa classe⁶⁹, també cal determinar al de **quin territori o circumscripció li pertoca ocupar-se del cas en primera instància**⁷⁰. Es tracta, doncs, de determinar la **competència territorial**.
- Un cop determinat l'ordre jurisdiccional i, dins d'aquest, el tribunal objectivament i territorialment competent per a conèixer en primera instància, encara és necessari establir altres normes de competència. Perquè pot ser (i és freqüent) que la primera instància se segueixi d'una segona davant un tribunal diferent i, a vegades, fins i tot un recurs extraordinari ulterior. A més, també és necessari determinar quin tribunal és el competent per a executar les sentències i per a conèixer de certes incidències ocorregudes en el procés, de les quals, a vegades, s'ha d'ocupar un tribunal diferent (com ara els anomenats *incidentes de recusació*). Totes aquestes qüestions (competència per a conèixer dels recursos, de l'execució i dels diferents incidents) es regeixen per les normes que regulen l'anomenada **competència funcional**.
- **El repartiment d'assumptes. Referència a l'especialització judicial**

Les normes sobre competència exhaureixen la seva funció en la determinació de l'òrgan territorialment competent per a conèixer dels fets (i, eventualment, els recursos, l'execució i els incidents). Però aquí no s'acaben les exigències de la predeterminació legal del jutgador. És necessari arribar a predeterminar, fins i tot, la persona o persones físiques que s'han d'ocupar del cas. Vegem-ho més detalladament:

  - Les normes sobre competència territorial indiquen l'òrgan judicial d'una determinada classe i circumscripció territorial que ha de resoldre sobre l'assumpte (per exemple, jutge de primera instància i instrucció de Sant Feliu de Guíxols). El que passa és que en una mateixa circumscripció territorial hi pot haver més d'un òrgan judicial de la mateixa classe (per exemple, en les capitals de província no hi ha un sol jutjat de primera instància i instrucció, sinó que a vegades n'hi ha molts).
  - En el cas dels **òrgans judicials col·legiats**, l'aplicació de les normes de competència acaba per indicar un tribunal i sala competents (la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, per exemple). Ara bé, el que **no indiquen** és **quina secció** –si n'hi ha– d'aquella sala ha de conèixer. I si es tracta d'una audiència provincial, les normes de competència acaben la seva missió indicant l'audiència d'una província concreta, ja que la llei no vincula les seves seccions a un determinat ordre jurisdiccional, sinó que aquestes seccions poden conèixer d'assumptes civils i penals simultàniament.

Determinar quin d'aquests òrgans d'aquesta circumscripció és, concretament, el que ha de conèixer no és funció de les normes de competència, sinó de les de repartiment.

En tots dos casos, són les normes sobre repartiment les que hauran de precisar quina secció és en cada cas aquella que s'ha d'ocupar de l'assumpte.

Les normes sobre repartiment, doncs, no són una qüestió menor. En depèn el compliment de l'exigència constitucional de predeterminació dels jutjadors. Per això, **aquestes normes han de tenir caràcter objectiu**, en el sentit de ser idònies per a permetre la determinació de l'òrgan judicial (jutjat o secció concreta) sense que aquesta determinació es faci dependre de la decisió discrecional de ningú.

Així, per exemple, unes normes de repartiment que deixessin la determinació del jutjador o jutjadors a la discrecionalitat del jutge degà d'un partit judicial o al president d'un tribunal resultarien contràries a l'exigència constitucional de predeterminació.

El caràcter objectiu de les normes de repartiment és una qüestió de la màxima importància, ja que el contrari podria desembocar de manera indirecta en la creació de veritables tribunals especials no previstos per la llei. Si a això s'hi afegeix, com hem vist, que segons l'article 198.1 i 160.10 LOPJ, la distribució dels magistrats en les seccions d'una sala la duu a terme el president del tribunal (tot i que seguint els criteris establerts per la Sala de Govern del mateix tribunal) el perill que es creïn veritables tribunals especials per decisió governativa augmenta considerablement.

L'exigència de predeterminació no s'oposa a l'especialització dels tribunals. Tan sols exigeix que es faci mitjançant llei i amb anterioritat a l'esdeveniment dels fets que motiven el procés.

L'especialització, en el sentit que ens referim aquí, vol dir encomanar a òrgans de la mateixa classe i ordre jurisdiccional, el coneixement exclusiu de certes matèries o qüestions que pertanyen a aquest ordre jurisdiccional. Aquesta especialització precisa dur-se a terme a través d'una llei i amb anterioritat a l'esdeveniment dels fets que motiven el procés. La LOPJ preveu diferents supòsits d'especialització en el sentit exposat.

L'article 98.1 LOPJ estableix en relació amb els jutjats el següent:

"el Consell General del Poder Judicial podrà acordar, després de fer un informe de les sales de govern, que en aquelles circumscripcions on hi hagi més d'un jutjat de la mateixa classe, un o diversos d'ells assumeixin amb caràcter exclusiu, el coneixement de determinades classes d'assumpes o de les execucions pròpies de l'ordre jurisdiccional del qual es tracti. Els coneguts com a «jutjats de família», per exemple, són jutjats de primera instància de cert partit judicial especialitzats en qüestions d'aquesta classe."

L'apartat 2n. del mateix art. 98 LOPJ disposa que el Consell General del Poder Judicial podrà acordar de manera excepcional i pel temps que es determini, amb informe favorable del Ministeri de Justícia, escoltada la Sala de Govern i, si escau, la comunitat autònoma amb competències en matèria de justícia, que un o diversos Jutjats de la mateixa província i del mateix ordre jurisdiccional assumeixin el coneixement de determinades classes o matèries d'assumpes i, si escau, de les execucions que se'n derivin.

I en aquest mateix sentit, l'article 80.3 LOPJ disposa que, també després de l'informe previ de la sala de govern corresponent, el Consell General del Poder Judicial podrà acordar que el coneixement de certes classes d'assumpes s'atribueixi exclusivament a una secció de l'audiència provincial.

e) Incompatibilitats

L'establiment d'un sistema d'incompatibilitats és una garantia que mira primordialment de **protegir la imparcialitat dels jutges i magistrats**. L'article 127.2 CE relaciona la qüestió de les incompatibilitats amb la independència (recordem el que hem assenyalat sobre la íntima implicació entre les nocions d'imparcialitat i independència i el seu tractament legal indiferenciat). Les incompatibilitats i prohibicions per a exercir la funció jurisdiccional estan regulades en els articles 389 a 397 LOPJ. Es tracta d'impedir certes concurrències o simultaneïtats que poden perjudicar la neutralitat necessària dels jutjadors. N'hi ha prou de fer un cop d'ull al catàleg d'incompatibilitats (càrrecs d'elecció popular, assessorament jurídic, activitats mercantils, etc.) relacionades en l'article 389 LOPJ per a adonar-se que **l'exercici de funcions jurisdiccionals és incompatible pràcticament amb qualsevol altra activitat, llevat de la docència o recerca jurídica, la creació literària, etc.**

f) Apoliticisme

L'article 127.1 CE estableix el següent:

"els jutges i magistrats, així com els fiscals mentre estiguin en actiu, no podran exercir altres càrrecs públics, ni pertànyer a partits polítics o sindicats."

La prohibició de pertinença a partits polítics o sindicats no anul·la, com és lògic, la ideologia o punts de vista que el jutgador pugui mantenir com a ciutadà en matèries polítiques, socials, etc., circumstància que, potser inconscientment, es pot reflectir en les resolucions que dicti.

Malgrat tot, es considera que la desvinculació formal que exigeix l'ordenament jurídic facilita el distanciament necessari o l'objectivitat dels jutges i magistrats en aquest sentit.

La prohibició d'exercir simultàniament la funció jurisdiccional i funcions de caràcter polític troba la seva concreció legal principalment en dos preceptes de la LOPJ:

- L'article 351.f LOPJ disposa que els jutges i magistrats seran declarats en la situació de serveis especials quan siguin nomenats per a un càrrec polític o de confiança en virtut d'un reial decret o decret autonòmic, o triats per a càrrecs públics representatius al Parlament Europeu, Congrés dels Diputats, Senat, assemblees legislatives de les comunitats autònomes o corporacions locals.
- En l'article 356.f LOPJ, en establir que és procedent declarar en situació d'excedència voluntària el jutge o magistrat que es presenti com a candidat en eleccions per a accedir a càrrecs públics representatius al Parlament Europeu, Congrés dels Diputats, Senat, assemblees legislatives de les comunitats autònomes o corporacions locals. Si no és elegit, ha d'optar, i així ho ha de comunicar al Consell General del Poder Judicial, en el termini de trenta dies, per continuar en la situació d'excedència voluntària o reingressar en el servei actiu.
Tant en aquest supòsit com en el de l'article 351.f LOPJ abans esmentat, els jutges i magistrats, i els funcionaris d'altres cossos, que reingressen en la carrera corresponent, s'han d'abstenir de conèixer dels assumptes concrets vinculats amb la seva activitat política⁷¹.

Però l'objectiu de preservar els jutjadors de la parcialitat per motius polítics porta al legislador a anar més enllà de la mera prohibició de militància en partits polítics i a establir el pas a la situació d'excedència voluntària als membres de la carrera judicial que optin a càrrec polític, representatiu o de confiança: una vegada reincorporats al servei actiu els esmentats jutges o magistrats no podran accedir, durant els cinc anys següents, a un lloc de la carrera judicial que no sigui dels que es proveeixen per estricta antiguitat⁷².

La prohibició que ens ocupa no impedeix que els jutges i magistrats creïn o s'integrin en **associacions professionals** (com ara, actualment, Associació Professional de la Magistratura, Jutges per a la Democràcia o Francisco de Vitoria). Així ho disposa l'article 127.1 CE, desenvolupat per l'article 401 LOPJ, en

No-pertinença

La no-pertinença a partits polítics o sindicats, però, no és requerida en tots els ordenaments jurídics occidentals, com per exemple l'alemany. En aquell país es manté que el coneixement públic de les idees polítiques del jutgador, lluny de resultar inconvenient, precisament facilita corregir eventuais manques de neutralitat, cosa que es veuria dificultada si quedessin ignotes en l'ànim del jutgador.

⁽⁷¹⁾Art. 351.f.ii LOPJ.

⁽⁷²⁾Art. 360 LOPJ.

⁽⁷³⁾Art. 401.I.2n. LOPJ.

què es detalla el règim d'aquesta mena d'associacions de caràcter apolític, que han de tenir com a finalitats la defensa dels interessos professionals dels seus membres en tots els aspectes i la realització d'activitats adreçades al servei de la justícia en general⁷³.

g) Garanties relacionades amb l'accés a la funció jurisdiccional, la provisió de places i la progressió dins la carrera judicial

Si l'accés a la funció jurisdiccional o, un cop s'hi ha accedit, la provisió de places i la progressió en la carrera judicial depenguessin de decisions discrecionals del poder executiu, resultaria extremadament difícil, o més aviat impossible, assegurar la independència i la imparcialitat dels jutjadors. D'aquí ve que l'accés a la jurisdicció miri de seguir criteris objectius (oposició pública o concurs oposició) i que sigui duta a terme per tribunals o comissions no dependents del poder executiu. Passa el mateix amb la provisió de places i la progressió dins la carrera judicial. Tractarem més detalladament aquestes qüestions quan ens referim a la carrera judicial.

h) Govern autònom dels òrgans judicials

Aquest punt serà tractat posteriorment amb més amplitud. En aquest moment n'hi ha prou d'assenyalar que conferir el govern dels tribunals a òrgans situats fora del poder executiu⁷⁴ constitueix una importantíssima garantia per a impedir que aquest es pugui immiscir o influir en la tasca jurisdiccional.

⁽⁷⁴⁾Sobretot el Consell General del Poder Judicial.

Aquest govern autònom al qual al·ludim es refereix, per descomptat, als aspectes administratius o governatius del funcionament dels tribunals, mai a l'exercici de la funció jurisdiccional, on l'autonomia i la independència dels tribunals és absoluta.

i) Garantia formal de la independència

Aquesta garantia significa la **reserva de llei**, i precisament llei orgànica (la del poder judicial), per a regular les qüestions principals relatives als tribunals.

Concretament, l'article 122.1 CE disposa el següent:

"la llei orgànica del poder judicial determinarà la constitució, funcionament i govern dels jutjats i tribunals, així com l'estatut jurídic dels jutges i magistrats de carrera, que formaran un cos únic, i del personal al servei de l'Administració de justícia."

D'aquesta manera s'impedeix que el poder executiu, mitjançant la potestat reglamentària, pugui influir en la independència i en la imparcialitat dels tribunals. Tan sols poden incidir en la regulació d'aquestes matèries els representants de la sobirania popular democràticament elegits i amb les majories qualificades que implica el rang legal orgànic.

Ara bé, el fet que no es pugui incidir reglamentàriament en les matèries relacionades en l'article 122.1 CE (pel que fa al tema que a nosaltres ara més ens interessa, en l'estatut jurídic de jutges i magistrats) no significa que quedi absolutament exclosa qualsevol mena de regulació infralegal en aquestes matèries.

STC 108/1986, de 29 de juliol

Així ho assenyalava la STC 108/1986, de 29 de juliol, amb motiu de pronunciar-se sobre la constitucionalitat de la disposició addicional 1a.2 LOPJ abans de la reforma operada per la LO 16/1994, de 8 de novembre:

"el Govern aprovarà els reglaments que exigeixi el desenvolupament d'aquesta llei orgànica."

El TC va considerar que, efectivament, no es pot incidir reglamentàriament en l'estatut dels jutges i magistrats, però això no impedeix que s'estableixin per aquesta via condicions accessòries a l'exercici de la funció jurisdiccional. S'ha de tractar, doncs, de regulacions secundàries o auxiliars que no alterin ni innovin essencialment aquest estatut jurídic.

La redacció actual de la disposició addicional 1a.2 LOPJ estableix el següent:

"El Govern o, si escau, les comunitats autònomes amb competències en la matèria, aprovaran els reglaments que exigeixi el desenvolupament d'aquesta llei orgànica, llevat que la competència per a fer-ho correspongui al Consell General del Poder Judicial segons el que disposa l'article 110. Quan afectin condicions accessòries per a l'exercici dels drets i deures dels jutges i magistrats estaran subjectes als mateixos límits i condicions establerts per al Consell General del Poder Judicial."

L'article 110 de la LOPJ, en la redacció de la LOPJ vigent fins a 2013, va seguir l'admonició feta pel TC en la sentència abans referida pel que fa al caràcter auxiliar, secundari o accessori de la potestat reglamentària en matèria jurisdiccional. Així mateix, aquest precepte va introduir una novetat important: la potestat reglamentària pel que fa a l'estatut de jutges i magistrats no corresponia al Govern (o als executius de les comunitats autònomes) sinó al Consell General del Poder Judicial com a òrgan governatiu suprem dels tribunals. Conseqüentment, i prenent com a base aquesta autorització de l'article 110.2 i de la disposició addicional primera 2 de la LOPJ, el Consell General del Poder Judicial va aprovar el Reglament 1/1995, de 7 de Juny, de la carrera judicial, el qual va ser substituït pel Reglament 2/2011, de 28 d'Abril, també regulador de la carrera judicial.

L'actual article 560.1. 6a. de la LOPJ, introduït per la Llei orgànica 4/2013, de 28 de juny, de reforma del Consell General del Poder Judicial, ha substituït l'article anterior 110 de la LOPJ i atribueix al CGPJ l'exercici de la potestat reglamentària, estrictament per a desenvolupar les previsions de la Llei orgànica del poder judicial, en les múltiples matèries, sense que, en cap cas, aquestes

disposicions reglamentàries puguin afectar l'estatut de jutges i magistrats, ni regular directament o indirectament els drets i deures de persones alienes a aquest.

Així mateix, s'han deixat de banda de l'enumeració certs aspectes especialment sensibles en els quals pot resultar de vital importància apartar els executius, centrals o autonòmics, de l'exercici de tota potestat reglamentària en matèria judicial. A diferència de l'article anterior 110 de la LOPJ, en aquesta llista no apareix, per exemple, el sistema d'ingrés, promoció i especialització en la carrera judicial, les situacions administratives de jutges i magistrats, el règim de substitucions dels magistrats suplents, dels jutges substituïts, per a citar només alguns exemples que semblen especialment cridaners. És cert que alguns d'aquests aspectes poden –i al meu judici han de– ser inclosos en la lletra m) de l'article anterior 560 de la LOPJ. De tota manera l'omissió d'aquests aspectes no ajuda –sinó tot el contrari– a impedir que els executius centrals o autonòmics corresponents puguin incidir reglamentàriament en aquestes matèries. La novetat, per tant, no es pot considerar positiva. Suposa un retrocés en la independència del Poder Judicial i facilita la possibilitat gens desitjable que el Poder Executiu recuperi un terreny que feliçment havia perdut en l'àmbit de l'Administració de justícia.

j) Abstenció i recusació

L'abstenció i la recusació són institucions que persegueixen allunyar de la causa un jutgador que, tot i revestir les característiques establertes per la llei, està immers en certes circumstàncies⁷⁵, referents a la seva relació amb les parts o amb la matèria objecte del procés, que fan témer de manera fundada un deteriorament de la seva imparcialitat.

(75) Parentiu, amistat o enemistat amb alguna de les parts, tenir interès directe en la causa, etc.

Aquestes circumstàncies, les anomenades *causes de recusació*, estan legalment taxades i són les previstes en l'article 219 LOPJ.

Mitjançant l'abstenció és el jutgador qui, espontàniament, s'aparta de la causa.

Mitjançant la recusació són les parts les que n'insten la remoció, sobre la qual resoldrà l'òrgan judicial previst per la llei en cada cas⁷⁶.

(76) El procediment es regula en els articles 223 a 228 de la LOPJ, encara que la LECrim (art. 57 a 71) i la LEC (art. 99 a 113) també preveuen en aquesta matèria sengles procediments, propis de les branques respectives d'enjudiciament.

k) Immunitat

Els articles 398 a 400 LOPJ miren de protegir els jutges i magistrats davant detencions arbitràries dirigides a pertorbar l'exercici de la seva funció i també d'evitar-los haver de comparèixer davant d'autoritats administratives o militars.

1) Independència econòmica

És evident que una deficient retribució dels jutges i magistrats podria ser un perill per a la independència i imparcialitat, en fer-los més "sensibles" a eventuais "ofertes" econòmiques a canvi d'orientar les seves resolucions en un sentit determinat.

Conscient d'això, l'article 402.1 LOPJ diu el següent:

"l'Estat garantirà la independència econòmica dels jutges i magistrats mitjançant una retribució adequada a la dignitat de la funció jurisdiccional."

Certament, no és una tasca senzilla, la d'esbrinar en cada moment quina és la quantia o abast d'aquella **retribució adequada**. La prova és que no han faltat reclamacions dels jutjadors que denunciaven l'escassetat dels seus emoluments. Una de les poques pautes que ofereix la llei per a determinar aquesta adequació es refereix als magistrats del Tribunal Suprem, que disposa que les seves retribucions han de ser similars a les dels titulars d'altres òrgans constitucionals⁷⁷.

⁽⁷⁷⁾Art. 404 bis LOPJ.

En tot cas, el règim retributiu dels membres de la carrera judicial ha d'estar desenvolupat per llei⁷⁸ i ha de preveure retribucions fixes (tenint en compte la categoria, l'antiguitat en la carrera judicial i les característiques objectives de la plaça que ocupen) i retribucions variables per objectius, vinculats al rendiment individual acreditat per cada jutge o magistrat en l'exercici de les seves funcions jurisdiccionals i professionals⁷⁹.

⁽⁷⁸⁾Art. 403.6 LOPJ.

⁽⁷⁹⁾Art. 403.3 i 4 LOPJ.

9. Unitat jurisdiccional

L'anomenada *unitat jurisdiccional* és un dels principis en què s'inspira el règim constitucional de la jurisdicció. Aquesta unitat presenta dos vessants diferents que mereixen un tractament singularitzat.

9.1. La unitat jurisdiccional com a exclusió de jurisdiccions o tribunals especials no previstos en la Constitució

En segles passats, la jurisdicció es presentava com un mosaic o conjunt heterogeni d'òrgans i branques diferents, en la qual existia una abundosa varietat de situacions especials pel que fa a l'estatut personal dels jutges i magistrats i, en general, mancava una organització unitària pel que fa als aspectes governatius del funcionament dels tribunals.

La Constitució espanyola de 1978 va voler posar fi a aquesta situació, disposant en l'article 117.5 CE el següent:

"El principi d'unitat jurisdiccional és la base de l'organització i funcionament dels tribunals. La llei regularà l'exercici de la jurisdicció militar en l'àmbit estrictament castrense i en els supòsits de setge, d'acord amb els principis de la Constitució."

A aquesta declaració s'hi ha d'afegir la de l'article 3.1 LOPJ:

"La jurisdicció és única i és exercida pels jutjats i tribunals previstos en aquesta llei, sens perjudici de les potestats jurisdiccionals reconegudes per la Constitució a altres òrgans."

I encara la de l'article 4 LOPJ:

"La jurisdicció s'estén a totes les persones, a totes les matèries i a tot el territori espanyol, de la manera establerta en la Constitució i en les lleis."

Aquestes declaracions estableixen la prohibició de branques especials de la jurisdicció o jurisdiccions especials: n'hi ha d'haver una de sola, la jurisdicció ordinària.

Aquesta conclusió, però, ha de ser degudament matisada, ja que la mateixa Constitució preveu un seguit de jurisdiccions especials, en concret el Tribunal Constitucional, el Tribunal de Comptes, els tribunals consuetudinaris i tradicionals, el tribunal del jurat i els tribunals militars.

Així, doncs, **unitat jurisdiccional**, en el sentit que ara ens ocupa, significa **exclusió de jurisdiccions especials no previstes en la Constitució**.

En conseqüència, la jurisdicció a Espanya presenta aquest desdoblament:

1) D'una banda, hi ha una **jurisdicció ordinària**, que coincideix amb l'anomenat *poder judicial*⁸⁰, subjecta als òrgans de govern d'aquest (sobretot el Consell General del Poder Judicial), **dividit en quatre ordres jurisdiccionals** i dins el qual actuen un seguit de tribunals, la creació, constitució i funcionament dels quals està regulat per la LOPJ, i també l'estatut jurídic dels seus jutges i magistrats.

⁽⁸⁰⁾Art. 117 i s. CE.

2) De l'altra, hi ha un seguit de **jurisdiccions especials sotmeses a un règim propi**. És a dir, **situades fora del poder judicial** i dels seus òrgans de govern, i amb un funcionament i estatut personal dels jutjadors regulats en lleis especials, fora de la LOPJ.

Fem un esment brevíssim a aquestes jurisdiccions especials constitucionals.

9.1.1. Tribunal Constitucional

Exerceix veritables funcions jurisdiccionals, referides sobretot al **control de constitucionalitat de les lleis i al recurs d'empara**⁸¹.

⁽⁸¹⁾Vegeu art. 161 CE i 2 LOTC.

La delimitació de les atribucions del TC i de la jurisdicció ordinària no ha estat exempta de conflicte.

Tribunal Constitucional

Més precisament, el TS, emparant-se en l'article 56.1 CE, va arribar en certa ocasió gairebé a sol·licitar la intervenció moderadora del monarca per a considerar que el TC havia envaït escomeses pròpies de la jurisdicció ordinària amb motiu de resoldre sobre recursos d'empara, en atribuir-se facultats per a interpretar la legalitat infraconstitucional o, simplement, haver resolt sobre el fons de controvèrsies que coneixia la jurisdicció ordinària en comptes de limitar-se a determinar si en el cas s'havia vulnerat un dret fonamental i a retornar les actuacions a l'òrgan judicial per tal que aquest resolgués sobre el litigi atenent el que el TC hagués decidit sobre la vulneració del dret fonamental. Les STC 7/1994 i 214/1991 són exemples de casos en què s'ha retret al Tribunal Constitucional haver actuat de manera improcedent en aquest sentit.

Aquesta jurisdicció especial, s'argumenta, ha estat creada per a funcionar com a tribunal que aplica únicament el "dret dels drets fonamentals". L'aplicació i interpretació de la legalitat ordinària correspondria sobiranament i exclusivament als òrgans de la jurisdicció ordinària, l'estructura de la qual culmina en el Tribunal Suprem.

Certament, tot i que el TC ha reiterat un cop i un altre que el recurs d'empara no és una mera continuació de les instàncies judicials davant una jurisdicció diferent, el cert és que no sempre resulta senzill delimitar l'àmbit propi de la jurisdicció constitucional i de l'ordinària (vegeu pel que fa a això el que es dirà quan es parli del dret a la tutela judicial efectiva establert per l'article 24.1 CE) quan es tracta de dictaminar sobre la vulneració de drets subjectius. I en tot cas, ha de quedar clar que malgrat que la Constitució (i, per tant, les normes sobre drets fonamentals) sigui una norma directa i primordialment

aplicable per la jurisdicció ordinària, el TC és l'interpret suprem en matèria de drets fonamentals i que, en resoldre sobre això, no es pot descartar que hagi d'interpretar qüestions de legalitat ordinària, quan d'aquesta interpretació en depengui la resolució sobre si s'ha vulnerat o no el dret fonamental objecte del recurs d'empara. D'aquí ve que la simple afirmació que al Tribunal Constitucional tan sols li competeix resoldre qüestions relacionades amb els drets fonamentals no soluciona les coses, fet que és prou expressiu per a veure que ens trobem davant un problema de delimitació força complex.

Molts dels supòsits en els quals s'ha plantejat el conflicte entre la jurisdicció ordinària es refereixen a la interpretació del dret a la tutela judicial efectiva de l'article 24.1 CE.

9.1.2. Tribunal de Comptes

Com diu l'article 136.1 CE, el Tribunal de Comptes és l'**òrgan fiscalitzador suprem dels comptes i de la gestió econòmica de l'Estat**, i també del sector públic. Té, doncs, assignades en aquesta matèria certes facultats que revesteixen naturalesa jurisdiccional. Els seus membres gaudeixen d'independència i d'un estatut semblant al de jutges i magistrats. La LO 2/1982, de 12 de maig, i la Llei 7/1988, de 5 d'abril, regulen aquest tribunal desenvolupant l'article 136 CE.

9.1.3. Tribunal del jurat

L'article 125 CE disposa que "els ciutadans podran [...] participar en l'Administració de justícia mitjançant la institució del jurat, en la forma i respecte a aquells processos que la llei determini [...]". Van haver de transcórrer disset anys des de l'entrada en vigor de la Constitució perquè el legislador espanyol, mitjançant la LO 8/1995, de 16 de novembre (en endavant LOTJ), es decidís a donar efectivitat a les previsions constitucionals implantant el tribunal del jurat.

Es compon de **nou jurats** llecs titulars, és a dir, no professionals en matèries jurídiques i triats mitjançant sorteig; de **dos suplents** (també llecs); i un **magistrat president**. Els jurats emeten el **veredict sobre culpabilitat** i al magistrat president, com a jurista, li correspon determinar la pena corresponent als fets que els jurats han considerat culpable el condemnat, aplicant la legislació vigent.

El tribunal es constitueix en l'àmbit de l'audiència provincial del tribunal superior de justícia de la comunitat autònoma i del Tribunal Suprem, segons els casos.

El tribunal del jurat coneix, tan sols, de **certes classes de delictes**, concretament, els assenyalats en els articles 1.1 i 2 LOTJ (com ara homicidi, delictes comesos per funcionaris públics, certs delictes mediambientals, com el d'incendis, etc.).

9.1.4. Tribunals consuetudinaris i tradicionals

L'article 125 CE es refereix als tribunals consuetudinaris i tradicionals i admet, doncs, la seva constitucionalitat i l'article 19.3 LOPJ reconeix aquesta condició al Tribunal de les Aigües de la Vega de València i al Consejo de Hombres Buenos de la Huerta de Múrcia.

9.1.5. Tribunals militars

El constituent, doncs, va voler conservar una branca jurisdiccional per a entendre de les qüestions castrenses i de la situació d'estat de setge⁸².

⁽⁸²⁾S'hi refereix, com hem vist, l'article 117.5 CE i els articles 3.2 i 9.2 LOPJ.

Els tribunals militars estan principalment regulats en la LO 4/1987, de 15 de juliol, de la competència i organització de la jurisdicció militar. L'estructura de la jurisdicció militar culmina en la **Sala Cinquena del Tribunal Suprem**. Realment es tracta d'una situació singular, en inserir en un òrgan de la jurisdicció ordinària una sala (és a dir, un òrgan jurisdiccional) que no hi pertany. Els tribunals militars s'ocupen fonamentalment de jutjar sobre els delictes tipificats en el Codi penal militar i dels comesos durant l'estat de setge (art. 12 de la LO 4/1987).

9.2. Unitat territorial de la jurisdicció

La Constitució espanyola consagra un model unitarista d'estat. No obstant això, les comunitats autònomes són titulars de certes facultats d'autogovern descentralitzades i se'ls atribueixen determinades competències en matèria executiva i legislativa, subratllant-se al mateix temps la unitat de l'Estat⁸³.

⁽⁸³⁾Art. 2 CE.

En tot cas, si respecte de l'administració i de la legislació s'ha produït una certa descentralització d'atribucions a les comunitats autònomes, en matèria jurisdiccional, com veurem, els constituents no van voler fer ni la més petita concessió expressa, sense que aquesta constatació tanqui les portes a altres possibles lectures o interpretacions de la Constitució, qüestió que desborda les possibilitats i extensió d'aquesta obra. En principi, tanmateix, no hi ha un poder judicial propi de les comunitats autònomes, a diferència de les altres potestats públiques, en relació amb les quals sí que es pot parlar, en certa manera, d'un poder legislatiu i executiu propi de les comunitats autònomes. Amb les poques

excepcions que més endavant veurem, podem doncs afirmar sense exageració que el que denominem estat de les autonomies acaba allà on comença el poder judicial.

El Tribunal Constitucional ha confirmat aquesta entesa unitària del poder judicial en el FJ 42 de la STC 31/2010, de 28 de juny, relativa a la impugnació de l'EACat, en ocasió de distingir el model d'estat autonòmic d'un model federal d'estat:

En l'estat autonòmic, en efecte, la diversificació de l'ordenament en una pluralitat de sistemes normatius autònoms no es verifica ja en el nivell de la constitucionalitat amb l'existència d'una pluralitat de constitucions (federal i federades), sinó que, a partir d'una única Constitució nacional, només comença en el nivell de la legalitat. Els sistemes normatius que en aquest punt es configuren produeixen normes pròpies, a partir de l'exercici d'unes potestats legislativa i executiva també pròpies. No obstant això, la funció jurisdiccional, mitjançant la qual aquestes normes adquireixen forma i contingut definitius, és sempre, i només, una funció de l'Estat. En definitiva, si l'estat autonòmic arrenca amb una constitució única, conclou amb una jurisdicció també única [...].

L'estructura territorial de l'Estat és indiferent, per principi, per al judicial com a poder de l'Estat. La Constitució limita la rellevància del principi autonòmic en l'àmbit de la jurisdicció a termes molt concrets, que fan del territori de la comunitat autònoma una de les unitats vertebradores de l'articulació del poder judicial en el conjunt del territori nacional. Val, doncs, com a criteri d'ordenació territorial dels òrgans de la jurisdicció i de les instàncies processals, però sense perjudici de la integració d'aquells en un poder de l'Estat. Unitat orgànica i funcional que, assegurada en la seva substància amb l'atribució a l'Estat de la competència exclusiva en matèria d'Administració de justícia, és perfectament compatible amb el reconeixement a les comunitats autònomes de determinades competències en l'àmbit de l'"administració de l'Administració de justícia", quan així resulta de la seva titularitat sobre competències pròpies del vessant purament administratiu al servei de la funció jurisdiccional de l'Estat.

A part dels articles 117.5 CE i 3.1 LOPJ, que estableixen el caràcter únic de la jurisdicció, altres preceptes constitucionals i de legislació orgànica que hi estan relacionats també donen prou compte del que ara s'ha dit:

Article 4 LOPJ: "La jurisdicció s'estén a totes les persones, a totes les matèries i a tot el territori espanyol, de la manera establerta en la Constitució i en les lleis".

Article 123.1 CE: "El Tribunal Suprem, amb jurisdicció a tot Espanya, és l'òrgan jurisdiccional superior en tots els ordres, llevat del que es disposa en matèria de garanties constitucionals".

Article 149.1.5è. CE: "L'Estat té competència exclusiva sobre les matèries següents: 5è. Administració de justícia".

Article 152.1.II CE: "Un tribunal superior de justícia, sens perjudici de la jurisdicció que correspon al Tribunal Suprem, culminarà l'organització judicial en l'àmbit de la comunitat autònoma. En els estatuts de les comunitats autònomes es podran establir els supòsits i les formes de participació d'aquelles en l'organització de les demarcacions judicials del territori. Tot això de conformitat amb el que es preveu en la Llei orgànica del poder judicial i dins de la unitat i independència d'aquest".

Sens perjudici d'allò disposat a l'article 123, les successives instàncies processals, si s'escau, s'esgotaran davant òrgans judicials radicats en el mateix territori de la comunitat autònoma en què estigui l'òrgan competent en primera instància."

A més de tot això, la CE estableix un únic poder judicial, l'òrgan governatiu superior del qual és el Consell General del Poder Judicial, sense atribuir a les comunitats autònomes un òrgan propi semblant.

Cal, doncs, esbrinar si les comunitats autònomes poden assumir alguna mena de competència relacionada amb la jurisdicció. El TC es va ocupar d'aquesta qüestió en les STC 56 i 62/1990, de 29 i 30 de març, respectivament. La doctrina establerta en aquestes resolucions es pot sintetitzar de la manera següent:

9.2.1. Assumpció de competències per les comunitats autònomes relacionades amb els mitjans personals i materials al servei de la funció jurisdiccional

Com s'ha vist, l'article 149.1.5 CE atribueix a l'Estat competència exclusiva sobre l'Administració de justícia. Aquesta exclusivitat, tanmateix, es pot interpretar de dues maneres diverses, una d'estricta i una altra d'àmplia.

La interpretació àmplia advoca per considerar inclosa en l'atribució de competència exclusiva a l'Estat qualsevol mena de competència, normativa o executiva, relativa a la jurisdicció.

El Tribunal Constitucional, però, duu a terme una interpretació estricta d'aquella exclusivitat i en distingeix dos aspectes:

1) D'una banda, el que és relatiu a la legislació sobre les matèries referides en l'article 122.1 CE, és a dir, tot el que fa referència a l'exercici de la jurisdicció. En aquestes matèries hi ha reserva estricta de llei orgànica i exclusiva competència estatal. Es tracta del "nucli inaccessible" de l'exclusivitat.

2) I d'una altra, el que s'ha anomenat *administració de l'Administració de justícia*, o sigui, tot el que es refereix a la provisió i gestió dels recursos o mitjans, humans i materials, al servei de l'Administració de justícia. És a dir, dels aspectes relacionats amb la jurisdicció que la redacció original de la LOPJ havia atribuït al Govern central. De fet, un gran nombre de comunitats autònomes havien inclòs en els seus estatuts el que s'han anomenat *clàusules subrogatòries* en virtut de les quals assumien en el seu àmbit territorial les competències que la LOPJ va atribuir en el seu dia al Govern central (tinguem en compte que la LOPJ no va ser promulgada fins 1985, quan pràcticament ja s'havien aprovat tots els estatuts d'autonomia).

En aquestes qüestions el TC va considerar, d'acord amb la Constitució, que les comunitats autònomes assumissin certes competències. No en la seva totalitat, sinó fonamentalment, amb les limitacions següents:

1) En primer lloc, l'assumpció de competències queda limitada a l'àmbit executiu i reglamentari, excloent-se tota mena de competència legislativa en la matèria.

Exercici de la jurisdicció

Constitució, funcionament, i govern dels jutjats i tribunals, estatut jurídic de jutges i magistrats de carrera i personal al servei de l'Administració de justícia.

2) En segon lloc, les comunitats autònomes tampoc no poden assumir aquelles competències atribuïdes a òrgans diferents del Govern central o els seus departaments.

3) En tercer lloc, també queden excloses totes aquelles atribucions fetes al Govern central de caràcter supracomunitari, és a dir, relatives a més d'una comunitat autònoma.

Tenint en compte aquestes limitacions, el panorama de les competències assumibles per les comunitats autònomes en relació amb "l'administració de l'Administració de justícia" queda reduït al següent.

a) Personal al servei de l'Administració de justícia

És l'única classe de mitjà personal o humà la competència del qual pot ser traspasada a les comunitats autònomes, ja que les competències relatives al personal jurisdiccional (jutges i magistrats) pertanyen al denominat "nucli inaccessible" de la jurisdicció. L'article 455 LOPJ anterior a la reforma introduïda per la Llei 19/2003 permetia el traspàs de certs "cossos nacionals" a les comunitats autònomes (lletrats de l'Administració de justícia, oficials, agents judicials i metges forenses). Les competències sobre aquestes categories de funcionaris, doncs, eren susceptibles de ser assumides per les comunitats autònomes. D'aquesta manera, certes comunitats autònomes (com és el cas de Catalunya i Euskadi) ja van rebre els traspassos corresponents als oficials, agents judicials i metges forenses, però no els relatius als lletrats de l'Administració de justícia. Respecte al personal laboral –és a dir, el que no pertany a cossos estatals de funcionaris–, la competència pot ser pacíficament assumida per les comunitats autònomes.

En l'actualitat, després de la reforma operada per la Llei 19/2003, de 23 de desembre, la qüestió quedaria resolta d'aquesta manera:

- Els funcionaris que presten els seus serveis en les oficines judicials, llevat dels lletrats de l'Administració de justícia, depenen orgànicament de les comunitats autònomes amb competència en la matèria⁸⁴.
- Correspon a les comunitats autònomes la proposta per al nomenament i remoció del secretari de govern dels TSJ⁸⁵.
- L'article 471 LOPJ atribueix a les comunitats autònomes les competències respecte a tot el personal al servei de l'Administració de justícia (amb l'excepció dels lletrats de l'Administració de justícia), en totes les matèries relatives al seu estatut i règim jurídic, compreses la selecció, formació inicial i continuada, provisió de destinacions, ascensos, situacions administratives, jornada laboral, horari de treball i règim disciplinari, i també

⁽⁸⁴⁾Art. 439.4 LOPJ.

⁽⁸⁵⁾Art. 464.3 LOPJ.

quant a l'aprovació dels reglaments que en aquestes matèries exigeixi el desenvolupament de la LOPJ.

- Pel que fa al personal laboral –és a dir, el que no pertany a cossos estatals de funcionaris⁸⁶–, no hi ha cap obstacle perquè la competència sigui assumida per les comunitats autònomes. Pel que fa a l'oficina judicial (és a dir, amb paraules de l'article 435 LOPJ, a l'organització de caràcter instrumental que serveix de suport a l'activitat jurisdiccional de jutges i tribunals), les comunitats autònomes, en els seus respectius territoris, són competents per a determinar-ne la dimensió i organització⁸⁷.
- També són competents per al disseny, creació i organització dels serveis comuns processals, amb funcions de registre i repartiment, actes de comunicació, auxili judicial, execució de resolucions judicials i jurisdicció voluntària⁸⁸.
- No cal perdre de vista, malgrat tot, que, segons l'article 438.7 LOPJ, el Consell General del Poder Judicial podrà establir criteris generals que permetin l'homogeneïtat en les actuacions dels serveis comuns processals de la mateixa classe en tot el territori de l'Estat, encara que en cap cas no podran incidir en l'exercici de la funció jurisdiccional o en les competències de les administracions públiques en l'àmbit de l'Administració de justícia.
- A més, també en els seus respectius àmbits, les comunitats autònomes podran establir oficines comunes de suport a una o diverses oficines judicials per a la prestació de serveis la naturalesa dels quals no exigeixi la realització de funcions encomanades com a pròpies per la LOPJ als funcionaris dels Cossos de l'Administració de Justícia⁸⁹.
- També en el seu àmbit territorial, correspon a les comunitats autònomes el disseny, la creació i organització de les unitats administratives necessàries i de les oficines comunes de suport, la determinació de la seva forma d'integració en l'Administració pública de què es tracti, del seu àmbit d'actuació, dependència jeràrquica, establiment dels llocs de treball, i també la dotació dels crèdits necessaris per a la seva engegada i funcionament⁹⁰.

⁽⁸⁶⁾Art.473.2 LOPJ.

⁽⁸⁷⁾Art. 436.3 LOPJ.

⁽⁸⁸⁾Art. 438.3 LOPJ.

⁽⁸⁹⁾Art. 439.1.II LOPJ.

⁽⁹⁰⁾Art.439.2 LOPJ.

Els estatuts d'autonomia de Catalunya (art. 103 EACat) i Andalusia (art. 147 EAAAnd), sempre de conformitat amb el que disposa la LOPJ, atribueixen respectivament a la Generalitat i a la Junta d'Andalusia la competència normativa sobre el personal no judicial al servei de l'Administració de justícia, i també la competència executiva i de gestió en matèria de personal no judicial al servei de l'Administració de justícia.

Competències sobre personal

Pel que fa a la competència normativa, els respectius estatuts inclouen la regulació d'extremes com l'organització d'aquest personal en cossos i escales, el seu procés de selecció i la seva promoció interna, la seva formació inicial i continuada, la provisió de destinacions i ascensos, les situacions administratives, el règim de retribucions, la jornada laboral i l'horari de treball, l'ordenació de l'activitat professional i les funcions, les llicències, els permisos, les vacances i les incompatibilitats, i també el registre de personal i el règim disciplinari.

I pel que fa a la competència executiva i de gestió, ambdós estatuts preveuen atribucions com l'aprovació de l'oferta d'ocupació pública; la convocatòria i la resolució de tots els processos de selecció i l'adscripció als llocs de treball; el nomenament dels funcionaris que superin els processos selectius; la impartició d'una formació, prèvia i continuada; l'elaboració de les relacions de llocs de treball; la convocatòria i la resolució de tots els processos de provisió de llocs de treball i de tots els processos de promoció interna; la gestió del registre de personal, coordinat amb l'estatal; l'efectuació de tota la gestió d'aquest personal, en aplicació del seu règim estatutari i retributiu; l'exercici de la potestat disciplinària i la imposició de les sancions que siguin procedents, inclosa la separació del servei, i l'exercici de totes les altres funcions que siguin necessàries per a garantir una gestió eficaç i eficient dels recursos humans al servei de l'Administració de justícia.

A més de les competències normatives i executives ara referides, tant la Generalitat (art. 103.3 EACat) com la Junta d'Andalusia (art. 147.3 EAAnd), dins del marc disposat per la Llei orgànica del poder judicial i per llei dels seus respectius parlaments autonòmics, poden crear cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia, que depenguin de la funció pública de la Generalitat o de la Junta d'Andalusia.

b) Mitjans materials

És a dir, la provisió de qualsevol tipus de mitjans materials per al funcionament de la jurisdicció (edificis, infraestructura informàtica i d'oficina, remuneració d'advocats i procuradors del torn d'ofici etc.), i especialment per al funcionament de les unitats administrativa i serveis comuns de les oficines judicials.

Els articles 104 de l'EACat i 148 de l'EAAnd contenen una enumeració d'aspectes en què correspon a la comunitat autònoma la competència pel que fa a la provisió de mitjans personals.

Articles 104 de l'EACat i 148 de l'EAAnd

S'inclouen, concretament, la construcció i la reforma dels edificis judicials i de fiscalia; la provisió de béns mobles i materials per a les dependències judicials i de la fiscalia; la configuració, la implantació i el manteniment de sistemes informàtics i de comunicació, sense perjudici de les competències de coordinació i homologació que corresponen a l'Estat per a garantir la compatibilitat del sistema; la gestió i la custòdia dels arxius, de les peces de convicció i dels efectes intervinguts, en tot allò que no tinguin naturalesa jurisdiccional; la participació en la gestió dels comptes de dipòsits i consignacions judicials i en els seus rendiments, i la gestió, la liquidació i la recaptació de les taxes judicials que estableixi la Generalitat en l'àmbit de les seves competències sobre administració de justícia.

9.2.2. Els tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes

Com hem vist l'article 152.1.II CE estableix que "un tribunal superior de justícia, sens perjudici de la jurisdicció que correspon al Tribunal Suprem, culminarà l'organització judicial en l'àmbit de la comunitat autònoma."

S'ha de tenir en compte que aquest tribunal, tot i la seva denominació, no és un òrgan de la comunitat autònoma, ja que la jurisdicció és única per a tot l'Estat. Es tracta d'un òrgan integrat en la jurisdicció ordinària la competència del qual abasta el territori de la comunitat autònoma.

9.2.3. Participació de les comunitats autònomes en l'organització de les demarcacions judicials del territori

El mateix article 152.1.II CE permet la participació de les comunitats autònomes en l'organització de les demarcacions judicials del seu territori, en establir que "en els estatuts de les comunitats autònomes es podran establir els supòsits i les formes de participació d'aquelles en l'organització de les demarcacions judicials del territori. Tot això de conformitat amb el que es preveu en la Llei orgànica del poder judicial i dins de la unitat i independència d'aquest".

9.2.4. Exhauriment de les instàncies processals en òrgans judicials radicats en les comunitats autònomes

L'article 123 CE estableix el caràcter superior del TS en tot el territori de l'Estat en tots els ordres jurisdiccionals.

Fet que significa que, llevat dels casos en què la llei estableixi la possibilitat d'interposar recurs davant el Tribunal Suprem, les instàncies successives dels processos iniciats davant un òrgan judicial de la comunitat autònoma s'han d'exhaurir en òrgans radicats en la mateixa comunitat autònoma. S'ha de tenir en compte que l'accés al TS, normalment per mitjà de l'anomenat *recurs de cassació*, no és ni de bon tros il·limitat, sinó estrictament taxat en relació amb determinats supòsits.

D'altra banda, l'exhauriment en un òrgan de la comunitat autònoma no significa necessàriament davant el TSJ, ja que en molts casos tan sols hi haurà dues instàncies, de manera que, com passa en l'ordre civil, la majoria dels assumptes només arriben, com a màxim, a una segona instància davant l'audiència provincial corresponent.

Citació

L'article 152.1.III CE disposa que "sens perjudici del que es disposa en l'article 123, les successives instàncies processals, si s'escau, s'exhauriran davant òrgans judicials radicats en el mateix territori de la comunitat autònoma en què sigui l'òrgan competent en la primera instància".

9.2.5. Els consells de justícia d'Andalusia, Aragó i Catalunya

Bona part de la doctrina manté que el caràcter central o unitari del poder judicial no té perquè ser incompatible amb una certa desconcentració dels seus òrgans de govern. Per aquesta raó els estatuts d'autonomia de Catalunya i Andalusia (art. 97 a 100 EACat i art. 144 EAAnd) van crear la figura del Consell de Justícia de la comunitat autònoma respectiva.

En el cas de Catalunya, l'article 97 EACat, en la versió original, disposava que el Consell de Justícia de Catalunya és l'òrgan de govern del poder judicial a Catalunya i que actua com a òrgan desconcentrat del Consell General del Poder Judicial, sense perjudici de les competències d'aquest últim, d'acord amb el que preveu la Llei orgànica del poder judicial. L'esmentada STC 31/2010, de 28 de juny, relativa a l'EACat, no obstant això, no va veure amb bons ulls la innovació i va declarar inconstitucional aquest precepte i va assenyalar en el FJ 47 el següent.

"L'Estatut català incorre en un evident excés en crear en l'article 97 el Consell de Justícia de Catalunya, el que es qualifica com a «òrgan de govern del poder judicial a Catalunya» i els actes del qual ho serien d'un «òrgan desconcentrat del Consell General del Poder Judicial», i així el Poder Judicial (l'organització i funcionament del quals estan basats en el principi d'unitat *ex* article 117.5 CE) no pot tenir cap més òrgan de govern que el Consell General del Poder Judicial, l'estatut i funcions del qual queden expressament reservats al legislador orgànic (art. 122.2 CE). En aquestes condicions, és òbvia la infracció dels articles 122.2 CE i 149.1.5 CE, segons és doctrina reiterada (per totes, STC 253/2005, d'11 d'octubre, FJ 5), ja que cap òrgan, excepte el Consell General del Poder Judicial, pot exercir la funció de govern dels òrgans jurisdiccionals integrats en el poder judicial, exclusiu de l'Estat, ni cap altra llei que no sigui l'orgànica del poder judicial pot determinar l'estructura i les funcions d'aquell Consell, i donar cabuda, en el que ara interessa, i si escau, a eventuais fórmules de desconcentració que, tot i no ser constitucionalment imprescindibles, han de quedar, en la seva existència i configuració, a la llibertat de decisió del legislador orgànic amb els límits constitucionals abans expressats."

Novament el TC insisteix en la seva tesi que el poder judicial és fèrriament unitari i que la Constitució exclou gairebé tota possibilitat que les comunitats autònomes disposin de poders o facultats relatius al poder judicial.

L'article 144 EAAnd, per la seva banda, estableix simplement que el Consell de Justícia d'Andalusia és l'òrgan de govern de l'Administració de justícia a Andalusia, sempre de conformitat amb les disposicions de la Llei orgànica del poder judicial. Aragó també ha incorporat en el seu estatut d'autonomia (art. 64 EA-Ar) la figura del Consell de Justícia, que tindrà la consideració, la naturalesa, les competències i les facultats que li atribueixi la Llei orgànica del poder judicial.

Tant en el cas de Catalunya com en el d'Andalusia, el Consell de Justícia està integrat pel president o la presidenta del Tribunal Superior de Justícia, que el presideix, i pels membres que es nomenin, d'acord amb el que preveu la Llei orgànica del poder judicial, entre jutges, magistrats, fiscals o juristes de prestigi reconegut i que seran designats pels respectius parlaments (art. 99.1 EACat i art. 144.2 EAAnd).

Les atribucions d'aquest òrgan en la redacció originària de l'article 98.2 EACat eren variades i àmplies.

Atribucions del Consell de Justícia

Són atribucions del Consell de Justícia participar en la designació del president o la presidenta del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, i també en la dels presidents de sala d'aquest tribunal superior i dels presidents de les audiències provincials; proposar el Consell General del Poder Judicial i expedir els nomenaments i les cessacions dels jutges i els magistrats incorporats a la carrera judicial temporalment amb funcions d'assistència, suport o substitució, i també determinar l'adscripció d'aquests jutges i magistrats als òrgans judicials que requereixin mesures de reforç; instruir expedients i, en general, exercir les funcions disciplinàries sobre jutges i magistrats en els termes previstos per les lleis; participar en la planificació de la inspecció de jutjats i tribunals, ordenar, si escau, la seva inspecció i vigilància i realitzar propostes en aquest àmbit, atendre les ordres d'inspecció dels jutjats i tribunals que insti el Govern i donar compte de la resolució i de les mesures adoptades; informar sobre els recursos d'alçada interposats contra els acords dels òrgans de govern dels tribunals i els jutjats de Catalunya; precisar i aplicar, quan procedeixi, en l'àmbit de Catalunya, els reglaments del Consell General del Poder Judicial; informar sobre les propostes de revisió, delimitació i modificació de les demarcacions territorials dels òrgans jurisdiccionals i sobre les propostes de creació de seccions i jutjats; presentar una memòria anual al Parlament sobre l'estat i el funcionament de l'Administració de justícia a Catalunya; totes les funcions que li atribueixin la Llei orgànica del poder judicial i les lleis del Parlament, i les que li delegui el Consell General del Poder Judicial.

L'article 144.4 EAAnd també recull, en la versió encara vigent, aquestes competències.

Per al cas de l'EACat, no obstant això, la STC 31/2010, de 28 de juny, ha fet un implacable sedàs d'aquestes funcions, i moltes les ha considerat incompatibles amb l'ordre constitucional. En concret, en els seus FJ 47 i 48 es consideren inconstitucionals una sèrie d'atribucions que afectarien, segons el TC, "la funció jurisdiccional pròpiament dita i l'ordenació dels elements consubstancials a la determinació de la garantia de la independència en el seu exercici". En concret:

"[...] el poder de resoldre per part del Consell de Justícia en matèria de nomenaments, autoritzacions, llicències i permisos de jutges i magistrats, atès que la recurribilitat en alçada de determinats actes del Consell de Justícia de Catalunya davant el Consell General del Poder Judicial resulta lògicament de la definició d'aquell com a òrgan desconcentrat d'aquest últim (FJ 47). [...] la participació en la designació de presidents d'òrgans judicials; l'expedició de nomenaments i cessaments de jutges i magistrats temporals; les funcions disciplinàries sobre jutges i magistrats; la inspecció de tribunals; la informació sobre recursos d'alçada contra acords dels òrgans de govern dels tribunals i jutjats de Catalunya; la participació del Consell de Justícia en el nomenament dels presidents del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i de les seves sales, i, segons el FJ 50, la convocatòria d'oposicions i concursos per a cobrir les places vacants de magistrats, jutges i fiscals a Catalunya."

El que s'ha dit no exclou la constitucionalitat de l'òrgan en si mateix, sempre que no se li assignin aquestes competències. En concret, segons el FJ 48 de la sentència, no hi ha cap inconvenient que el Consell de Justícia assumeixi competències com: precisar i aplicar, quan escaigui, en l'àmbit de Catalunya, els reglaments del CGPJ; informar sobre propostes en matèria d'organització i demarcacions; presentar una memòria al Parlament.

Sorprenentment, l'article 144 EAAnd, de contingut similar, no ha estat objecte de cap recurs o qüestió d'inconstitucionalitat, ni s'ha proposat la seva derogació per via legislativa. La dita STC 31/2010 no es pronuncia sobre la qüestió de si la declaració d'inconstitucionalitat del 98.2 EACat s'estén també a aquell

precepte, encara que indica que això passa "sense perjudici dels efectes que la declaració d'inconstitucionalitat d'un precepte similar o idèntic a un altre de posterior i que no és objecte de recurs hagi de tenir sobre aquest últim, qüestió ara merament hipotètica i sobre la qual, per tant, no ens hem de pronunciar. N'hi ha prou a recordar, a més dels efectes *erga omnes* de la nostra doctrina (art. 38.1 LOTC), que els instruments de depuració de l'ordenament no s'exhaureixen amb el recurs d'inconstitucionalitat ni es redueixen en tot cas als de naturalesa jurisdiccional, sense que, d'altra banda, calgui oblidar la potestat de reforma del legislador democràtic, en l'actuació correcta del qual s'ha de confiar si amb la nostra decisió poden resultar afectades normes que no són expressament objecte de recurs davant el Tribunal Constitucional" (FJ 2n.).

Com hem anat veient, l'efectivitat de les disposicions estatutàries de què tractem necessita reformar la LOPJ, text legal al qual es remeten constantment els estatuts autonòmics referits i a les disposicions del qual s'han d'adaptar les funcions, la composició i, en general, tota l'arquitectura institucional dels consells autonòmics de justícia. Aquesta reforma, en la data de tancar aquesta edició, encara és pendent. Fins llavors, els consells de justícia no passen de ser una pura expectativa.

10. Exclusivitat

L'article 117.3 CE estableix que "la potestat jurisdiccional en tota mena de processos [...] correspon exclusivament als jutjats i tribunals determinats per les lleis [...]".

L'article 2.1 LOPJ reproduceix quasi literalment la mateixa dicció. Aquesta exclusivitat, seguint Montero Aroca, es concreta en els següents aspectes:

10.1. Monopoli estatal

10.1.1. Àmbit internacional

La funció jurisdiccional només pot ser exercida per l'Estat mitjançant els òrgans jurisdiccionals.

Això exclou la validesa a l'Estat espanyol de les **resolucions judicials dictades per tribunals estrangers**, llevat que se les reconegui valor al territori espanyol mitjançant una llei o tractat internacional. En aquest sentit, l'Estat espanyol té subscrits una gran quantitat de **tractats internacionals** de reconeixement i execució de sentències estrangeres. Aquesta homologació acostuma a estar subjecta a certes condicions i es produeix en cada cas concret mitjançant una resolució judicial espanyola (*exequàtur*) que duu a terme l'homologació un cop verificada la concurrència d'aquestes condicions.

Recentment, en aquesta matèria s'ha produït una important novetat que ha donat un fort impuls a la integració judicial europea en l'àmbit civil i mercantil. Es tracta del Reglament 1215/2012 de la Unió Europea, de 12 de desembre de 2012, relatiu a la competència judicial, el reconeixement i l'execució de resolucions judicials en matèria civil i mercantil. Aquest reglament ha entrat en vigor a partir del 10 de gener de 2015, substituint així el Reglament 44/2001, de 22 de desembre de 2000. En concret, aquesta important novetat radica en el fet que, segons l'art. 36 d'aquest reglament, les resolucions dictades en un estat membre han de ser reconegudes en els altres estats membres sense necessitat de cap mena de procediment, és a dir, directament, sense necessitat de tramitar l'exequàtur, com si es tractés de resolucions dictades al propi país en el qual es pretén el seu reconeixement o execució. Serà possible, això sí, oposar-se a aquests reconeixements o execucions per certs motius, limitats i bàsics, previstos en l'art. 45 del Reglament (que la resolució contradiu l'ordre públic del país on es pretén executar o obtenir el reconeixement, que s'hagi

dictat en rebel·lia, quan sigui incompatible amb una altra resolució dictada en el mateix estat o en un altre, etc.). En definitiva i per a expressar-ho amb traços gruixuts: en l'àmbit civil i mercantil, els estats de la Unió Europea hauran de tractar les sentències i altres resolucions dictades en altres estats de la Unió com a sentències i resolucions pròpies, dictades pels seus propis tribunals.

D'altra banda, l'article 93 CE permet que, mitjançant llei orgànica, s'autoritzi la subscripció per Espanya de tractats internacionals pels quals s'atribueixin a organitzacions o institucions internacionals competències derivades de la Constitució. I l'article 2.1 LOPJ estableix que "l'exercici de la potestat jurisdiccional [...] correspon exclusivament als jutjats i tribunals determinats en les lleis i en els tractats internacionals".

Aquesta **transferència de facultats derivades de la sobirania estatal en l'àmbit jurisdiccional** s'ha dut a terme en dos casos:

1) Amb l'adhesió espanyola al conveni europeu per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals (CEDH) de 4 de novembre de 1950 (ratificat per Espanya el 1979) mitjançant el qual es crea el **Tribunal Europeu de Drets Humans** (TEDH). L'Estat espanyol, com tots els estats adherits al Conveni, s'ha compromès a acatar les sentències definitives del TEDH en els litigis en què sigui part (art. 46.1 CEDH). A més, l'apartat 2n. d'aquest precepte estableix que el Comitè de Ministres del Consell d'Europa ha de vetllar pel compliment de les sentències del TEDH.

L'art. 5 bis LOPJ, introduït per la LO 7/2015, de 21 de juliol, ha potenciat considerablement l'efectivitat de les sentències del TEDH en disposar que "es podrà interposar recurs de revisió davant el Tribunal Suprem contra una resolució judicial ferma, d'acord amb les normes processals de cada ordre jurisdiccional, quan el Tribunal Europeu de Drets Humans hagi declarat que aquesta resolució ha estat dictada en violació d'algun dels drets reconeguts en el Conveni europeu per a la Protecció dels drets humans i llibertats fonamentals i els seus protocols, sempre que la violació, per la seva naturalesa i gravetat, comporti efectes que persisteixin i no puguin cessar de cap altra manera que no sigui mitjançant aquesta revisió".

2) També exerceix funcions jurisdiccionals amb efectes vinculants per a l'Estat espanyol el **Tribunal de Justícia de la Unió Europea** des del 12 de juny de 1985. L'art. 4 bis.1 LOPJ estableix, en aquest sentit, que "els jutges i tribunals aplicaran el dret de la Unió Europea de conformitat amb la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea".

10.1.2. Àmbit intern

En tenir la jurisdicció caràcter únic i indivisible, els òrgans judicials pertanyen a l'Estat, sense que hi hagi òrgans judicials propis de les comunitats autònomes.

10.2. Monopoli judicial

L'exercici estatal de la jurisdicció es duu a terme mitjançant els òrgans judicials, és a dir, pels jutjats i tribunals. Llevat de l'arbitratge, aquest principi no admet excepcions. Queda categòricament exclòs que hi hagi òrgans administratius que exerceixin funcions jurisdiccionals.

Abans que es promulgés la Constitució actual hi va haver certs òrgans (fins i tot rebien la denominació de *tribunals*) que exercien tasques materialment jurisdiccionals tot i estar incardinats i dependre de l'Administració (Tribunal de Defensa de la Competència, tribunals de premsa, d'honor, sindicals, etc.).

La institució de l'**arbitratge** implica una excepció al monopoli judicial (i també a l'estatal) de la jurisdicció. Mitjançant l'arbitratge els particulars que assumeixen la condició d'àrbitres per acord de les parts exerceixen veritables funcions jurisdiccionals, tot i que limitades a matèries de dret privat de caràcter disponible⁹¹. Efectivament, la sentència arbitral, anomenada *laude*, produeix efectes idèntics, declaratius i executius, als de la sentència dictada pels òrgans judicials⁹².

⁽⁹¹⁾Vegeu art. 2 de la Llei 60/2003, de 23 de desembre, d'arbitratge.

⁽⁹²⁾Art. 43 i 44 de la Llei d'arbitratge.

10.3. Sentit negatiu

Els òrgans judicials no poden assumir funcions diferents de la jurisdicció, llevat que els siguin atorgades mitjançant llei en garantia de qual-sevol dret⁹³.

⁽⁹³⁾Art. 117.4 CE i 2.2 LOPJ.

Aquesta vegada no es tracta, com en les anteriors, d'evitar ingerències dels altres poders en la tasca jurisdiccionals sinó precisament de tot el contrari, és a dir, **d'impedir que els òrgans jurisdiccionals ultrapassin la funció jurisdiccional i s'immisceixin en l'esfera pròpia dels altres poders.**

El legislador, fent ús de la referida habilitació constitucional, ha encomanat als tribunals certes funcions diferents de la jurisdiccional. És el cas, per exemple, dels nombrosos i variats expedients de jurisdicció voluntària previstos en la Llei 15/2015, de 2 de juliol, de la jurisdicció voluntària, que van des de la celebració d'actes de conciliació, adopció de persones, declaració d'absència o

⁽⁹⁴⁾Art. 9.1, 10.1 i 11 de la Llei orgànica de règim electoral general.

intervenció de la pàtria potestat, fins a l'autorització per a l'extracció d'òrgans de donants vius, per posar només uns quants exemples ben diferents entre si. Aquests expedients són encomanats a jutges de pau de primera instància o a jutges de la sala mercantil. La participació de jutges i magistrats en les juntes electorals central, provincials i de zona, amb la finalitat de vetllar per la puresa del procés democràtic⁹⁴ constitueixen altres exemples de funcions no jurisdiccionals encomanades per la llei a membres del poder judicial.

11. La responsabilitat en l'exercici de la funció jurisdiccional

La plena independència resulta, com hem vist, una nota essencial en l'exercici de la jurisdicció. Ara bé, aquest exercici independent d'un poder no implica que se'n pugui fer un ús irresponsable, és a dir, mancat de conseqüències jurídiques en cas que s'exerciti indegudament o amb lesió d'un bé jurídic.

Per això, tant la CE com la LOPJ s'ocupen d'establir els supòsits i les condicions en què els jutges i magistrats o l'Estat com a tal incorreran en responsabilitat si es cometen irregularitats o es causen danys en l'exercici de la jurisdicció.

La responsabilitat que es pot generar a conseqüència de l'activitat jurisdiccional es pot agrupar en les classes següents.

11.1. Responsabilitat patrimonial de l'Estat

L'exercici de la funció jurisdiccional el porten a terme els jutges i magistrats amb la col·laboració de certs professionals (lletrats de l'Administració de justícia, agents judicials etc.). És la conducta d'aquests la que pot generar danys en el patrimoni d'algú. L'ordenament jurídic ha previst que en aquests supòsits sigui el mateix estat com a persona jurídica qui respongui dels danys, sense perjudici de dirigir-se posteriorment contra aquests professionals per a exigir-los les quantitats desemborsades en concepte d'indemnització.

Amb caràcter general, l'art. 121 CE estableix que els danys causats per error judicial així com els que siguin conseqüència del funcionament anormal de l'Administració de justícia, donaran dret a un rescabament a càrrec de l'Estat, de conformitat amb la llei.

Aquesta previsió constitucional està desenvolupada en els art. 292 a 297 LOPJ, la qual estén la responsabilitat patrimonial de l'estat-jutge a supòsits diferents de l'error judicial i del funcionament anormal de l'Administració de justícia. Concretament, aquests són els aspectes fonamentals de la responsabilitat regulada en els següents preceptes:

1) S'ha d'haver produït un **dany efectiu, econòmicament avaluable i individualitzat** en relació amb una persona o grup de persones⁹⁵.

⁽⁹⁵⁾Art. 292.2 LOPJ.

2) L'Estat no respon en els supòsits de força major⁹⁶.

⁽⁹⁶⁾Art. 292.1 LOPJ.

3) Es tracta d'una responsabilitat directa, no subsidiària o condicionada a l'èxit d'una reclamació contra el jutge o magistrat que els hagi causat⁹⁷.

(97) Art. 297 LOPJ.

4) Cobreix tan sols els danys **atribuïbles als jutges i magistrats i també al personal auxiliar o dependent** dels tribunals, tot i no formar part del poder judicial. Dels **danys causats pel ministeri fiscal** també en respon l'Estat, però en aquest cas, si es tracta de personal no dependent dels tribunals, per un títol o règim de responsabilitat diferent: el comú a les administracions públiques⁹⁸.

(98) Art. 106.2 CE, art. 139.1 i 144 Llei 30/1992, de 26 de novembre, i RD 429/1993, de 26 de març.

Personal auxiliar o dependent dels tribunals

Secretaris, oficials i agents judicials.

5) La responsabilitat patrimonial de l'Estat sorgeix en els casos següents:

a) **Error judicial.** Es pot tractar tant d'un error de fet com de dret. L'existència de l'error ha d'haver estat declarada per sentència, sigui en un recurs de revisió o mitjançant un procediment davant el Tribunal Suprem⁹⁹.

(99) Art. 293 LOPJ.

El mer fet de revocar-se una sentència a conseqüència d'un recurs no implica la comissió d'error judicial¹⁰⁰.

(100) Art. 292.3 LOPJ.

L'art. 296.1 LOPJ recorda que l'exigència de responsabilitat s'ha de dirigir contra l'Estat, mai contra el jutge o magistrat que va cometre l'error.

b) **Funcionament anormal** de l'Administració de justícia. L'expressió *anormal* significa funcionament contrari a alguna norma jurídica. L'anormal funcionament ha de ser declarat pel Ministeri de Justícia, després de fer l'informe del Consell General del Poder Judicial¹⁰¹. Com en el cas d'error judicial, l'art. 296.1 LOPJ recorda que l'exigència de responsabilitat s'ha de dirigir contra l'Estat, mai contra el jutge o magistrat al qual s'atribueix el funcionament anormal.

(101) Disposició addicional II del RD 429/1993, de 26 de març.

c) Presó provisional seguida d'absolució, en el supòsit que la resolució absoluta declarari que **no ha existit el fet imputat** i sempre que la privació de llibertat hagi causat perjudicis. Fins recentment, la jurisprudència havia equiparat la inexistència del fet imputat al cas d'haver-se provat que la persona absoluta no havia participat en la seva realització. Aquesta línia jurisprudencial, no obstant això, ha quedat truncada amb un parell de sentències dictades el 23 de novembre de 2010 per la sala Tercera (secció 6a.) del Tribunal Suprem¹⁰².

(102) RAJ 2010/8628 i 8629.

En aquestes sentències es trenca expressament amb el criteri jurisprudencial anterior acudint "a una interpretació estricta d'aquest –de l'art. 294 LOPJ–, en el sentit literal dels seus termes, limitant el seu àmbit als supòsits de reclamació de responsabilitat patrimonial amb suport en sentència absoluta o acte de sobreseïment lliure per inexistència del fet imputat, és a dir, quan tal pronunciament es produeixi perquè objectivament el fet delictiu ha resultat inexistent, entesa tal inexistència objectiva en els termes indicats per la jurisprudència d'aquesta sala (...)"¹⁰³ⁿ.

(103) FJ 3r.

En definitiva, encara que hagués quedat acreditat que la persona absoluta no va participar en els fets pels quals va sofrir presó provisional, no podrà reclamar responsabilitat patrimonial a l'Estat per la via de l'art. 293 LOPJ. Això no significa que aquesta persona quedi privada d'obtenir una indemnització a càrrec

(104) Art. 293 LOPJ.

(105) Art. 293.1 LOPJ.

de l'Estat per la privació de llibertat indegudament soferta. No la podrà instar per la via de l'art. 294 LOPJ, però podrà aconseguir-la invocant la comissió d'un error judicial¹⁰⁴, la qual cosa, no obstant això, li implicarà l'inconvenient d'haver d'obtenir la declaració de l'error mitjançant el procediment judicial corresponent¹⁰⁵, en el qual haurà de suportar la càrrega d'acreditar aquest error.

d) Danys produïts per dol o culpa greu dels jutges i magistrats¹⁰⁶. En aquests supòsits, una vegada satisfeta la indemnització al particular, l'Estat pot dirigir-se contra el jutge o magistrat causant del dany per a exigir-li el pagament de les quantitats desemborsades al perjudicat. Anteriorment a la reforma operada per la LO 7/2015, de 21 de juliol, els jutges i magistrats responien personalment i de forma directa dels danys i perjudicis causats per dol o culpa greu en l'acompliment de les seves funcions jurisdiccionals. L'esmentada reforma ha derogat els art. 411 a 413 LOPJ, preceptes en els quals s'establia aquesta responsabilitat civil personal. Actualment, doncs, no es poden dirigir demandes de responsabilitat civil individuals contra jutges o magistrats per dol o culpa greu, sinó que cal reclamar directament contra l'Estat.

⁽¹⁰⁶⁾Art. 296 LOPJ.

6) Procediment. En els casos de funcionament anormal, error (en aquest supòsit un cop dictada la resolució que declara l'error) i presó provisional, cal formular la **sol·licitud indemnitzadora corresponent al Ministeri de Justícia**¹⁰⁷. La resolució d'aquest és impugnable davant la jurisdicció contenciosa administrativa.

⁽¹⁰⁷⁾Art. 293.2 i 294.3 LOPJ.

L'art. 296 LOPJ estableix que el dol o culpa greu del jutge o magistrat es podrà reconèixer en sentència o en resolució dictada pel Consell General del Poder Judicial d'acord amb el procediment que aquest determini i que, per a l'exigència d'aquesta responsabilitat, es ponderaran, entre d'altres, els següents criteris: el resultat danyós produït i l'existència o no d'intencionalitat.

11.2. Responsabilitat judicial

Juntament amb la responsabilitat patrimonial de l'Estat, els jutges i magistrats respondran de manera personal, penal i disciplinàriament, per la seva actuació en l'exercici de la jurisdicció.

Concretament, hi ha dos supòsits o modalitats de responsabilitat personal dels jutges i magistrats.

11.2.1. Responsabilitat penal dels jutges i magistrats

Els jutges i magistrats que facin accions tipificades com a delictes o falta responen amb la pena legalment prevista¹⁰⁸.

⁽¹⁰⁸⁾Art. 405 a 409 LOPJ.

Ara ens interessen, per descomptat, els delictes comesos pels jutges i magistrats en l'exercici de la jurisdicció, no els que podrien cometre fora d'aquest àmbit, com qualsevol ciutadà.

Els delictes comesos pels jutges i magistrats en l'exercici de la jurisdicció es poden perseguir mitjançant el corresponent **procediment penal**, que només presenta les **particularitats** següents:

1) El procés s'ha d'iniciar sempre mitjançant **querella**¹⁰⁹. Per tant, com que és una regla general, no val la mera denúncia.

⁽¹⁰⁹⁾Art. 406 LOPJ.

2) Control previ a l'admissió de la querella. L'article 410 LOPJ estableix que si alguna de les parts en un procés, o una persona que hi tinguis interès, formulessin querella contra el jutge o magistrat que hagi de resoldre en aquell procés, amb caràcter previ a la l'admissió d'aquesta, l'òrgan competent per a la seva instrucció podrà reclamar els antecedents que consideri oportuns a fi de determinar la seva pròpia competència i la rellevància penal dels fets o la versemblança de la imputació. Es tracta, en definitiva, que l'òrgan instructor no admeti sense més la querella, sinó que faci un examen previ per a comprovar si les imputacions tenen un mínim grau de fonamentació o, contràriament, es revelen clarament infundades. El legislador considera que els jutges i magistrats constitueixen una sort de sector de població amb elevat risc de ser blanc de querelles que únicament persegueixin apartar-los de l'assumpte que els ocupa, pressionar-los per a decidir en cert sentit o, simplement, amb l'objectiu de venjar-se d'ells per la seva actuació jurisdiccional. La realitat d'aquests riscos ens sembla indubtable encara que potser no exclusiva dels jutjadors. En tot cas, l'extensió de l'examen previ a l'admissió de la querella o l'abast de les indagacions per a resoldre'n, s'han de reduir a allò que resulti estrictament necessari per a filtrar querelles clarament infundades, no per a restaurar el ja derogat "avantjudici" de l'article 410 LOPJ abans que fos derogat per la Llei 5/1995, de 22 de maig, on s'introduïa un veritable judici previ a l'admissió a tràmit de la querella.

3) La **legitimació** per a iniciar el procés és àmplia: a més a més del fiscal i la persona ofesa pel delictes, qualsevol particular es pot querellar, encara que no hagi estat afectat pel delictes.

4) Els **òrgans** que hi coneixen són els previstos en els articles 57, 61, 73.3 LOPJ, segons la classe o categoria de jutge o magistrat inculpat.

11.2.2. Responsabilitat disciplinària, és a dir, exigible per òrgans governatius del poder judicial

Com en el cas anterior, es tracta d'una responsabilitat sancionadora, és a dir, que comporta la imposició d'una sanció, en aquest cas, d'una sanció o càstig no penal sinó disciplinari, de naturalesa governamental, perquè s'ha comès una infracció o falta administrativa¹¹⁰.

⁽¹¹⁰⁾Art. 414 a 427 LOPJ.

Sancions

Les sancions que corresponen a les faltes molt greus, greus i lleus també estan concretades per la LOPJ en els articles 420 a 422 (des del mer advertiment fins a la separació, passant per la multa, el trasllat forçós o la suspensió).

Les **conductes sancionables** (faltes) es tipifiquen en els articles 417 a 419 LOPJ i estan classificades en tres apartats: faltes molt greus, greus i lleus.

Els **òrgans competents** per a tramitar el procediment i imposar la sanció pertanyen al govern del poder judicial i la competència de cada un d'aquests s'estableix de conformitat a la gravetat de la sanció.

Sancions molt greus

Per exemple, les sancions molt greus només les pot imposar el Ple del CGPJ, mentre que les d'advertiment o multa les poden imposar les sales de govern de tribunals i audiències. Vegeu pel que fa a això l'article 421 LOPJ.

El **procediment sancionador** està regulat en els articles 423 i s. LOPJ. Com en tot procediment disciplinari hi ha separació de les funcions d'instruir i de resoldre sobre la imposició de la sanció.

Segons l'article 415 LOPJ, la **incoació d'un procediment penal** no impedeix la iniciació o continuació d'un procediment disciplinari pels mateixos fets. Ara bé, en aquest cas no podrà recaure resolució en l'expedient disciplinari mentre no hagi conclòs en ferm el procés penal. A més, els **fets declarats provats** en la resolució penal vincularan l'autoritat administrativa, sens perjudici que en faci una qualificació jurídica diferent.

Sanció penal i sanció disciplinària

En algun cas, doncs, es podria imposar una sanció penal i una altra de disciplinària pels mateixos fets.

Els **mateixos fets no es poden sancionar alhora de manera penal i disciplinària**, llevat que el fonament jurídic que justifica totes dues sancions no sigui el mateix o que el bé jurídic protegit per la norma penal i per l'administrativa sancionadora siguin diferents¹¹¹.

⁽¹¹¹⁾Art. 415.3 LOPJ.

12. El poder judicial

12.1. Delimitació del concepte

Fins aquest moment hem pogut comprovar que hi ha una funció i potestat estatal a la qual s'encomana l'actuació del dret en el cas concret, i que hi ha certs òrgans, servits per determinats funcionaris (jutges i magistrats), que exerceixen aquesta potestat amb un règim peculiar, caracteritzat, sobretot, per la independència enfront dels altres poders. Però encara queda fer un pas més en l'anàlisi de la funció jurisdiccional en l'Estat espanyol, **la seva dimensió com a poder**. Efectivament, el títol VI de la CE porta la rúbrica *Del poder judicial*, i a més, tota la legislació relativa a la jurisdicció es refereix a aquest poder, fins al punt que la llei orgànica que desenvolupa aquest títol constitucional es denomina *Llei orgànica del poder judicial*.

Parlar de "poder", en singular, pot produir inicialment una certa perplexitat. En efecte, a diferència del que passa, per exemple, amb el poder executiu, la jurisdicció no s'exerceix d'una manera unitària, jerarquitzada i coordinada. La potestat jurisdiccional l'exerciten determinats òrgans, de manera independent i en la mesura de la seva competència. La idea d'unitat d'acció, doncs, és en certa manera contrària al disseny que d'aquest poder en varen fer els constituents de 1978. Quin sentit té, aleshores, parlar d'un poder judicial, d'un de sol i no de tants com òrgans judicials?

Aclarit el caràcter "dispers" de la potestat jurisdiccional i la independència dels tribunals (entre si i respecte de qualsevol instància o autoritat externa), **parlar de "poder judicial" només es pot fer en els sentits següents:**

1) L'organització judicial

Tot i l'exercici independent de la potestat jurisdiccional, hi ha una organització i una certa coordinació entre òrgans, d'acord amb la qual es distribueix la competència entre els jutjats i tribunals i, en general, s'assignen les atribucions que ha d'assumir cada un.

Cada ordre jurisdiccional s'ocupa de certs assumptes, dins de cada ordre, uns òrgans jutgen en primera instància, d'altres coneixen dels recursos contra aquell primer enjudiciament; uns instrueixen les causes penals, d'altres dicten les sentències, etc. En aquest sentit, sí que és possible parlar d'un **tot ordenat i orgànic**, d'una **estructura unitària o coordinada**.

2) Govern propi

La independència, tal com ja ha quedat aclarit, es refereix tan sols a l'exercici de la potestat jurisdiccional, a l'actuació del dret, a aquell fet de jutjar i executar allò que s'ha jutjat. Com hem vist, però, l'exercici de la jurisdicció pressuposa un component governatiu o administratiu, una certa direcció o govern "domèstic": algú s'ha d'ocupar d'exercir la potestat disciplinària respecte als jutges i magistrats, de decidir si s'atorga a un jutge o magistrat una llicència o permís per a absentar-se del seu treball durant uns quants dies, resoldre sobre ascensos o canvis de destinació, organitzar la formació permanent, etc.

Aquests aspectes no queden englobats en la independència i necessiten ser assumits per alguna autoritat. Una de dos: o s'encomanen al poder executiu (al Ministeri de Justícia –com ha estat habitual durant tants anys– o als corresponents departaments autonòmics) o es crea un òrgan de govern propi o *ad hoc* per als jutjats i tribunals. Aquest segon és el camí seguit per la CE i la LOPJ, en crear un **Consell General del Poder Judicial**¹¹² i **altres òrgans de govern dels jutjats i tribunals**. D'aquesta manera es pot protegir de manera més efectiva la independència i la imparcialitat dels tribunals enfront del poder executiu.

⁽¹¹²⁾En endavant CGPJ.

En aquest sentit també es pot parlar de "poder judicial", és a dir, com a conjunt d'òrgans sotmesos a una disciplina comuna en els aspectes governatius o administratius, exercida per òrgans *ad hoc*, desvinculats dels altres poders de l'Estat.

Més en concret, aquests són els **òrgans de govern dels jutjats i tribunals**:

- 1) el Consell General del Poder Judicial,
- 2) les sales de Govern del TS, de la l'AN i dels TSJ de les comunitats autònomes,
- 3) els presidents dels tribunals i audiències,
- 4) els presidents de Sala de Justícia,
- 5) els jutges,
- 6) els jutges degans i juntes de jutges.

12.2. El Consell General del Poder Judicial

El CGPJ és el màxim i òrgan governatiu suprem del poder judicial. Mitjançant aquest òrgan es pretén impedir qualsevol mena d'ingerència o invasió per l'executiu en la tasca dels tribunals, conferint-li les funcions governatives o administratives relatives als òrgans judicials que abans havien estat atribuïdes al Ministeri de Justícia.

12.2.1. Composició

La necessitat d'un òrgan d'aquestes característiques no és gaire qüestionada, però la seva composició ha estat objecte de força polèmica i opinions enfrontades. Si resulta clar que els integrants d'aquest òrgan han d'estar desvinculats del poder executiu, la discussió gira entorn d'atribuir més o menys protagonisme a les cambres legislatives o a la voluntat dels jutges i magistrats en la designació dels membres d'aquest òrgan. Accentuar el protagonisme de la voluntat dels mateixos jutjadors duria a emfasitzar la idea d'autogovern de la magistratura, però podria implicar inconvenients gens menyspreables de caràcter corporativista, relacionats amb el tancament de la judicatura en si mateixa, amb oblit de la seva vocació de servei a la societat. Al seu torn, destacar el protagonisme de les cambres legislatives en la designació dels membres del CGPJ implica apropar-lo a la voluntat popular expressada en les urnes, però també implica el risc de polititzar-lo, de sotmetre'l a les vicissituds o avatars de la (freqüentment turbulenta) vida política. A més, el fet que el poder executiu acostumi a estar en mans de les forces polítiques dominants a les cambres legislatives tampoc no afavoreix gens la necessària desvinculació del poder executiu i el judicial.

El fet és que **els constituents no varen fixar definitivament la composició del CGPJ en l'article 122.3 CE**. El precepte estableix certes directrius fonamentals sobre la composició de l'òrgan però, com veurem, deixa que la LOPJ estableixi com han de ser designats la majoria de vocals del CGPJ. L'article 122.3 CE, concretament, estableix el següent:

a) Es compon del seu president, que alhora ho és del Tribunal Suprem, i de vint membres, nomenats pel rei per un període de cinc anys.

b) D'aquests vint membres n'hi haurà:

- Dotze elegits entre jutges i magistrats, de totes les categories judicials, que seran nomenats en els termes que disposi la LOPJ.
- Quatre a proposta del Congrés dels diputats, elegits entre advocats i altres juristes de reconeguda competència i amb més de quinze anys d'exercici professional, elegits per majoria de 3/5 de la cambra.
- Quatre a proposta del Senat, elegits entre advocats i altres juristes de reconeguda competència i amb més de quinze anys d'exercici professional, elegits per majoria de 3/5 de la cambra.

La CE, doncs, estableix que dotze vocals tinguin la condició de jutges i magistrats i vuit de juristes d'altra mena, i propicia així que la majoria de membres siguin de la carrera judicial, però concedint un important pes als membres juristes no judicials. No estableix, però, com s'han d'elegir aquests dotze membres procedents de la judicatura, cosa que deixa en mans de la LOPJ, que ha

d'establir si han de ser les cambres legislatives o els mateixos jutges i magistrats qui ho decideixin, sense excloure, naturalment, fórmules distintes d'aquestes dues.

La primera LO 1/1980 va optar per concedir el protagonisme absolut als propis membres de la carrera judicial, deixant a les seves mans l'elecció d'aquells dotze membres, que votaven els seus representants segons un cert sistema electoral. La LOPJ de 1985 va introduir el sistema oposat: els dotze membres els elegien en parts iguals el Congrés i el Senat. La LO 2/2001 de 28 de Juny, de reforma de la LOPJ de 1985, va optar per una tercera via, una combinació de les anteriors. Els vocals del CGPJ que, segons la Constitució, haguessin de provenir de la judicatura també eren escollits ara per les cambres legislatives, però només eren elegibles els candidats proposats pels membres de la carrera judicial.

Aquest sistema d'elecció dels vocals del CGPJ no va introduir cap modificació substancial respecte de l'anterior, instaurat per la LOPJ de 1985. Si a aquest sistema se li atribuïa (i l'oposició política de l'època no es va estalviar atacs furibunds en aquest sentit) sotmetre al govern del Poder Judicial els mateixos vaivens, avatars i equilibris de l'atzarosa vida política, amb el sistema de la LO 2/2001 les coses no van experimentar una variació radical. És cert: teòricament, els grups polítics veien reduïda la seva llibertat per a proposar candidats a les càmeres, atès que aquests candidats només podien ser els proposats des de la magistratura de la manera anteriorment exposada. Això suposava, certament, una novetat, però només fins a cert punt. L'elecció quedava, en definitiva, en mans de les càmeres (és a dir, dels grups polítics) que, en darrer terme, podien exercir una pressió o influència decisiva per a què entre els candidats presentats es trobés un nombre suficient que fossin sensibles o afins als seus postulats ideològics o programàtics.

La Llei orgànica 4/2013, de 28 de juny, de reforma del Consell General del Poder Judicial, per la qual es modifica la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial, ha tornat a alterar per quarta vegada el sistema de designació dels dotze vocals del CGPJ que pertanyen al torn de l'àmbit judicial. En el nou sistema segueixen sent el Congrés i el Senat qui els trien (cada cambra legislativa escull sis dels dotze vocals per majoria de 3/5 parts dels seus membres). La diferència més important que presenta el nou sistema d'elecció rau en la limitació del protagonisme de les associacions judicials en la proposta de candidats. A l'igual que en el sistema anterior, en l'actual poden ser escollits jutges i magistrats de totes les categories judicials que estiguin en servei actiu i no siguin membres del Consell sortint o prestin serveis en organismes tècnics d'aquest. Segons l'article 574 de la LOPJ, el jutge o magistrat que desitgi presentar la seva candidatura podrà triar entre aportar l'aval de vint-i-cinc membres de la carrera judicial en servei actiu o l'aval d'una associació judicial legalment constituïda. Cadascun dels jutges o magistrats o associacions judicials podrà avalar fins a un màxim de dotze candidats.

En l'anterior sistema d'elecció, en canvi, només podien presentar candidats per a la seva elecció en les Corts les associacions professionals de jutges o magistrats o un nombre de jutges i magistrats que representés, almenys, el 2% de tots els que estiguessin en servei actiu. D'aquesta manera, amb el sistema actual adquireixen un protagonisme major els jutges i magistrats individuals en detriment de les associacions professionals.

Una vegada presentades les candidatures, es remetran al Congrés i al Senat, per tal que ambdues càmeres procedeixin a la designació dels vocals del torn de l'àmbit judicial d'acord amb l'establert a l'article 567 de la present Llei orgànica. Referent a això, l'article 578 de la LOPJ preveu que:

- En la designació dels vocals del torn de l'àmbit judicial, les cambres prendran en consideració la proporció existent a la carrera judicial en el moment de procedir a la renovació del Consell General del Poder Judicial entre jutges i magistrats no afiliats i els afiliats a cadascuna de les diferents associacions judicials.
- La designació dels dotze vocals del Consell General del Poder Judicial del torn de l'àmbit judicial haurà de respectar, com a mínim, la proporció següent: tres magistrats del Tribunal Suprem; tres magistrats amb més de 25 anys d'antiguitat en la carrera judicial; quatre magistrats amb menys de 25 anys d'antiguitat i dos jutges.
- Si no existissin candidats a vocals dins d'alguna de les categories esmentades, la vacant acreixeria el contingent de la següent per l'ordre exposat anteriorment. I en cas de no existir candidats amb categoria de jutge, les vacants acreixeran les altres categories en aquest ordre.

Com es pot comprovar, les objeccions exposades més amunt respecte dels anteriors sistemes d'elecció segueixen en peu en relació amb l'actual. És cert que limitar el protagonisme de les associacions judicials en la proposta de candidats permet l'accés a la cúpula del Poder Judicial de jutges i magistrats no incorporats a les files d'una associació judicial. Però també ho és, tal com s'ha dit, que la decisió final sobre l'elecció dels candidats segueix estant en mans de les càmeres parlamentàries i sotmesa als atzars i vaivens de la vida política.

12.2.2. Atribucions

El CGPJ és l'òrgan suprem pel que fa a les funcions governatives o administratives que precisa l'exercici de la jurisdicció. En concret, l'article 560 de la LOPJ li atribueix una llarga sèrie de funcions, entre les quals cal destacar:

a) Proposta de determinats nomenaments:

- Del President del Tribunal Suprem.
- De jutges, magistrats i magistrats del Tribunal Suprem.

- De dos magistrats del Tribunal Constitucional.
- b) Participar, en els termes legalment previstos, en la selecció de jutges i magistrats.
- c) Resoldre el que procedeixi en matèria de formació i perfeccionament, provisió de destinacions, ascensos, situacions administratives i règim disciplinari de jutges i magistrats.
- d) Exercir l'alta inspecció de tribunals, així com la supervisió i coordinació de l'activitat inspectora ordinària dels presidents i sales de govern dels tribunals.
- e) Impartir instruccions als òrgans de govern dels jutjats i tribunals en matèries de la seva competència.
- f) Regular l'estructura i funcionament de l'Escola Judicial, així com nomenar el seu director i els seus professors.
- g) Nomenar el vicepresident del Tribunal Suprem, el promotor de l'acció disciplinària i el Cap de la inspecció de tribunals.
- h) Exercir la potestat reglamentària, en el marc estricte de desenvolupament de les previsions de la Llei orgànica del poder judicial.
- i) Tenir competències d'informe respecte d'avantprojectes de llei en certes matèries, com ara: modificacions de la Llei orgànica del poder judicial; estatut orgànic de jutges i magistrats, secretaris judicials i de la resta del personal al servei de l'Administració de Justícia; normes processals; normes que afectin a la constitució, organització, funcionament i govern dels tribunals; lleis penals i normes sobre règim penitenciari, etc.

12.2.3. Organització

Els òrgans del CGPJ són:

- El President, el qual també ocuparà el càrrec de President del Tribunal Suprem. El Ple.
- La Comissió permanent.
- La Comissió disciplinària.
- La Comissió d'assumptes econòmics.
- La Comissió d'igualtat.

Les competències de cadascun d'aquests òrgans apareixen detallades en els articles 595 a 610 de la LOPJ.

12.2.4. Estatut dels vocals del CGPJ

L'Article 579.1 i 2 de la LOPJ preveu que els vocals del Consell General del Poder Judicial romandran en servei actiu si pertanyen a la carrera judicial o a algun cos de funcionaris, i seguiran desenvolupant la seva activitat professional si són advocats, procuradors dels tribunals o exerceixen qualsevol altra professió liberal. L'excepció són els vocals que integrin la Comissió permanent. Aquests, durant el temps que formin part de la mateixa, exerciran el seu càrrec amb caràcter exclusiu i passaran, si escau, a la situació administrativa de serveis especials en el seu cos d'origen.

Aquest precepte ha estat objecte de crítiques ben fundades. En efecte, és extraordinàriament difícil participar amb el rigor i dedicació convenient en les tasques de govern del Poder Judicial i exercir al mateix temps els treballs propis, per exemple, de titular d'un jutjat de primera instància i instrucció, per ventura col·lapsat de treball. Qui es trobi en aquesta situació, no podrà probablement compaginar amb serietat ambdues ocupacions, la qual cosa en la pràctica pot comportar que la tasca de govern del Poder Judicial acabi, de fet, quedant en mans dels vocals que formin part del Ple o d'aquells altres vocals, que, per les seves circumstàncies, puguin tenir una dedicació no especialment intensa als seus càrrecs o altres activitats professionals.

12.3. Les sales de govern dels tribunals i audiències

Tenen Sala de Govern el TS, els TSJ de les comunitats autònomes i l'AN.

12.3.1. Composició

1) TS i AN: la sala de govern del TS i la de l'AN està integrada pel president del tribunal/audiència, els presidents de les sales de justícia del tribunal i un nombre igual a aquests de magistrats, triats pels mateixos magistrats que integren el tribunal/audiència.

2) TSJ de les comunitats autònomes: en aquest cas, la sala de govern del TSJ està integrada pel president del tribunal, els presidents de les sales de justícia, els presidents de les audiències provincials de la comunitat autònoma i un nombre igual de jutges i magistrats triats entre i pels membres de la carrera judicial de tots els òrgans judicials radicats en el territori de la comunitat autònoma. Com a mínim un d'aquest membres electius ha de ser jutge, llevat que no hi hagi candidats d'aquesta categoria. A més, amb la consideració de membre electe, en formaran part els jutges degans alliberats de tasques jurisdiccionals conforme amb l'article 166.3 LOPJ.

12.3.2. Funcions

Entre les funcions de les sales de govern¹¹³ es poden destacar:

⁽¹¹³⁾Art. 152 LOPJ.

- 1) Establiment de les normes de repartiment d'assumptes entre les seccions del mateix tribunal.
- 2) La potestat disciplinària respecte a determinats tipus d'infraccions.
- 3) Fixar amb criteris objectius els torns per a la composició de les sales i seccions i les normes d'assignació de ponències.
- 4) Completar provisionalment, quan calgui, la composició de les sales.

En el cas de la Sala de Govern dels TSJ de les comunitats autònomes, s'han d'afegir aquestes altres competències:

- 1) Aprovar les normes de repartiment d'assumptes entre els jutjats i les seccions de les audiències provincials radicades en el territori de la comunitat autònoma.
- 2) Exercir les funcions genèriques de les sales de govern respecte a tots els òrgans judicials radicats en el territori de la seva respectiva comunitat autònoma.
- 3) Expedir els nomenaments dels jutges de pau.

12.4. Presidents de tribunals i audiències

Són nomenats pel CGPJ i tenen atribuïdes certes funcions governatives¹¹⁴, entre les quals es pot destacar:

⁽¹¹⁴⁾Previstes en l'article 160 LOPJ.

- Convocar, presidir i fixar l'ordre del dia de les sessions de la sala de govern del tribunal corresponent.
- Dirigir la inspecció de jutjats i tribunals.
- Potestat disciplinària respecte d'infraccions lleus.
- Exercir els poders orientats a la bona marxa del tribunal.

12.5. Presidents de sales de justícia i jutges

Els correspon la direcció administrativa de la sala o jutjat corresponent, que inclou certes funcions relatives a la inspecció, qüestions disciplinàries i relatives a la bona marxa de l'òrgan judicial i del personal que hi té adscrit¹¹⁵.

⁽¹¹⁵⁾S'estableixen amb més detall en l'article 165 LOPJ.

12.6. Jutges degans i juntes de jutges

Hi ha un jutge degà en aquelles poblacions en les quals hi ha més d'un jutjat. Si són deu o més els jutjats de la població el degà es triarà per i entre tots els jutges de la població. Si hi ha menys de deu jutjats, exercirà les funcions de degà el de millor lloc en l'escalafó.

Els jutges degans¹¹⁶ exerceixen la representació dels jutjats davant dels poders públics tenen assignades funcions com ara la supervisió del repartiment d'assumptes entre els jutjats, vetllar per la bona utilització dels locals judicials i dels béns materials, prendre mesures urgents respecte als assumptes no repartits, etc.

(116) Art. 166 a 169 LOPJ.

Les juntes de jutges¹¹⁷ poden ser de tres classes:

(117) Art. 170 LOPJ.

- 1) Juntes de jutges d'una població, presidides pel degà. Es tracten assumptes d'interès comú que afectin els jutjats.
- 2) Juntes dels jutges d'un ordre jurisdiccional de la mateixa població, també presidides pel degà. Els correspon la important funció de proposar a la Sala de Govern del respectiu TSJ les normes de repartiment d'assumptes.
- 3) Juntes de jutges provincials o d'una comunitat autònoma. Les convoca el president del TSJ corresponent i les presideix el jutge més antic.

13. El personal jurisdiccional i la carrera judicial

L'element personal dels òrgans jurisdiccionals està constituït per un jutge, un magistrat o un conjunt de magistrats. En concret, hi ha tres categories de personal jurisdiccional:

1) **Jutge.** Constitueix l'element personal d'un jutjat, és a dir, d'un òrgan judicial unipersonal. Aquesta és la categoria amb la qual s'accedeix, la majoria de vegades, a l'exercici de funcions jurisdiccionals.

2) **Magistrat.** Tot i que els jutges i magistrats que integren els tribunals, en el sentit d'òrgans judicials col·legiats, tenen sempre la categoria de magistrat, aquesta correspondència no sempre és total, ja que hi ha molts jutjats que han de ser coberts amb jutjadors que tinguin la categoria de magistrat, com ara els jutjats de primera instància i instrucció de les capitals de província, els jutjats centrals d'instrucció, els jutjats centrals d'afers penals, els jutjats de primera instància d'afers contenciosos administratius i els jutjats d'afers socials.

A la categoria de magistrat s'accedeix, la major part de les vegades, després d'haver accedit a la carrera judicial amb la condició de jutge.

3) **Magistrat del Tribunal Suprem.** És una categoria específica que escau tan sols als magistrats que integren aquest tribunal.

A part del que s'ha dit, dins del personal jurisdiccional s'ha de fer la distinció següent:

a) **Jutges i magistrats nomenats temporalment.** Hi ha diferents supòsits:

- **Jutges de pau**¹¹⁸. Són jutges que no necessiten, com la resta, estar en possessió del títol de llicenciats en dret. Són nomenats per majoria absoluta per la corporació municipal en la demarcació de la qual exerceixen les seves funcions jurisdiccionals per un període de quatre anys i amb possibilitat de reeleccions il·limitades. S'ha de nomenar jutge de pau en aquells municipis en els quals no radiqui cap jutjat de primera instància i instrucció. Tenen competències en matèria civil.
- **Jutges substituïts**¹¹⁹. Són jutges nomenats per a cobrir provisionalment la baixa d'un jutge en els casos de vacant, llicència, serveis especials o altres causes que ho justifiquin. Segons l'article 213.1 de la LOPJ, només en casos excepcionals, quan no sigui possible la substitució per un membre de la carrera judicial o per un jutge en pràctiques segons el previst pels articles

⁽¹¹⁸⁾Art. 101 a 103 LOPJ i Reglament 3/1995 del CGPJ.

⁽¹¹⁹⁾Art. 213 LOPJ.

precedents, exercirà la jurisdicció un jutge substituït amb idèntica amplitud que si fos titular de l'òrgan.

- Jutges de provisió temporal¹²⁰, que cobreixen les vacants de jutges que hagin quedat desertes en els concursos, fins que no es cobreixin pels procediments ordinaris.
- Magistrats suplents¹²¹.

(120) Art. 428 a 433 LOPJ.

(121) Art. 200 a 202 LOPJ.

b) Jutges i magistrats de carrera. Pertanyen a un cos únic per a tot l'Estat amb un nomenament vitalici.

Vegeu també

Recordeu que la figura del magistrat suplent l'hem tractat en el subapartat 5.2.6.

L'expressió *carrera judicial* fa referència a un curs o itinerari professional reglamentat des de l'ingrés fins a la sortida del cos, passant per les nombroses vicissituds intermèdies possibles: ascensos, canvis de destinació, etc. A continuació referirem els aspectes més destacats d'aquesta carrera.

- **L'ingrés.** S'hi pot accedir de tres maneres diferents:
  - Oposició lliure¹²². Si se supera s'accedeix al curs teoricopràctic a l'Escola Judicial del CGPJ i, un cop superat, s'ingressa a la carrera judicial amb la categoria de jutge. L'article 301.4 LOPJ disposa que la convocatòria per a l'ingrés en la carrera judicial es fa conjuntament amb la d'ingrés en la carrera fiscal. Els candidats aprovats, d'acord amb les places convocades, optaran, segons l'ordre de la puntuació obtinguda, per a una altra carrera en el termini que fixi la Comissió de Selecció.
  - Concurs de mèrits¹²³. Mitjançant aquest sistema s'accedeix a la carrera judicial amb la categoria de magistrat. De cada quatre vacants de places de magistrat una s'ha de cobrir d'aquesta manera. Al concurs es poden presentar juristes de reconeguda competència amb més de deu anys d'exercici professional. Els que hagin superat aquest concurs també han de fer el curs a l'Escola Judicial per a accedir a la carrera. L'article 311.1.IV LOPJ precisa que una tercera part d'aquestes vacants es reserva a membres del cos de lletrats de l'Administració de justícia de primera o segona categoria.
  - Tant si es tracta d'un com de l'altre sistema, l'apartat 8è. de l'art. 301 LOPJ disposa que es reservarà en la convocatòria un contingent no inferior al cinc per cent de les vacants per a ser cobertes entre persones amb discapacitat en grau igual o superior al 33 per cent, sempre que superin les proves selectives i que acreditin el grau de discapacitat i la compatibilitat per a l'acompliment de les funcions i tasques corresponents en la forma que es determini reglamentàriament.
  - Designació discrecional pel CGPJ:

(122) Art. 301 LOPJ.

(123) Art. 301.5 i 311.3 LOPJ.

(124) Art. 330.3 i 331 LOPJ, i 13.2 LDiPJ.

(125) Art. 343 i 345 a 347 LOPJ.

Sales civil i penal dels TSJ¹²⁴. D'aquesta manera es designen, segons els casos, un o dos magistrats, d'entre els que constin en la terna presentada per l'Assemblea Legislativa de la comunitat autònoma corresponent. S'ha de tractar de juristes de reconegut prestigi amb més de deu anys d'exercici professional en la comunitat autònoma.

Sales del TS¹²⁵. D'aquesta manera es cobreix una de cada cinc places vacants a les sales del TS, entre juristes de reconegut prestigi, especialistes en les branques jurídiques corresponents a cada sala.

- **Ascens de categoria.** Hi ha dos sistemes:
  - Antiguitat: és la manera més freqüent de passar de la categoria de jutge a la de magistrat.
  - Proves selectives o d'especialització.
  - Decisió discrecional del CGPJ. De cada cinc places de magistrat vacants en una sala del TS, quatre s'han de cobrir amb membres de la carrera judicial (com hem vist, segons l'article 345 LOPJ, la cinquena és d'accés directe a la carrera judicial per a juristes de prestigi reconegut). L'ascens a aquesta categoria es produeix mitjançant nomenament discrecional pel CGPJ.
- **Provisió de places.** La norma general per a proveir places vacants és el criteri de l'antiguitat, amb certes matisacions en alguns supòsits (com ara les places de jutjats que hagin de ser ocupades per magistrats, les places dels jutjats de menors o de l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu) en els quals també es valora la realització de proves d'especialització.

14. L'oficina judicial i el personal no jurisdiccional

14.1. L'oficina judicial

La realització de les tasques jurisdiccionals requereix una forta estructura de suport administratiu, tècnic o organitzatiu. Jutjar i executar, en efecte, requereix gestionar recursos materials, com equips informàtics, material d'oficina o, per citar un dels exemples més importants, fer un gran nombre d'actes de comunicació (notificacions, requeriments, etc.) amb les parts o altres òrgans públics. Aquest aspecte organitzatiu o tècnic no és una qüestió menor. La seva deficient resolució pot fer inútil el treball pròpiament jurisdiccional dels tribunals, per elevada que sigui la qualitat d'aquest. Entre altres mals de la justícia, la desatenció o negligència d'aquests aspectes tècnics o organitzatius és un dels principals responsables de les excessives dilacions en què incorre de vegades el funcionament dels tribunals, a més de poder generar situacions d'indefensió, per exemple en el cas de pràctica defectuosa de notificacions.

El legislador ha mirat de dotar el funcionament dels òrgans judicials d'una nova estructura organitzativa i ha regulat en la LOPJ, després de la reforma operada per la Llei 19/2003, de 23 de desembre, la denominada *oficina judicial*. Segons la definició de l'article 435.1 LOPJ, és l'organització de caràcter instrumental que serveix de suport a l'activitat jurisdiccional de jutges i tribunals. La seva actuació està inspirada en les directrius i postulats següents:

- a) Unitat. Segons l'article 435.2 LOPJ, l'estructura bàsica de l'oficina judicial serà homogènia en tot el territori nacional com a conseqüència del caràcter únic del poder al qual serveix.
- b) Principi de jerarquia (art. 435.2 LOPJ).
- c) Principi de divisió de funcions (art. 435.2 LOPJ).
- d) Principi de coordinació (art. 435.2 LOPJ).
- e) Criteris de funcionament (apartat 3r. de l'art. 435 LOPJ): agilitat, eficàcia, eficiència, racionalització del treball, responsabilitat per la gestió, coordinació i cooperació entre administracions, de manera que els ciutadans obtinguin un servei pròxim i de qualitat en relació amb els principis recollits en la Carta de Drets dels ciutadans davant la justícia.
- f) Les places que la integren hauran de ser cobertes amb personal dels cossos funcionaris al servei de l'Administració de justícia.

Segons l'article 436.4 LOPJ l'oficina judicial pot prestar el seu suport a òrgans d'àmbit nacional, de comunitat autònoma, provincial, de partit judicial o de municipi, i el seu àmbit competencial s'estén al dels òrgans als quals presta el seu suport, encara que també podrà ser comarcal. D'altra banda, segons l'article 436.5 LOPJ, les unitats que componen l'oficina judicial poden ocupar les seves funcions al servei d'òrgans d'una mateixa jurisdicció, de diverses jurisdiccions o a òrgans especialitzats.

L'element organitzatiu bàsic de l'Oficina Judicial és la unitat. Concretament, es preveuen dos tipus d'unitats (art. 436.2 LOPJ):

1) Unitats processals de suport directe. Segons l'article 437.1 LOPJ s'entén per unitat d'aquest tipus aquella unitat de l'oficina judicial que directament assisteix jutges i magistrats en l'exercici de les funcions que els són pròpies, realitzant les actuacions necessàries per a l'acompliment exacte i eficaç de les resolucions que dictin. La direcció tecnicoprocessal d'aquestes unitats correspon a un lletrat de l'Administració de justícia¹²⁶ i n'hi haurà tantes com jutjats i sales i, si escau, seccions d'un tribunal¹²⁷. Per suposat, com recorda l'article 436.6 LOPJ, els jutges i magistrats poden requerir en tot moment als funcionaris responsables de l'oficina judicial la informació que considerin necessària respecte a les causes sobre les quals coneixen.

⁽¹²⁶⁾Art. 437.3 i 457 LOPJ.

⁽¹²⁷⁾Art. 437.2 LOPJ.

2) Serveis processals comuns. Segons l'article 438.1 LOPJ, s'entén per servei comú processal, tota aquella unitat de l'oficina judicial que, sense estar integrada en un òrgan judicial concret, assumeix tasques centralitzades de gestió i suport en actuacions derivades de l'aplicació de les lleis processals. Aquestes tasques de gestió poden ser de registre i repartiment, actes de comunicació, auxili judicial, execució de resolucions, etc. (vegeu sobre això l'art. 438.3 LOPJ). Com en el cas de les unitats processals de suport directe, aquests serveis també seran dirigits per un lletrat de l'Administració de justícia¹²⁸. Encara que no estiguin integrades en l'oficina judicial, l'article 439 LOPJ preveu l'existència d'unitats administratives, que es constitueixen en l'àmbit de l'organització de l'Administració de justícia per a la prefectura, ordenació i gestió dels recursos humans de l'oficina judicial sobre els quals es tenen competències, i també sobre els mitjans informàtics, noves tecnologies i altres mitjans materials.

⁽¹²⁸⁾Art. 438.6 LOPJ.

14.2. El personal no jurisdiccional

Juntament amb els jutges i magistrats, el funcionament de l'Administració de justícia necessita la intervenció d'una sèrie de professionals, dels quals uns desenvolupen les seves funcions amb dependència respecte als òrgans judicials (el denominat *personal auxiliar al servei de l'Administració de justícia*) i uns altres ho fan sense aquella dependència, amb plena autonomia (el denominat *personal col·laborador amb l'Administració de justícia*).

14.2.1. Personal auxiliar al servei de l'Administració de justícia

Aspectes comuns

Després de la reforma portada a terme per la Llei 19/2003, de 23 de desembre, aquesta matèria està regulada en dues seus diferents. D'una banda, el títol II del llibre V de la LOPJ¹²⁹, que s'ocupa de tot allò relatiu als lletrats de l'Administració de justícia; i d'una altra, el llibre VI amb els nou títols¹³⁰, que regulen fonamentalment els denominats *cossos de funcionaris al Servei de l'Administració de justícia* (cossos de metges forenses, de facultatius de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses, de gestió processal i administrativa, de tècnics especialistes de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses, de tramitació processal i administrativa i d'auxili processal, d'ajudants de laboratori). Encara que no tots, la majoria d'aquests professionals presten els seus serveis integrats en l'oficina judicial.

⁽¹²⁹⁾Art. 440 a 469 LOPJ.

⁽¹³⁰⁾Art. 470 a 540 LOPJ.

De la profusa regulació dedicada a aquesta matèria podem destacar certs aspectes comuns:

a) S'estableix que els cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia tindran el caràcter de "cossos nacionals"¹³¹, expressió amb la qual es dona a entendre que es tracta de cossos funcionaris únics per a tot l'Estat.

⁽¹³¹⁾Art. 440 i 470.2 LOPJ.

b) En no exercir funcions jurisdiccionals, aquests professionals no depenen dels òrgans de govern del poder judicial, sinó del Ministeri de Justícia o, en alguns aspectes, de l'òrgan corresponent de l'Administració de les comunitats autònomes amb competències en la matèria.

c) Al contrari que el personal jurisdiccional, el personal auxiliar pot exercir lliurement i sense limitacions específiques els drets de sindicació i vaga. Precisament perquè no poden assumir funcions jurisdiccionals, sinó que es limiten a auxiliar els tribunals, en l'Estatut d'aquests funcionaris no s'inclou la nota d'independència, que, estrictament, resulta innecessària per a ocupar les seves funcions.

Lletrats de l'Administració de justícia (antics secretaris judicials)

1) Definició: Segons l'art. 440 LOPJ, els lletrats de l'Administració de justícia són funcionaris públics que constitueixen un cos superior jurídic, únic, de caràcter nacional, al servei de l'Administració de justícia, dependent del Ministeri de Justícia, i que exerceixen les seves funcions amb el caràcter d'autoritat, exercint la direcció de l'Oficina Judicial. Fins a la promulgació de la LO 7/2015, de 21 de juliol, els lletrats de l'Administració de justícia eren denominats *secretaris judicials*.

2) Accés: poden accedir al cos de lletrats de l'Administració de justícia els llicenciats en Dret que superin la corresponent oposició, encara que també, amb caràcter excepcional, s'hi pot accedir mitjançant el sistema de concurs oposició (vegeu art. 442 LOPJ).

3) Funcions: com dèiem, són regulades pel títol II del llibre V de la LOPJ¹³². Es tracta, sens dubte, d'una categoria de professional de la justícia les funcions de la qual han estat objecte de reforçament sobretot després de la reforma de la LOPJ efectuada per la LO 19/2003, la LO 1/2009, de 3 de novembre i la Llei 19/2009, de 23 de novembre.

(132) Art. 440 a 469 LOPJ.

Heus aquí un catàleg de les nombroses i importants funcions que li atribueixen els articles 452 a 462 LOPJ:

a) Fe pública judicial. En l'exercici d'aquesta funció, deixaran constància fefaent de la realització d'actes processals en el tribunal o davant aquest i de la producció de fets amb transcendència processal mitjançant les oportunes actes i diligències. En compliment d'aquesta funció, els lletrats de l'Administració de justícia expediran certificacions o testimoniatges de les actuacions judicials no declarades secretes ni reservades a les parts.

b) Funció de documentació, i també de la formació de les actuacions i expedients. Deixaran constància de les resolucions que dictin els jutges i magistrats, o ells mateixos quan així ho autoritzi la llei.

c) Organització, gestió, inspecció i direcció del personal en aspectes tècnics processals. En tot cas, asseguraran la coordinació amb els òrgans de govern del poder judicial i amb les comunitats autònomes amb competències transferides.

d) Facilitaran a les parts interessades i a tots els que manifestin i justifiquin un interès legítim i directe, la informació que sol·licitin sobre l'estat de les actuacions judicials no declarades secretes ni reservades.

e) Promouran l'ús dels mitjans tècnics, audiovisuals i informàtics de documentació de què disposi la unitat on presten els seus serveis.

f) Dació de compte, que es farà en els termes establerts en les lleis processals.

g) Impuls del procés en els termes que estableixen les lleis processals. En aquest sentit, dictaran les resolucions necessàries per a la tramitació del procés, excepte aquelles que les lleis processals reservin a jutges o tribunals.

h) Execució de resolucions judicials, excepte aquelles competències que exceptuïn les lleis processals perquè estan reservades a jutges i magistrats.

- i) Jurisdicció voluntària, en el sentit que n'han d'assumir la tramitació i resolució, sens perjudici dels recursos que es puguin interposar.
- j) Conciliacions. Portaran a terme la tasca mediadora que els sigui pròpia.
- k) Dirigiran, en l'aspecte tecnicoprocessal, el personal integrant de l'oficina judicial, ordenant la seva activitat i impartint les ordres i instruccions que estimin pertinents en l'exercici d'aquesta funció.
- l) Portaran l'Arxiu Judicial de Gestió.
- m) Portaran els llibres de registre per mitjà de les aplicacions informàtiques corresponents i, en defecte d'això, manualment, impartint les oportunes instruccions al personal que en depenen.
- n) Responsabilitat sobre el dipòsit dels béns i objectes afectes als expedients judicials, i també del de les peces de convicció en les causes penals.
- o) Col·laboració amb l'Administració tributària en la gestió dels tributs que els sigui encomanada en la normativa específica.
- p) Estadística judicial.
- q) La direcció dels actes de comunicació dels òrgans judicials amb les parts, altres òrgans judicials o autoritats no judicials.

Després de la promulgació de la LO 1/2009, de 3 de novembre i de la Llei 19/2009, de 23 de novembre, les lleis processals i en particular la LEC han experimentat una àmplia i profunda transformació, en el sentit, sobretot, d'encomanar al lletrat de l'Administració de justícia un gran nombre de facultats que abans corresponien a l'òrgan judicial. En efecte, per esmentar només unes quantes de les modificacions més rellevants, incumbeix al lletrat de l'Administració de justícia decidir sobre l'admissió de la demanda (art. 404.1 LEC), decretar el sobreseïment del procés en els casos de desistiment (art. 22.4 LEC), l'acumulació de processos d'execució (art. 555 LEC), i la majoria d'actuacions en relació amb l'embargament en el procés executiu: decretar l'embargament de béns una vegada despatxada l'execució (art. 587 LEC), ordenar-ne la millora (art. 612.1 LEC), etc.

Aquesta reforma va ser considerablement polèmica, ja que es tem, no sense bon fonament, que algunes de les funcions ara assignades als lletrats de l'Administració de justícia cauen dins de l'esfera pròpia de la potestat jurisdiccional, de la qual els lletrats de l'Administració de justícia estan desproveïts. En efecte, tan funció jurisdiccional és declarar el dret com fer executar el que s'ha jutjat (art. 117.2 CE). I en aquest sentit, declarar el dret no es pot entendre únicament com resoldre sobre la controvèrsia o qüestió sotmesa a enjudiciament; ni es pot considerar fer executar el que s'ha jutjat com decidir simple-

ment que la sentència es compleixi o es dugui a terme. Sembla més raonable sostenir que la majoria o moltes de les decisions instrumentals relacionades amb el fet de jutjar o de fer executar el que s'ha jutjat constitueixen enjudiciaments que també integren la funció jurisdiccional. I en aquest sentit, és si més no qüestionable que certes actuacions que la LEC encomana ara als lletrats de l'Administració de justícia no pertanyin a l'àmbit del que és estrictament jurisdiccional (admetre una demanda, l'embargament de béns, etc.). En tot cas, no és un problema de la major o menor qualificació professional d'un cos funcional, el dels secretaris judicials, al qual s'accedeix després d'una oposició difícil i dura. La qüestió és, simplement, que la funció jurisdiccional només la poden exercir aquells als quals la Constitució els l'atribueix amb exclusivitat: els jutges i magistrats.

4) Incompatibilitats, abstenció i recusació. Estan subjectes a les mateixes incapacitats, incompatibilitats i prohibicions que els jutges i magistrats, excepte pel que fa a l'activitat política¹³³. També poden ser recusats i tenen el deure abstenir-se d'ofici quan correspongui¹³⁴.

(133) Art. 445.2 LOPJ.

(134) Art. 446 LOPJ.

5) Secretari general de l'Administració de justícia i secretaris coordinadors provincials. El cos de lletrats de l'Administració de justícia té una estructura jeràrquica¹³⁵. En la seva cúspide hi ha el secretari general de l'Administració de justícia. L'art. 464 LOPJ estableix que, supeditat a aquest, hi haurà un secretari de govern en el Tribunal Suprem, en l'Audiència Nacional, i en cada tribunal superior de justícia, i també en les ciutats de Ceuta i Melilla, triats entre membres integrants del cos de lletrats de l'Administració de justícia que tinguin consolidada, almenys, la categoria segona amb un mínim de deu anys d'antiguitat, que exercirà a més les funcions de secretari de la sala de govern del respectiu tribunal.

(135) Art. 463.2 LOPJ.

El secretari de govern exerceix, com a superior jeràrquic, la direcció dels lletrats de l'Administració de justícia que presten els seus serveis en les oficines judicials dependents d'aquests tribunals i en les ciutats de Ceuta i Melilla i per a això exercirà les competències que aquesta llei orgànica els reconeix, i també totes aquelles que reglamentàriament s'estableixin. Correspon al Ministeri de Justícia nomenar i remoure ("lliurement", segons especifica l'apartat 3r. de l'art. 464 LOPJ) aquests secretaris de govern, a proposta de les CA amb competències en la matèria¹³⁶. Les seves competències es detallen en l'art. 465 LOPJ.

(136) Art. 464.3 LOPJ.

Per la seva banda, l'article 466.1 LOPJ disposa que hi haurà un secretari coordinador provincial nomenat pel Ministeri de Justícia pel procediment de lliure designació, a proposta del secretari de govern, d'acord amb les comunitats autònomes amb competències assumides, d'entre tots aquells que es presentin a la convocatòria pública. Les seves funcions es preveuen en l'article 467 LOPJ.

Cossos de metges forenses, de facultatius de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses, de gestió processal i administrativa, de tècnics especialistes de l'Institut Nacional de Toxicolo-

gia i Ciències Forenses, de tramitació processal i administrativa i d'auxili processal, d'ajudants de laboratori

Es regulen en el llibre VI, en els nou títols¹³⁷, que s'ocupen fonamentalment dels denominats *cossos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia*. Tots aquests cossos funcionaris es classifiquen, segons l'article 475 LOPJ, de la manera següent:

(137) Art. 470 a 540 LOPJ.

1) **Cossos generals**, quan la seva comesa consisteixi essencialment en tasques de contingut processal, sens perjudici de la realització de funcions administratives vinculades a les anteriors. Són cossos generals:

a) El cos de gestió processal i administrativa. La titulació exigida per a l'accés a aquest cos és la de diplomatur universitari, enginyer tècnic, arquitecte tècnic o equivalent. Li correspon l'activitat processal de nivell superior, i també la realització de tasques processals pròpies. Les seves funcions apareixen detallades en l'article 476 LOPJ.

b) El cos de tramitació processal i administrativa. Per a accedir-hi s'exigirà estar en possessió del títol de batxiller o equivalent. Amb caràcter general li correspon la realització de totes les activitats que tinguin caràcter de suport a la gestió processal, segons el nivell d'especialització del lloc ocupat, sota el principi de jerarquia i de conformitat amb l'establert en les relacions de llocs de treball. Les seves funcions es contemplen detallades en l'article 477 LOPJ.

c) El cos d'auxili judicial. Per a accedir-hi s'exigeix estar en possessió del títol de graduat en ESO o equivalent. Li correspon, sota el principi de jerarquia i d'acord amb l'establert en les relacions de llocs de treball, la realització de totes les tasques tinguin caràcter d'auxili a l'activitat dels òrgans judicials. Les seves funcions apareixen detallades en l'article 478 LOPJ.

2) **Cossos especials**, quan la seva comesa signifiqui essencialment l'acompliment de funcions objecte d'una professió o titulació específica. Són cossos especials:

a) El cos de metges forenses. Per a accedir-hi s'exigeix estar en possessió de la llicenciatura en Medicina. Les funcions dels metges forenses són, segons l'article 479.2 LOPJ, l'assistència tècnica a jutjats, tribunals, fiscalies i oficines del Registre Civil en les matèries de la seva disciplina professional, tant en el camp de la patologia forense i pràctiques tanatològiques com en l'assistència o vigilància facultativa dels detinguts, lesionats o malalts que es trobessin sota la jurisdicció d'aquells, en els supòsits i en la forma que determinin les lleis.

b) El cos de facultatius de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses. Per a ingressar-hi s'haurà de ser llicenciat en una carrera universitària en Ciències Experimentals i de la Salut. Les seves funcions apareixen en l'article 480.2 LOPJ.

c) El cos de tècnics especialistes de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses. Per a accedir-hi s'exigirà estar en possessió del títol de Tècnic Superior en Formació Professional o equivalent de les famílies professionals que es determinin en les convocatòries dels processos selectius. Les seves funcions apareixen en l'article 480.3 LOPJ.

d) El cos d'ajudants de laboratori de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses. Per a accedir-hi s'exigirà estar en possessió del títol de Tècnic en Formació Professional o equivalent de les famílies professionals que es determinin en les convocatòries dels processos selectius. Les seves funcions apareixen en l'article 480.4 LOPJ.

Personal laboral i personal funcionari d'administracions públiques distintes de l'Administració de justícia

L'article 473.1 LOPJ assenyala que poden prestar serveis en l'Administració de justícia funcionaris d'altres administracions que, amb caràcter ocasional o permanent, siguin necessaris per a auxiliar-la en el desenvolupament d'activitats concretes que no siguin les pròpies dels cossos de funcionaris a què es refereix el llibre VI LOPJ i que requereixin coneixements tècnics o especialitzats. I així mateix, l'apartat 2n. del mateix article disposa que quan no existeixin cossos o escales de funcionaris els membres dels quals tinguin la preparació tècnica necessària per a l'acompliment de determinades activitats específiques o per a la realització d'activitats pròpies d'oficis, i també de caràcter instrumental, corresponents a àrees de manteniment i conservació d'edificis, equips o instal·lacions o d'altres d'anàlogues, podrà prestar serveis retribuïts en l'Administració de justícia personal contractat en règim laboral.

Policia judicial

a) Qüestions generals

L'auxili de la policia resulta tot sovint essencial per a l'exercici de la funció jurisdiccional, sobretot –encara que no exclusivament– en el procés penal.

A vegades, efectivament, el desenvolupament de les actuacions processals necessita la utilització de tècniques i mètodes policíacs (criminalístics, sobretot) o, simplement, es fa necessari fer servir la força per a dur a terme certes actuacions processals, com ara detenir la persona a la qual s'imputa un delictes, posar-lo a disposició dels tribunals, practicar un escorcoll, etc.

Hi ha fonamentalment dues maneres d'organitzar la policia que auxilia els tribunals: crear un cos policial propi que depengui exclusivament dels tribunals o del poder judicial; o posar al servei dels tribunals unitats dels cossos policials dependents de les administracions públiques. L'article 126 CE no imposa cap dels dos models, sinó que es limita a establir que la policia judicial depèn dels tribunals (i del ministeri fiscal) pel que fa a la investigació del delictes i el descobriment i l'assegurament del delinqüent. El legislador, tanmateix, ha optat finalment per organitzar la policia judicial conforme a la segona de les possibilitats indicades abans: posar a disposició dels tribunals unitats dels cossos policials de les administracions públiques.

La policia judicial, a més, no està únicament al servei dels tribunals, sinó també del ministeri fiscal, la qual cosa ha estat criticada per la diversitat de les funcions assignades a cada una de les dues institucions i les diferències en els seus modes d'actuació.

b) Les unitats orgàniques de la policia judicial

Teòricament, pot actuar com a policia al servei dels tribunals qualsevol cos policial dels que hi ha a l'Estat espanyol –naturalment dins de l'àmbit territorial de l'Administració pública al qual pertanyi–, fins i tot les policies locals, quan siguin requerides a aquest efecte per un òrgan judicial¹³⁸.

⁽¹³⁸⁾ Art. 547 LOPJ.

Però l'article 548 LOPJ disposa la creació de les anomenades **unitats orgàniques de la policia judicial**, integrades per membres de les forces de seguretat de l'Estat, encara que també hi pot cooperar, com a col·laborador, el personal de les policies autonòmiques i locals¹³⁹. La interpretació del terme *col·laborador* s'ha fet de tal manera que s'han acabat formant unitats orgàniques integrades únicament per membres de les policies autonòmiques.

⁽¹³⁹⁾ Art. 29 de la LO 2/1986, de 13 de març, de forces i cossos de seguretat de l'Estat, en endavant LOFCE.

Aquestes unitats han de tenir **caràcter permanent i estable**, comptar amb **l'especialització** deguda i són principalment d'àmbit **provincial**, sens perjudici que s'organitzin unitats d'àmbit superior si ho requereix la persecució de determinats delictes.

Policies autonòmiques

A Catalunya i al País Basc són els Mossos d'Esquadra i l'Ertzaintza.

c) Dependència funcional i orgànica de la policia judicial

De conformitat amb el comandament de l'article 126 CE, aquestes unitats orgàniques de la policia judicial o, en general, les forces policials que, per requeriment dels tribunals, actuïn en tasques de policia judicial, **depenen funcio-**

⁽¹⁴⁰⁾ Pel que fa a les funcions que duen a terme per encàrrec dels òrgans judicials.

nalment¹⁴⁰ del tribunal que li encomana les diligències, i **orgànicament**¹⁴¹ pertanyen al cos de policia del qual provenen, i per tant, a l'Administració corresponent (Govern central, autonòmic o corporació local).

(141) Pel que fa a la seva adscripció, enquadrament administratiu, carrera i situació professional, etc.

Aquest repartiment d'atribucions o dependències no elimina per si mateix el risc, sempre present i real, d'interferències o immissions de les administracions públiques en les tasques jurisdiccionals. El legislador mira d'esmoreir aquest perill establint dues garanties: una certa exclusivitat i inamovibilitat.

d) Inamovibilitat

Els articles 550.2 LOPJ i 34 LOFCSE estableixen que els funcionaris de les unitats de la policia judicial no poden ser remoguts o apartats de la investigació concreta que se'ls hagués encomanat fins que no s'hagi acabat aquesta o la fase del procediment judicial que la va originar, si no és per decisió o autorització del jutge o fiscal competent. Es tracta d'una prevenció important, en contribuir a evitar que l'Administració posi obstacles a investigacions que li resultin "molestes".

e) Exclusivitat

L'article 549.2 LOPJ disposa que "en cap cas no es pot encomanar als membres d'aquelles unitats la pràctica d'actuacions que no siguin les pròpies de la policia judicial o les derivades d'aquestes". La finalitat del precepte consisteix a evitar obstacles en la investigació judicial dirigits a impedir que les forces policials puguin dur-la a terme amb la deguda dedicació en haver-se d'ocupar en altres missions.

Però l'article 33 LOFCSE va introduir una disposició certament inquietant, en contenir un redactat que podria perjudicar aquesta exclusivitat: "els funcionaris adscrits a les unitats de la policia judicial duran a terme aquesta funció amb caràcter exclusiu, sens perjudici que també puguin desenvolupar les missions de prevenció de la delinqüència i altres que se'ls encomanin, quan les circumstàncies ho requereixin [...]".

f) Funcions

L'article 549.1 LOPJ atribueix a la policia judicial les funcions següents:

- Esbrinar els responsables i circumstàncies dels fets delictius i la detenció dels primers, donant-ne compte a l'autoritat judicial i fiscal.
- Auxiliar l'autoritat judicial i fiscal en totes les actuacions que s'hagin de practicar fora de la seva seu i requereixin la presència judicial.
- La realització material de les actuacions que exigeixin l'exercici de la coerció.
- La garantia del compliment de les ordres i resolucions de l'autoritat judicial o fiscal.

- Qualsevol altra de la mateixa naturalesa que sigui necessària per a auxiliar l'autoritat judicial o fiscal.

14.2.2. Personal col·laborador amb l'Administració de justícia

- Ministeri Fiscal

a) Funció i enquadrament institucional

El ministeri fiscal és una institució de l'Estat regulada principalment en els articles 124.1 CE i 541.1 LOPJ i en l'Estatut orgànic del ministeri fiscal (EOMF), aprovat per la Llei 50/1981, de 30 de desembre.

Els articles 124.1 CE i 541.1 LOPJ li assignen la missió de promoure l'acció de la justícia en defensa de la legalitat, dels drets dels ciutadans i de l'interès públic tutelat per la llei, d'ofici o a petició dels interessats, i també vetllar per la independència dels tribunals i procurar davant d'aquests la satisfacció de l'interès social.

Aquestes funcions encara són objecte d'una concreció més gran en l'enumeració no tancada de l'article 3 EOMF. La multitud de funcions o escameses que s'amunteguen en aquests preceptes no ha d'enfosquir la vertadera raó de ser que justifica l'existència d'aquesta institució, que es pot reconduir a la següent: la **persecució de l'interès social** plasmat en l'ordenament jurídic per mitjà, sobretot, de la seva actuació en els tribunals. Aquesta persecució o promoció de l'interès social positivista en les lleis el mena a intervenir, per exemple, en els processos civils en què es dirimeix un interès públic¹⁴², en els processos d'empara davant del Tribunal Constitucional, en certs processos davant l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu, etc.

⁽¹⁴²⁾ Com ara els processos de família, incapacitació, etc.

Però, en la pràctica, on la presència i actuació del ministeri fiscal resulta més freqüent i intensa és en el **procés penal**. De fet, el naixement del ministeri fiscal està molt lligat a la supressió del procés penal inquisitiu, on el jutjador assumia simultàniament la funció d'acusar i la de sentenciar. La separació d'aquestes funcions implicava crear una institució que exercís l'acusació, ja que deixar aquesta funció exclusivament en mans dels particulars podia conduir a la no-persecució i impunitat de nombrosos delictes. La institució ha anat evolucionant i actualment s'ocupa de més funcions que les estrictament penals i, dins d'aquestes, la seva funció no és tan sols la **d'acusar**, sinó també la **d'intervenir amb objectivitat en les causes criminals**, encara que, la majoria de vegades, la posició del ministeri fiscal en el procés acostuma a ser la d'acusador.

En tot cas, la **promoció o defensa de l'interès públic no significa la defensa de l'Estat com a persona jurídica**, l'actuació del qual, en el pitjor dels casos (per desgràcia gens infreqüent), podria resultar contra aquest interès. En aquest supòsit, precisament, el ministeri fiscal estaria obligat, en virtut de la subjecció a la legalitat i de la imparcialitat que han de regir la seva actuació, a procedir contra l'Estat com a persona jurídica o contra els seus agents o autoritats.

Defensa de l'estat

La defensa de l'Estat, d'altra banda, es cobreix amb l'actuació de certs cossos (sobretot els advocats de l'Estat) o per mitjà d'altres mecanismes.

Delimitada així la funció del ministeri fiscal, és fàcil entendre que el seu enquadrament institucional no és en el poder judicial. Sí que col·labora en l'activitat jurisdiccional amb l'exercici de les seves funcions, però **no té encomanada la funció de jutjar**.

El ministeri fiscal no té la funció de jutjar

Per això resulta sorprenent, descertada i creadora de confusió la redacció de l'article 2.1 EOMF, on es diu que el ministeri fiscal està "integrat amb autonomia funcional en el poder judicial".

Així, doncs, si el ministeri fiscal no exerceix tasques jurisdiccionals sinó que col·labora amb l'Administració de justícia, també és clar que no li resulta conatural la independència. De fet, **la seva organització jeràrquica o piramidal** demostra clarament que el legislador no ha volgut conferir-li aquesta nota, la qual estrictament no necessita per a l'acompliment de les seves funcions.

b) Organització

Segons els articles 12 i 13 EOMF, el Ministeri Fiscal disposa dels òrgans següents:

- Fiscal General de l'Estat: El nomena el Rei a proposta del Govern, una vegada escoltat el CGPJ (art. 124.4 CE). Només pot ser cessat en virtut de certes causes taxades per l'article 31.1 EOMF. El seu mandat és de quatre anys no renovables i li correspon la direcció superior del Ministeri Fiscal. Encara que el seu nomenament el proposa el Govern, el Congrés dels Diputats pot disposar la compareixença de la persona proposada perquè la comissió parlamentària que correspongui pugui valorar els mèrits i la idoneïtat del candidat (art. 29.1 EOMF).
- Consell Fiscal
- Junta de Fiscals de Sala
- Junta de Fiscals Superiors de les Comunitats Autònomes
- Fiscalia del Tribunal Suprem
- Fiscalia davant del Tribunal Constitucional
- Fiscalia del Tribunal de Comptes
- Fiscalies de l'Audiència Nacional
- Fiscalia Juridicomilitar
- Fiscalia de les Comunitats Autònomes
- Fiscalies provincials
- Fiscalies d'àrea
- Fiscalies especials: la Fiscalia Antidroga, i la Fiscalia contra la Corrupció i la Criminalitat Organitzada

c) Categories professionals

Les categories professionals en el ministeri fiscal són tres, en total paral·lelisme amb les categories de la carrera judicial:

- Advocat fiscal, equiparat a jutge.
- Fiscal, equiparat a magistrat.
- Fiscal de sala del TS, equiparat a magistrat del Tribunal Suprem.

d) Principis. Hem de distingir entre principis orgànics i principis de contractació.

- Principis orgànics:
  - Unitat. Tan sols hi ha un ministeri fiscal per a tot l'Estat, sota la dependència del Fiscal General de l'Estat i els mateixos òrgans de govern.

- Dependència: No es pot afirmar jurídicament que el Ministeri Fiscal depengui del Govern. Legalment, aquest tan sols pot demanar al Ministeri Fiscal que promogui davant els tribunals les actuacions pertinents. El Fiscal General de l'Estat, un cop escoltada la Junta de Fiscals de Sala del TS, resol sobre la procedència de la sol·licitud que, per tant, no el vincula. Ara bé: si el Fiscal General el nomena el Govern, aquesta autonomia del Ministeri Fiscal queda notablement reduïda.

La Llei 24/2007, de 9 d'octubre, ha incrementat l'autonomia del Ministeri Fiscal respecte del Govern, ja que estableix les causes per les quals es pot cessar el Fiscal General de l'Estat. Aquestes causes són, segons l'article 31.1 EOMF, la cessació voluntària, haver incorregut en alguna de les incompatibilitats o prohibicions que estableix l'EOMF, la incapacitat o malaltia que l'inhabiliti per al càrrec, l'incompliment greu o reiterat de les seves funcions i la cessació del Govern que l'hagi proposat.

Dins el mateix Ministeri Fiscal hi ha jerarquia o dependència. Tota la institució es troba sota la dependència del Fiscal General i des d'aquest fins a l'últim advocat fiscal que ha ingressat en la carrera formen part d'una estricta cadena de comandament. El Fiscal General i els fiscals que encapçalen els diferents òrgans donen als seus subordinats ordres, instruccions o mandats per a l'exercici de les seves funcions. El superior fiscal sempre pot apartar un fiscal que estigui sota la seva dependència de l'assumpte que li havia encomanat (art. 23 EOMF) i el pot avocar per a si o designar un altre fiscal, però després de la reforma del dit article que fa la Llei 24/2007, si hi ha discrepància sobre la procedència de l'apartament esmentat, ha de resoldre el superior jeràrquic comú a tots dos. La substitució s'ha de comunicar en tot cas al Consell Fiscal, que pot expressar la seva opinió.

Segons l'article 27 EOMF, si un fiscal rep una ordre o instrucció que considera contrària a les lleis o que, per qualsevol altre motiu estima improcedent, li ho ha de fer saber així, mitjançant un informe raonat, al seu fiscal en cap. Quan l'ordre o instrucció sigui procedent del fiscal en cap esmentat, si no considera satisfactòries les raons al·legades

pel fiscal, ha de plantejar la qüestió a la Junta de Fiscalia i, una vegada que aquesta es manifesti, ha de resoldre definitivament reconsiderant-la o ratificant-la. Si l'ordre prové d'un superior, aquell fiscal en cap ha d'elevat l'informe al superior esmentat, que, si no admet les raons al·legades, ha de resoldre de la mateixa manera escoltant prèviament la Junta de Fiscalia. Si l'ordre prové del Fiscal General de l'Estat, aquest ha de resoldre un cop ha escoltat la Junta de Fiscals de Sala.

En tots els casos, si el superior es ratifica en les seves instruccions ho ha de fer mitjançant un escrit raonat amb el rellevament exprés de les responsabilitats que es puguin derivar del seu compliment, o bé encomanar a un altre fiscal el despatx de l'assumpte a què es refereixi.

- Principis d'actuació:

- Legalitat. Com ja s'ha dit, el ministeri fiscal té com a finalitat institucional perseguir amb objectivitat l'interès social plasmat en les lleis. La seva actuació ha d'estar sempre regida per l'estricta legalitat. Si exercita l'acusació, per exemple, ho ha de fer perquè considera que s'ha comès un delictes, amb total abstracció de motivacions ideològiques, polítiques, etc. legalment irrelevants.
- Imparcialitat. Si l'actuació del ministeri fiscal ha d'estar exclusivament orientada a la persecució de l'interès social reflectit en l'ordenament jurídic, la seva actuació ha de ser exquisidament imparcial.

El fet que sigui el Govern qui nomeni el Fiscal General de l'Estat, al qual correspon el comandament superior sobre tot el ministeri fiscal, és una circumstància que no potencia aquesta imparcialitat. És relativament fàcil que un govern se senti inclinat a confiar la responsabilitat superior del ministeri fiscal a persones que preveu poc propenses a actuar contra els interessos o conveniències de l'executiu, tot i resultar procedent fer-ho de conformitat amb les lleis; o, en el pitjor dels casos, que se senti inclinat a conferir aquella funció a persones gens refractàries a actuar contra els qui amenacen aquests interessos, tot i no estar compromès l'interès social, per motivacions purament partidistes de signe polític.

Afortunadament, el fet que el ministeri fiscal no tingui en dret espanyol el monopoli d'acusar, ja que existeix l'acció popular, redueix en l'àmbit penal els riscos d'arbitrarietat o les manques eventuais d'imparcialitat d'aquesta institució.

Una conseqüència directa dels principis de legalitat i imparcialitat que regeixen en l'actuació del ministeri fiscal és que aquest no ha d'aparèixer en el procés penal necessàriament com a acusador, sinó que està obligat a demanar l'absolució o la reducció de la condemna demanada per les altres acusacions si considera que l'aplicació de la legalitat condueix a aquest resultat. O fins i tot a interposar contra la sentència condemnatòria els recursos procedents per a intentar absolució o reducció de la condemna imposada.

Advocats, procuradors i graduats socials: la intermediació tècnica

El nostre sistema legal no permet la majoria de les vegades que els ciutadans s'adrecin directament als òrgans judicials i actuïn directament davant d'aquests, sinó que els exigeix fer-ho representats per un procurador o graduat social (aquest últim per al cas del procés davant els tribunals de l'ordre jurisdiccional social) i assistits o dirigits per un advocat o, en l'ordre social, per un graduat social.

Es tracta d'una intermediació que s'acostuma a justificar en benefici dels mateixos justiciables i del correcte funcionament de l'Administració de justícia, ja que es pressuposa, d'una banda, que aquells, en no ser professionals del dret, no poden assumir adequadament la seva defensa sense l'assistència de professionals coneixedors de l'intricat ordenament jurídic; i d'altra banda, perquè es considera que l'actuació i funcionament dels tribunals es veuria fatalment llastrada si en les actuacions operessin persones no ensinistrades professionalment en les tasques judicials.

- **Advocats. Defensa, assessorament i direcció processal de les parts**

La professió d'advocat està regulada principalment en els articles 542 i 544 a 546 LOPJ, i en l'Estatut general de l'advocacia (EGA), aprovat pel Reial decret 658/2001, de 22 de juny.

Com diu l'article 542 LOPJ⁽¹⁴³⁾, "correspon en exclusiva la denominació i funció d'advocat al llicenciat en Dret que exerceixi professionalment la direcció i defensa de les parts en tota mena de processos, o l'assessorament i consell jurídic".

Les **funcions** pròpies de l'advocat són, doncs, aquestes dues: la **direcció i defensa de les parts en el procés i el consell o assessorament jurídic**.

Pel que fa a l'àmbit processal, la intervenció de l'advocat, tot i que hi ha certes excepcions, acostuma a resultar legalment obligada.

L'advocacia és una professió lliure i independent⁽¹⁴⁴⁾, l'exercici de la qual exigeix la incorporació a algun dels **col·legis d'advocats** de l'Estat espanyol. A diferència de l'anterior, l'actual Estatut general de l'advocacia estableix que la incorporació a qualsevol col·legi d'advocats de l'Estat autoritza a **exercir**

⁽¹⁴³⁾Transcrit per l'article 6 EGA.

Excepcions a la intervenció de l'advocat

Com ara el procediment monitori, certs judicis verbals i els judicis per delictes lleus, etc.

Paper de l'advocat

És important entendre pel que fa a l'àmbit del procés, que l'advocat no assumeix la representació de les parts, sinó la seva direcció en el procés, és a dir, el disseny i el desplegament de la conducta i l'estratègia processal de les parts. La representació davant els òrgans judicials s'atribueix, com veurem, als procuradors.

⁽¹⁴⁴⁾Art. 1.1 EGA.

⁽¹⁴⁵⁾Art.17.1 i 2 EGA.

lliurement l'advocacia en tot el territori espanyol, sense que el col·legi d'advocats de la circumscripció on s'exerceixi pugui exigir al professional cap mena d'habilitació ni el pagament de contraprestacions econòmiques diferents de les que s'exigeixen habitualment als seus col·legiats per les prestacions de què siguin beneficiaris i que no estiguin cobertes per la quota col·legial¹⁴⁵. No obstant això, l'advocat que hagi de prestar els seus serveis professionals en el territori d'un col·legi diferent del col·legi al qual pertany ho haurà de comunicar a aquest¹⁴⁶.

(146) La comunicació produeix els efectes des de la seva presentació. Art. 17.3 EGA.

Entre les **incompatibilitats** que afecten l'exercici de l'advocacia es pot destacar la d'exercir, en qualsevol concepte, càrrecs, funcions o llocs de treball públics en l'Estat i en qualsevol Administració pública tant si són estatals, autonòmiques, locals com institucionals, la mateixa normativa de les quals així ho especifiqui¹⁴⁷ –les professions de procurador, graduat social, agent de negocis o gestor administratiu¹⁴⁸.

(147) Art. 22.2.a EGA.

(148) Art. 22.2.b EGA.

L'Estatut professional dels advocats comprèn, bàsicament, els drets i obligacions següents:

1) Drets

a) Dret d'actuar amb llibertat i independència, sense altres limitacions que les imposades per les lleis i per les normes ètiques i deontològiques¹⁴⁹.

(149) Art. 33 EGA.

b) Dret a la llibertat d'expressió i defensa¹⁵⁰.

(150) Art. 542.2 LOPJ i art. 41 EGA.

c) Drets inherents a la dignitat de la seva funció¹⁵¹.

(151) Art. 33.1 i 38 EGA.

d) Dret als seus honoraris: els honoraris dels advocats són lliurement convinguts amb el client. Com a referència i amb caràcter supletori, en la fixació dels honoraris es poden tenir en compte els barems orientadors del col·legi corresponent¹⁵². Es prohibeix l'anomenat *pacte de quota litis*, és a dir, l'acord entre advocat i client, abans de l'acabament de l'assumpte, en virtut del qual aquest es compromet a pagar-li únicament un percentatge del resultat de l'assumpte, independentment que consisteixi en una quantitat de diners o qualsevol altre benefici, bé o valor que aconsegueixi el client per aquell assumpte¹⁵³. Com es veu, el que està prohibit no és exactament pactar amb el client algun tipus de modulació o certa proporció dels honoraris en funció del resultat obtingut en el plet, sinó que aquests honoraris es convinguin atenent exclusivament aquest resultat final. L'article 53 del Codi de l'advocacia catalana, però, admet aquest pacte sense limitacions en disposar que es podrà "pactar amb el client honoraris basats en el resultat de l'assumpte, fins i tot establint-se un tant per cent d'aquest resultat, sempre que en tot cas el client assumeixi les despeses de l'assumpte".

(152) Art. 44.1 EGA.

(153) Art. 44.3 EGA.

2) Deures

a) Secret professional, de tots els fets o notícies de les quals tingui coneixement per raó de l'exercici de les seves funcions, sense que puguin ser obligats a declarar sobre ells¹⁵⁴.

(154) Art. 542.3 LOPJ i 32 EGA.

b) Actuació de bona fe¹⁵⁵.

(155) Art. 542 LOPJ.

c) Actuació diligent en interès del seu client¹⁵⁶.

(156) Art. 42 EGA.

d) Assistència jurídica gratuïta: els advocats han d'assumir la defensa dels litigants que tinguin reconegut el dret a litigar gratuïtament i aquells que sol·licitin en el procés penal un advocat d'ofici o no designin advocat. És un deure que grava a les corporacions d'avocats, no als advocats individualment.

Els advocats queden subjectes a la disciplina col·legial en l'exercici de les seves funcions, la transgressió de la qual pot donar lloc a les sancions disciplinàries col·legials oportunes¹⁵⁷. A més, els advocats poden incórrer en responsabilitat civil i penal amb motiu de l'exercici de la seva funció¹⁵⁸.

(157) Art. 546.3 LOPJ i 80 a 93 EGA.

(158) Art. 546.2 LOPJ i 78a-79 EGA.

- **Procuradors. La representació tècnica**

Com l'advocacia, la professió de procurador també té el caràcter lliure i independent. Està principalment regulada en els articles 543 a 546 LOPJ i en l'Estatut general dels procuradors dels tribunals d'Espanya (EGP), aprovat pel Reial decret 1281/2002, de 5 de desembre.

La funció principal dels procuradors rau en la **representació** de les parts en el procés¹⁵⁹, atorgada mitjançant el corresponent **apoderament**. Com a norma general i llevat de certs casos establerts en les lleis processals¹⁶⁰, la compareixença de les parts davant els tribunals sol requerir l'atorgament d'aquest apoderament.

(159) L'anomenada representació tècnica.

(160) Com ara els processos laborals.

Això converteix els procuradors en els titulars de la facultat d'adreçar-se als òrgans judicials (*ius postulationis*, dret de postulació), de manera que la compareixença de les parts, les sol·licituds i escrits que aquestes, dirigides pel seu advocat, adrecin als tribunals tan sols són atendibles en la mesura que es facin sota la representació d'un procurador.

Els actes de comunicació (notificacions, citacions, emplaçaments, etc.) del tribunal no es dirigeixen habitualment a les parts directament ni al seu advocat, sinó al procurador que, al seu torn, és qui els ho ha de comunicar. De fet,

L'advocat és per al tribunal en certa manera fungible: a diferència del procurador, pot canviar tantes vegades com sigui durant les actuacions sense necessitat de comunicar-ho al tribunal.

El trasllat el fa el procurador

Darrerament, la LEC ha afegit a les escomeses tradicionals dels procuradors una de nova que pot implicar beneficis importants per a la celeritat i agilitat de l'Administració de justícia en l'àmbit civil: segons l'article 276 LEC, quan una part presenta davant el tribunal escrits o documents que s'han de traslladar a les altres parts processals, aquest trasllat mitjançant còpia el fa el procurador d'aquella part als procuradors de les altres (llevat del trasllat de la demanda o qualsevol altre escrit que pugui originar la compareixença en el judici), en comptes de fer-ho l'oficina judicial, com succeïa abans de la LEC actual.

Com la d'advocat, l'exercici de la professió de procurador exigeix també la prèvia incorporació a un **col·legi professional** amb la corresponent submissió a la disciplina d'aquell.

A diferència dels advocats, la retribució dels procuradors és mitjançant aranzel. Es prohibeix també el pacte de quota *litis*.

- **Accés a les professions d'advocat i procurador**

Tradicionalment, per a accedir a les professions d'advocat i procurador no s'ha exigint en dret espanyol la superació de prova selectiva o oposició de gènere. Aquesta situació era vista amb certa insatisfacció per part d'alguns, que consideraven que algun tipus de prova o oposició podia contribuir a elevar la qualitat dels serveis que aquests professionals presten al públic. Però sobretot, la conformació d'un espai europeu en què el títol atorgat en un estat de la Unió quedés immediatament equiparat en la resta dels estats membres implicava homogeneïtzar les condicions d'accés a la professió. De fet, segons el que disposa la Directiva 98/5/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de febrer de 1998, destinada a facilitar l'exercici permanent de la professió d'advocat en un estat membre diferent d'aquell en què s'hagi assolit el títol, qualsevol ciutadà de la Unió Europea que tingui el títol d'advocat obtingut de conformitat amb la normativa del seu propi estat pot exercir la seva professió en qualsevol altre estat de la Unió.

Per tal com la norma general en els diferents estats que integren la Unió és condicionar l'accés a la professió a la superació de diferents proves selectives, el legislador espanyol també ha establert un sistema selectiu d'accés a l'advocacia i a la professió de procurador promulgant la Llei 34/2006, de 30 d'octubre, sobre l'accés a les professions d'advocat i procurador dels tribunals (d'ara endavant, per abreujar, LAPAP). Com estableix el seu article 1.1, la Llei té per objecte regular les condicions d'obtenció del títol professional d'advocat i el títol professional de procurador dels tribunals. Sense aquest títol no és possible la col·legiació en els corresponents col·legis professionals.

Més concretament, es requereix el títol professional d'advocat per a exercir l'assistència lletrada en aquells processos judicials i extrajudicials en què la normativa vigent imposi o faculti la intervenció d'advocat, i en tot cas, per prestar assistència lletrada o assessorament en dret utilitzant la denominació d'advocat (art. 1,2 LAPAP).

I en el cas de la professió de procurador, el títol habilita per a exercir la representació legal de les parts en els processos judicials en qualitat de procurador, realitzant els actes de comunicació a les parts i aquells altres actes de cooperació amb l'Administració de justícia que la llei els autoritzi, i també per a utilitzar la denominació de procurador dels tribunals (art. 1,3 LAPAP).

Per a l'obtenció d'aquests títols, expeditos pel Ministeri d'Educació i Ciència, es requereixen concretament els requisits següents (art. 2 LAPAP):

1) Trobar-se en possessió del títol universitari de llicenciat en Dret o del títol de grau que el substitueixi d'acord amb les previsions de l'article 88 de la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats i la seva normativa de desenvolupament.

2) Obtenir la capacitat professional necessària superant certs cursos de formació especialitzada. Es tracta d'una formació reglada i de caràcter oficial que s'adquirirà mitjançant la realització de cursos de formació acreditats conjuntament pel Ministeri de Justícia i el Ministeri d'Educació i Ciència.

Concretament, els cursos de formació prescrits per la LAPAP poden ser impartits per una universitat o per escoles de pràctica jurídica creades pels col·legis d'advocats. En el cas de les universitats, aquests cursos hauran de ser organitzats d'acord amb la normativa reguladora de l'ensenyament universitari oficial de postgrau, i la meitat del professorat haurà d'estar integrat per professionals col·legiats exercents. En el cas de les escoles de pràctica jurídica, els cursos han d'haver estat acreditats conjuntament pel Ministeri de Justícia i el Ministeri d'Educació i Ciència, i el seu contingut ha d'haver estat garantit per una universitat per mitjà de la celebració del corresponent conveni amb aquesta.

3) Acreditar la capacitat professional mitjançant la corresponent avaluació. Després de la realització d'aquests cursos i de pràctiques externes, els aspirants a cada un d'aquests títols professionals hauran de superar una avaluació realitzada pel que la llei denomina "comissions per a l'avaluació de l'aptitud professional", que seran convocades conjuntament pel Ministeri de Justícia i el Ministeri d'Educació i Ciència, sentides les comunitats autònomes, el Consell de Coordinació Universitària i el Consell General de l'Advocacia o el Consell General dels Col·legis de Procuradors.

Hi ha una comissió avaluadora específica per a l'accés a la professió d'advocat i una altra per a l'accés a la de procurador, les composicions de les quals s'estableixen reglamentàriament. Aquestes comissions són úniques per als cur-

sos realitzats en el territori d'una mateixa comunitat autònoma, i s'hi assegura la participació de representants del Ministeri de Justícia, del Ministeri d'Educació i Ciència, i de membres designats a proposta de la comunitat autònoma en qüestió. En tot cas, en la comissió avaluadora per a l'accés a l'advocacia ha d'haver-hi membres designats a proposta del Consell General de l'Advocacia Espanyola; així mateix, en la comissió avaluadora per a l'accés a la procura hi ha membres designats a proposta del Consell General dels Procuradors dels Tribunals. El nombre de representants designats a proposta de cada ministeri, de la comunitat autònoma i de la corresponent corporació professional serà el mateix (art. 7.3 LAPAP).

La disposició transitòria única de la LAPAP estableix que els títols professionals regulats en la Llei no seran exigibles a aquells que ja estiguessin incorporats a un col·legi d'advocats o procuradors, com a exercents o no exercents, en el moment de l'entrada en vigor de la LAPAP ni a aquells que, sense estar incorporats a un col·legi d'advocats o procuradors en el moment de la seva entrada en vigor, haguessin estat incorporats abans, com a exercents o no exercents, durant un període continuat o discontinu no inferior en el seu còmput total a un any, sempre que procedeixin a col·legiar-se abans d'exercir com a tals i no haguessin causat baixa per sanció disciplinària.

D'altra banda, aquells que en el moment de l'entrada en vigor de la LAPAP es trobessin en possessió del títol universitari de llicenciat o de grau en Dret disposaran d'un termini màxim de dos anys, comptats des de la seva entrada en vigor, per a procedir a col·legiar-se, com a exercents o no exercents, sense que els sigui exigible l'obtenció dels títols professionals que s'hi regulen.

En tot cas, la disposició addicional vuitena de la LAPAP disposa que els títols professionals que es regulen en aquesta Llei no són exigibles als qui obtinguin un títol de llicenciat en dret després de l'entrada en vigor d'aquesta, sempre que en el termini màxim de dos anys, a comptar del moment en què es trobin en condicions de sol·licitar l'expedició del títol oficial de llicenciat en dret, procedeixin a col·legiar-se, com a exercents o no exercents. Això significa que el nou règim d'accés a la professió (estudis de postgrau o màster i examen oficial) només és aplicable als graduats en dret, no als llicenciats, sempre que acudeixin a col·legiar-se, una vegada obtingut el títol, en el termini de dos anys abans esmentat.

La disposició addicional tercera de la LAPAP preveu la situació de l'assistència lletrada i la representació tècnica a favor de les administracions públiques. En l'apartat primer, en concret, s'estableix que l'actuació del personal al servei de l'Estat, dels òrgans constitucionals, de les administracions públiques o entitats públiques davant de jutjats i tribunals en el compliment de les funcions pròpies del càrrec, es regirà pel que disposa l'article 551 de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial, i l'altra legislació aplicable, sense que en cap cas li sigui exigible l'obtenció del títol regulat en aquesta llei. I de la seva banda, l'apartat segon del precepte disposa que els funcionaris públics

que hagin accedit a un cos o escala del grup A en la seva condició de llicenciats en Dret estaran exceptuats d'obtenir el títol d'advocat o el títol de procurador dels tribunals als efectes descrits en l'article 1 d'aquesta llei, sempre que exercixin funcions d'assistència lletrada o assessorament jurídic. També estaran exceptuats els qui hagin ingressat en el cos de lletrats de les Corts Generals, en algun dels cossos de lletrats de les assemblees legislatives autonòmiques, en la carrera judicial, en la carrera fiscal, en el cos de lletrats de l'Administració de justícia, o en algun dels cossos comuns de les Forces Armades en la seva condició de llicenciats en Dret.

La LAPAP va entrar en vigor al cap de cinc anys de la seva publicació al *Butlletí Oficial de l'Estat*, és a dir, el 31 d'octubre de 2011.

- **Defensa i direcció processal de les parts i la seva representació tècnica en els processos tramitats en l'ordre jurisdiccional social. Advocats, graduats socials i procuradors**

Les funcions de defensa i direcció processals, d'una banda, i la de representació tècnica, de l'altra, reben en els processos tramitats davant l'ordre jurisdiccional social un tractament singular. En efecte, en aquest ordre jurisdiccional tant la direcció i defensa de les parts com la representació tècnica pròpiament dita les poden assumir i les acostumen a assumir simultàniament (és a dir, en la mateixa persona), o un advocat o un graduat social. Les parts també es podrien fer representar per un procurador, però, a part de resultar molt infreqüent, aquest tipus de professional, en l'ordre jurisdiccional social, no té el monopoli de la representació tècnica que se li confereix en la resta d'ordres jurisdiccionals.

És més: en l'àmbit de la jurisdicció social, a part de conferir la seva defensa a un advocat o graduat social i la seva representació tècnica a aquests professionals o a un procurador, les parts també poden optar per defensar-se i representar-se per si mateixes, o fins i tot fer-se representar per qualsevol persona que es trobi en el ple exercici dels seus drets civils. Aquesta representació es pot conferir mitjançant un poder atorgat per compareixença davant el lletrat de l'Administració de justícia o mitjançant una escriptura pública (art. 18 LRJS).

No obstant això, aquest caràcter facultatiu val només per a la primera instància, ja que, tal com disposa l'article 21.1 LRJS, una vegada dictada sentència en aquesta instància, si s'interposa el recurs de suplicació els litigants hauran d'estar defensats per un advocat o per un graduat social, i representats tècnicament per aquests professionals o per un procurador. No obstant l'anterior, segons disposa el mateix precepte, en el recurs de cassació i en les actuacions processals davant el Tribunal Suprem serà preceptiva la defensa d'advocat.

Assistència jurídica a les administracions públiques: advocats de l'Estat i serveis jurídics de les comunitats autònomes i dels ens locals

Es tracta en tots els casos d'assumir la representació i defensa processal de les administracions públiques. La legislació bàsica en aquesta matèria es troba en l'article 551 LOPJ i en la Llei 52/1997, de 27 de novembre, d'assistència jurídica a l'Estat i institucions públiques (LAJEIP).

1) **Pel que fa a l'Estat**¹⁶¹, la representació i defensa de l'Estat i dels òrgans constitucionals correspon als lletrats dels serveis jurídics de l'Estat.

⁽¹⁶¹⁾L'article 551.1 LOPJ.

2) **Pel que fa als organismes autònoms**, la seva representació i defensa processal també correspon als serveis jurídics de l'Estat, llevat que les seves disposicions autoritzin una altra cosa. Aquesta funció¹⁶² correspon, concretament, als advocats de l'Estat integrats en el servei jurídic de l'Estat, que integren un antic cos estatal, creat pel Reial decret de 10 de març de 1881.

⁽¹⁶²⁾L'article 1.1 LAJEIP.

L'activitat dels advocats de l'Estat no es redueix a la defensa de l'Estat com a tal i dels seus organismes, sinó que es pot estendre fins i tot a la defensa d'autoritats i treballadors públics, quan els procediments se segueixin per actes o omissions relacionades amb el càrrec¹⁶³.

⁽¹⁶³⁾Art. 2 LAJEIP.

3) **Pel que fa a les entitats gestores i a la tresoreria general de la Seguretat Social**, serveis comuns i altres organismes o entitats de naturalesa pública que, d'acord amb la llei, integren l'Administració de la Seguretat Social, sense incloure, en conseqüència, les mútues col·laboradores de la Seguretat Social, la seva representació i defensa s'atribueixen als lletrats de l'Administració de la Seguretat Social integrats en el Servei Jurídic de l'Administració de la Seguretat Social, sens perjudici que reglamentàriament s'autoritzi encomanar aquestes tasques a advocats col·legiats designats a aquests efectes¹⁶⁴.

⁽¹⁶⁴⁾Art. 155.1 LOPJ i 1.2 LAJEIP.

4) La representació i defensa¹⁶⁵ de les **comunitats autònomes i dels ens locals** corresponen als seus serveis jurídics, encara que també poden designar advocats col·legiats que assumeixin aquestes funcions, sense necessitat de crear un cos o servei especial. El fet és que totes les comunitats autònomes han acabat creant els seus serveis propis, que reben denominacions diverses i que s'organitzen de maneres diferents. Els advocats dels serveis jurídics de l'Estat també poden assumir l'assistència lletrada de les comunitats autònomes, en els termes reglamentàriament establerts¹⁶⁶.

⁽¹⁶⁵⁾Article 551.2 LOPJ.

⁽¹⁶⁶⁾Art. 551.3 LOPJ i 1.3 LAJEIP.

Organització

Amb funcionaris en dedicació completa en certs casos, en altres mitjançant relació laboral, etc.

Resum

La **jurisdicció** o potestat jurisdiccional és fruit de la superació de l'autotutela, i s'erigeix en una de les funcions bàsiques de l'Estat, juntament amb les funcions o potestats legislativa i administrativa o executiva. La **potestat jurisdiccional** consisteix, essencialment, en l'aplicació del dret al cas concret. És exercida per un conjunt d'òrgans, anomenats genèricament *tribunals*, els quals es dota d'independència per tal que exerceixin la seva funció amb submissió exclusiva a la llei.

Per tal que l'exercici de la funció jurisdiccional es pugui dur a terme de manera ordenada i per permetre, alhora, que els diferents òrgans judicials tinguin una certa especialització, els òrgans judicials s'integren en **quatre ordres diferents**, en els quals es resolen els conflictes jurídics corresponents a altres quatre grans branques del dret. Aquests ordres són el **civil** –que inclou els conflictes propis del dret civil i el dret mercantil–, el **penal** –que s'encarrega de l'enjudiciament dels delictes i de les faltes–, el **contenciós administratiu** –al qual correspon la resolució de conflictes sorgits a l'empara del dret administratiu– i el **social** –encarregat de la resolució dels conflictes laborals. Dins de cada ordre, al seu torn, hi ha diferents tipus d'òrgans, a cadascun dels quals la llei atribueix funcions concretes.

La Constitució espanyola dedica alguns preceptes a la jurisdicció, a partir dels quals es poden apreciar el que alguns anomenen els **principis constitucionals relatius a la jurisdicció**. Bàsicament, aquests principis són el d'unitat –que presenta un doble vessant: la **unitat** com a prohibició de qualsevol tribunal especial que no estigui previst en la Constitució, i la **unitat territorial**, és a dir, que la jurisdicció és única per a tot l'Estat– i el **d'exclusivitat**, que s'expressa en un doble monopoli –internacional i intern– i en un sentit negatiu.

El conglomerat d'òrgans als quals s'atribueix la potestat jurisdiccional, sense excloure la independència de la qual han de gaudir, fa absolutament necessària una certa organització administrativa. En aquest sentit es parla de **govern del poder judicial**. El govern del poder judicial s'atribueix a diferents òrgans de la jurisdicció, d'entre els quals, per la seva supremacia, destaca el Consell General del Poder Judicial.

D'altra banda, no es pot perdre de vista que la funció jurisdiccional està exercida per persones, o el que és el mateix, que cada jutjat o cada tribunal està servit per un jutge o un o diversos magistrats. Per aquest motiu s'estudien alguns dels principals aspectes relatius a l'anomenada **carrera judicial**.

Exemple

El govern del poder judicial entès com a govern de la gestió administrativa, mai com a jerarquia en l'exercici de la funció jurisdiccional.

No obstant això, és evident que els **jutges i magistrats** no són els únics que fan possible l'administració de justícia. Si bé no es pot negar que només ells tenen la **potestat de *ius dictio***, també és cert que la justícia no podria funcionar només amb la seva concurrència.

Per aquest motiu s'estudia el **personal** amb més o menys intensitat i sota relacions estatutàries diferents, treballa al **servei de l'Administració de justícia**.

Activitats

a) De resposta breu

1. Expliqueu les atribucions dels ordres jurisdiccionals diferents.
2. Enumereu i expliqueu breument els possibles conflictes de jurisdicció previstos en la LOCJ.
3. Expliqueu la relació entre independència i imparcialitat.
4. Enumereu les causes d'abstenció i de recusació.
5. Expliqueu l'assumpció de competències per les comunitats autònomes en matèria de personal al servei de les administracions públiques.
6. Expliqueu la responsabilitat penal dels jutges i magistrats.
7. Enumereu breument les atribucions de cadascun dels òrgans que formen el CGPJ.
8. Expliqueu les diferències principals entre advocats i procuradors.
9. Expliqueu els principis que informen el ministeri fiscal.
10. Assenyaleu les funcions principals dels lletrats de l'Administració de justícia.
11. Expliqueu el sentit negatiu del principi d'exclusivitat.
12. Assenyaleu les funcions principals del Tribunal Constitucional.
13. Expliqueu la dependència orgànica i funcional de la policia judicial.

b) D'aprofundiment

1. Compareu els diversos règims d'elecció dels vocals del Consell General del Poder Judicial que han estat vigents després de la CE. Feu-ne un comentari crític.
2. Analitzeu les competències que tenen atribuïdes el Tribunal Europeu de Drets Humans i el Tribunal de Justícia de la Unió Europea, a partir dels tractats signats per l'Estat espanyol.
3. Analitzeu la STC 98/1992, sobre responsabilitat directa de l'Estat.

Exercicis d'autoavaluació

a) De selecció

1. Una de les principals diferències entre jurisdicció i legislació o poder executiu consisteix en el fet que...
  - a) les disposicions del poder legislatiu tenen caràcter abstracte, general i innovador, mentre que les que emanen del poder judicial tenen caràcter concret, especial i declaratiu.
  - b) les disposicions del poder judicial tenen caràcter abstracte, general i innovador, mentre que les que emanen del poder legislatiu tenen caràcter concret, especial i declaratiu.
  - c) les disposicions del poder legislatiu tenen caràcter abstracte, especial i innovador, mentre que les que emanen del poder judicial tenen caràcter concret, general i declaratiu.
  - d) les disposicions del poder legislatiu tenen caràcter abstracte, general i declaratiu, mentre que les que emanen del poder judicial tenen caràcter concret, especial i innovador.
2. Es parla de *desinterès subjectiu* i *desinterès objectiu* per a...
  - a) assenyalar algunes semblances entre l'activitat administrativa i l'activitat jurisdiccional.
  - b) assenyalar les diferències entre l'activitat administrativa i l'activitat jurisdiccional, ja que la primera actua amb desinterès objectiu i subjectiu i la segona només amb desinterès subjectiu en virtut de la imparcialitat judicial.
  - c) assenyalar les diferències entre l'activitat administrativa i l'activitat jurisdiccional, ja que la primera actua amb desinterès subjectiu i la segona amb desinterès subjectiu i desinterès objectiu.
  - d) assenyalar les diferències entre l'activitat administrativa i l'activitat jurisdiccional, ja que la primera actua amb desinterès objectiu i la segona només amb desinterès subjectiu en virtut de la imparcialitat judicial.
3. Els òrgans judicials col·legiats...
  - a) estan servits per jutges i magistrats.
  - b) reben el nom de *tribunals*.

- c) reben el nom de *tribunal* i en alguns casos concrets d'*audiència*.
d) es divideixen sempre en sales.
4. El magistrat ponent s'encarrega, entre altres afers,...
- de l'assenyalament de vistes, de la redacció de les sentències i de dirigir les votacions.
  - de presidir la pràctica de la prova i proposar les resolucions que s'hagin de sotmetre a consideració dels altres membres de la sala o secció corresponent.
  - d'emetre un vot de qualitat en cas de discrepància.
  - d'exercir la potestat disciplinària durant la celebració de les vistes.
5. Correspon a l'ordre jurisdiccional civil, entre d'altres, el coneixement dels assumptes...
- relatius a pretensions relatives a la responsabilitat patrimonial del personal al servei de les administracions públiques.
  - relatius a reclamacions en matèria de relacions laborals.
  - propis del dret públic.
  - relatius al dret mercantil.
6. Els conflictes de jurisdicció...
- es poden donar entre l'ordre jurisdiccional civil i l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu.
  - sempre són resolts pel Tribunal de Conflictes de Jurisdicció.
  - es poden plantejar entre jutjats i tribunals ordinaris i la jurisdicció militar.
  - es poden plantejar entre jutjats i tribunals però només si pertanyen a diferents ordres jurisdiccionals.
7. Les qüestions de competència...
- les resol sempre el superior comú.
  - no es poden plantejar mai a òrgans de l'ordre penal.
  - les resol sempre una sala especial del Tribunal Suprem.
  - poden ser plantejades per un inferior o un superior.
8. Quan un òrgan judicial entén que una norma podria contradir la Constitució...
- no la podrà aplicar i ho haurà de posar en coneixement del Consell General del Poder Judicial.
  - si es tracta d'un reglament, l'haurà d'aplicar tot fent-ne una interpretació ajustada a la Constitució.
  - si es tracta d'una llei podrà interposar una qüestió d'inconstitucionalitat.
  - podrà interposar un recurs d'inconstitucionalitat.
9. La predeterminació legal dels jutjadors, com a garantia de la seva independència,...
- determina que la creació dels òrgans judicials i la seva demarcació hagin d'estar recollides en una llei orgànica.
  - també inclou la predeterminació de la composició personal de l'òrgan judicial.
  - no inclou la predeterminació de la competència ni dels criteris de repartiment.
  - garanteix la inamovibilitat dels jutges i magistrats.
10. Amb l'establiment d'un sistema estricte d'incompatibilitats per als jutges i magistrats...
- es pretén reforçar la seva imparcialitat.
  - es pretén reforçar la seva immunitat.
  - es pretén garantir el seu apoliticisme.
  - es pretén garantir la seva independència econòmica.
11. L'anomenada *garantia formal de la independència*...
- exclou d'arrel la possibilitat de regulació infralegal de qualsevol aspecte relatiu a la funció jurisdiccional.
  - exclou d'arrel la possibilitat de regulació infralegal de qualsevol aspecte relatiu a l'estatut dels jutges i magistrats.
  - permet la regulació, per via de reglament, de qualsevol de les matèries de la LOPJ.
  - congela el rang de llei orgànica per a totes les matèries regulades en la LOPJ.
12. El principi d'unitat jurisdiccional...
- implica la prohibició d'aquells tribunals especials que no estiguin previstos en la LOPJ.
  - presenta un doble vessant: unitat interna i unitat internacional.
  - presenta un doble vessant: la prohibició de tribunals especials i la unitat territorial de la jurisdicció.
  - comporta la inclusió del Tribunal Constitucional en la jurisdicció ordinària.
13. Els tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes...
- són òrgans de la jurisdicció ordinària que tenen competència dins de l'àmbit de la seva corresponent comunitat autònoma.
  - culminen l'organització jurisdiccional en tots els ordres.
  - són òrgans propis de cada comunitat autònoma.

d) impliquen un clar trencament de la unitat territorial de la jurisdicció.

14. Dins les competències assumibles per les comunitats autònomes relacionades amb la funció jurisdiccional...

- a) destaquen les relatives a la selecció de jutges i magistrats que hagin d'exercir dins el territori respectiu.
- b) destaca la relativa a alguns dels anomenats *coscos nacionals*.
- c) destaca l'exclusió del personal laboral.
- d) Cap de les anteriors respostes no és correcta.

15. El sentit negatiu de l'exclusivitat jurisdiccional...

- a) permet encomanar als òrgans judicials funcions com ara les relatives al Registre Civil.
- b) impedeix que els òrgans judicials assumeixin funcions diferents de la jurisdiccional, llevat que els siguin atribuïdes per la llei en garantia de qualsevol dret.
- c) Les dues respostes anteriors són correctes.
- d) Cap de les respostes anteriors no és correcta.

16. Per a exigir la responsabilitat penal d'un jutge o d'un magistrat...

- a) cal presentar una querella.
- b) cal haver estat perjudicat per la seva actuació.
- c) cal autorització prèvia del Ministeri de Justícia.
- d) cal que hi hagi una resolució ferma prèvia.

17. La responsabilitat patrimonial de l'Estat...

- a) és aquella que es reclama per a fer front a la responsabilitat civil dels jutges i magistrats.
- b) no es pot reclamar per presó provisional si el fet no era delictiu.
- c) sempre és subsidiària de la responsabilitat personal dels jutges i magistrats.
- d) necessita que hi hagi un dany efectiu, individualitzat i econòmicament avaluable.

18. Quan un jutge o un magistrat comet una falta disciplinària...

- a) mai no pot ser sancionat per la via penal.
- b) serà sancionat pel Consell General del Poder Judicial.
- c) serà sancionat per l'òrgan competent d'acord amb la gravetat de la falta.
- d) respondrà disciplinàriament i civilment.

19. L'elecció dels membres del Consell General del Poder Judicial...

- a) correspon a les cambres legislatives, després de consultar les associacions de jutges i magistrats i el Consell de Col·legis d'Advocats.
- b) correspon a les cambres legislatives, després d'una proposta dels jutges i els magistrats.
- c) correspon a les associacions de jutges i magistrats.
- d) correspon a les cambres legislatives, si bé els vocals provinents de la judicatura seran proposats per les associacions de jutges i magistrats o pels jutges i magistrats que estiguin en servei actiu.

20. Els jutges degans...

- a) són triats pels jutges de la població corresponent, quan en aquesta hi hagi menys de deu jutjats.
- b) són triats pels jutges de la població corresponent, quan en aquesta hi hagi més de deu jutjats.
- c) són triats pels jutges de la població, a proposta de les juntes de jutges.
- d) són triats pels jutges de la població corresponent, a proposta de la sala de govern del TSJ respectiu.

21. Són jutges i magistrats nomenats temporalment...

- a) els jutges de pau, els jutges substituïts i els magistrats suplents.
- b) els jutges substituïts i els magistrats suplents.
- c) els jutges de pau, els jutges substituïts, els jutges de provisió temporal i els magistrats suplents.
- d) els jutges de pau, els jutges substituïts i els magistrats que hagin accedit per la via del concurs de mèrits.

22. El personal auxiliar de l'Administració de justícia...

- a) gaudeix de les mateixes garanties d'independència que el personal judicial.
- b) depèn, generalment, del Consell General del Poder Judicial.
- c) té dependència dels òrgans judicials en allò que fa referència a l'exercici de les seves funcions.
- d) és una competència exclusiva de l'Estat que en cap no cas podrà ser transferida a les comunitats autònomes.

23. El lletrat de l'Administració de justícia...

- a) és, sens perjudici de les atribucions que corresponen als jutges i als magistrats, el cap directe del personal de l'oficina judicial.

- b) assumeix la realització dels actes de comunicació.
- c) exerceix la fe pública judicial.
- d) Totes les respostes anteriors són correctes.

24. La policia judicial...

- a) és un cos especialitzat que depèn exclusivament dels jutges i dels magistrats.
- b) és una funció que, en més o menys mesura, correspon a tots i cadascun dels membres dels cossos i forces de seguretat, tant si són de l'Estat, autonòmics com locals.
- c) depèn funcionalment dels seus comandaments i orgànicament dels jutges, magistrats i ministeri fiscal.
- d) és una funció que no pot ser exercida en cap cas per membres de cossos policials autonòmics o locals.

25. El ministeri fiscal està regit per principis...

- a) orgànics (unitat i dependència) i d'actuació (legalitat i imparcialitat).
- b) orgànics (legalitat i imparcialitat) i d'actuació (unitat i dependència).
- c) orgànics (unitat i imparcialitat) i d'actuació (dependència i legalitat).
- d) orgànics (legalitat i dependència) i d'actuació (unitat i imparcialitat).

26. Les categories dins la carrera fiscal són...

- a) advocat fiscal, fiscal i fiscal de sala del TC.
- b) advocat fiscal, fiscal i fiscal de sala del TS.
- c) advocat fiscal, fiscal, fiscal de sala del TS i fiscal de sala del TC.
- d) fiscal, fiscal de sala del TS i fiscal de sala del TC.

27. La col·legiació dels advocats...

- a) és obligatòria per a l'exercici de la professió.
- b) habilita per a l'exercici en el territori del col·legi on s'hagi fet.
- c) requereix que se superi una oposició.
- d) els habilita per a exercir la representació de les parts en tota mena de judicis.

28. Les atribucions del Consell General del Poder Judicial es poden sistematitzar en...

- a) atribucions típicament governatives, atribucions relatives a certs nomenaments i potestat reglamentària.
- b) atribucions típicament governatives, atribucions relatives a certs nomenaments, potestat reglamentària i competències d'informe.
- c) atribucions típicament governatives, atribucions relatives a certs nomenaments i competències d'informe.
- d) atribucions relatives a certs nomenaments, potestat reglamentària, atribucions en matèria d'inspecció i competències d'informe.

29. Entre les funcions no jurisdiccionals que s'encomanen als òrgans jurisdiccionals:

- a) No hi ha la de declaració d'absència.
- b) Hi ha les relatives a l'autorització per a l'extracció d'òrgans de donants vius.
- c) No hi ha les relatives a les juntes electorals de zona.
- d) Cap de les respostes anteriors no és correcta.

30. Si el TEDH declara que una resolució judicial ferma ha vulnerat un dels drets reconeguts en el Conveni Europeu de Drets Humans...

- a) es podrà recórrer davant el Tribunal Suprem en tot cas.
- b) es podrà recórrer davant la Sala Especial del Tribunal Suprem si així ho manifesta la Sentència del TEDH.
- c) es podrà recórrer davant la corresponent Sala del Tribunal Suprem sempre que la violació comporti efectes que persisteixin i que no puguin cessar de cap altra forma.
- d) es podrà al·legar davant el Comitè de Ministres del Consell d'Europa.

31. A grans trets, en virtut de l'aplicació del Reglament 1215/2012 de la Unió Europea, es pot afirmar que...

- a) en matèria civil i laboral, l'exequàtur ha desaparegut.
- b) en matèria civil, l'exequàtur ha desaparegut.
- c) en matèria civil i mercantil, no hi ha motius per a oposar-se en l'execució d'una sentència dictada per un tribunal d'un altre estat membre de la Unió Europea.
- d) en matèria civil i mercantil, els estats de la Unió Europea hauran de tractar les sentències d'altres estats membres com si fossin dictades pels seus propis tribunals.

b) Qüestions breus

1. Quins són els criteris principals que permeten distingir la potestat jurisdiccional de la potestat administrativa?

En primer lloc, d'una aproximació superficial, es podria afirmar que a la segona li pertoca proveir al bé públic, executant i desenvolupant les lleis, mentre que a la primera li escau només actuar el dret en el cas concret.

Resulta, no obstant això, que moltes vegades l'Administració no fa sinó aplicar la norma al cas concret i per tant, calen més criteris que permetin distingir amb nitidesa.

Aquests criteris es poden esquematitzar de la manera següent:

- La dependència o submissió jeràrquica a què està sotmesa l'Administració i que no hi és en la jurisdicció, on cada òrgan gaudeix d'independència i la relació és ajeràrquica.
- L'actuació del dret que duu a terme l'Administració sempre és susceptible de revisió pels òrgans jurisdiccionals. Les resolucions dictades per aquests últims, en canvi, tenen la capacitat (en la majoria de casos) de generar força de cosa jutjada.
- L'argument principal per a la distinció consisteix en la manera com s'actua el dret: mentre que tant l'Administració com la jurisdicció actuen amb desinterès subjectiu –d'aquí ve que la imparcialitat no sigui un criteri vàlid per a la delimitació–, només la jurisdicció actua amb desinterès objectiu, és a dir, al contrari que l'Administració, sempre actua amb alienitat, no pas en cosa pròpia.

2. Què són les *sales* i les *seccions* de justícia? Quin sentit o funció tenen en el marc de la potestat jurisdiccional?

Les sales i les seccions són un mecanisme de divisió i organització del treball en els òrgans judicials col·legiats. Els òrgans col·legiats es divideixen en sales i en seccions, o només en seccions, segons el cas. D'aquesta manera, s'aconsegueix optimitzar l'especialització dels titulars dels òrgans judicials.

Més enllà d'aquest caràcter, tenen importància perquè són les sales o les seccions els veritables òrgans impartidors de justícia, ja que són els seus components els que coneixen i resolen els assumptes i no pas el tribunal o audiència al qual estan adscrits.

3. Quina o quines són les principals diferències entre *conflictes de jurisdicció*, *conflictes de competència* i *qüestions de competència*?

Els conflictes de competència són aquells que se susciten en el si de l'organització judicial. És a dir, entre òrgans de diferents ordres jurisdiccionals (per exemple, entre un jutjat d'instrucció i un jutjat d'afers socials). Els conflictes de competència, d'altra banda, se susciten entre òrgans d'un mateix ordre. Finalment, els conflictes de jurisdicció es plantegen, o entre òrgans judicials ordinaris i òrgans de la jurisdicció especial (tribunals militars, per exemple), o entre òrgans judicials (ordinaris o especials) i l'Administració. Mentre que els dos primers es resolen per òrgans de la jurisdicció, els conflictes de jurisdicció es resolen d'acord amb la Llei orgànica de conflictes de jurisdicció, que preveu diferents mecanismes segons el tipus de conflicte del qual es tracti.

4. Quins són els principals trets de la predeterminació legal dels jutjadors?

En primer lloc, cal destacar que la predeterminació legal del jutge, a més de ser una garantia de la seva independència i imparcialitat, és un dret fonamental reconegut en l'article 24 de la Constitució.

Pel que fa als principals caràcters de la predeterminació, esquemàticament, són els següents:

- Predeterminació de l'òrgan: l'òrgan ha d'haver estat creat amb anterioritat al cas per la LOPJ.
- Prohibició dels anomenats *tribunals d'excepció*, és a dir, d'aquells que es creen *ad hoc* per a un assumpte amb posterioritat a la seva aparició.
- Predeterminació de la planta i la demarcació dels òrgans judicials.
- Predeterminació de la composició personal dels òrgans.
- Predeterminació de la competència i dels criteris de repartiment.

5. La prohibició de pertinença a partits polítics o a sindicats, és una garantia real de la independència dels òrgans judicials?

És una garantia que té més contingut formal que no pas material, ja que l'única cosa que es pot impedir és la militància o la sindicació del jutge o del magistrat però en cap cas no la seva ideologia política. L'exemple d'Alemanya, on sí que es permet la militància, és un bon punt de partida per a la reflexió sobre la virtualitat de la prohibició.

6. Per què el tribunal del jurat es considera una jurisdicció especial?

Primer de tot cal apuntar que no tots els autors consideren que el tribunal del jurat s'hagi de considerar com una jurisdicció especial. Ara bé, el fet que malgrat que es constitueixi a la seu de l'audiència provincial –i estar presidit per un magistrat d'aquesta– el jurat el componguin llecs, determina la necessitat d'una consideració diferenciada dels altres òrgans de la jurisdicció ordinària.

7. Quins són els supòsits en els quals es pot reclamar la responsabilitat directa de l'Estat?

La responsabilitat patrimonial de l'Estat sorgeix en els casos següents:

- Error judicial. Pot ser tant un error de fet com de dret.
- Funcionament anormal de l'Administració de justícia. L'expressió *anormal* significa funcionament contrari a alguna norma jurídica.
- Presó provisional seguida d'absolució, en el cas que la resolució absolutòria declari que no ha existit el fet imputat i sempre que la privació de llibertat hagi causat perjudicis. La STC 98/1992, de 22 de juliol, ha equiparat la inexistència del fet imputat a la no-participació de la persona absolta en la seva producció.
- Danys produïts per dol o culpa greu dels jutges i magistrats.

8. Quins són els òrgans de govern dels jutjats i tribunals?

- El Consell General del Poder Judicial.
- Les sales de govern del TS, de l'AN i dels TSJ de les comunitats autònomes.
- Els presidents dels tribunals i audiències.
- Els presidents de sala de justícia.
- Els jutges.
- Els jutges degans i juntes de jutges.

9. Què diferencia el personal auxiliar del personal col·laborador de l'Administració de justícia?

A banda de les funcions que cada tipus de personal té encomanades, la principal diferència entre personal col·laborador i personal auxiliar consisteix en el fet que el segon actua sota la dependència de l'òrgan judicial, que n'exerceix el comandament. Els funcionaris i professionals col·laboradors, en canvi, malgrat que són essencials per a l'Administració de justícia, actuen sense dependència jeràrquica ni funcional de l'òrgan judicial.

10. Quins són els vessants del principi constitucional d'exclusivitat?

L'exclusivitat es concreta en dos monopolis i un vessant o aspecte negatiu. Es parla de monopoli estatal, per a explicar que atès que la jurisdicció és, alhora, una manifestació de la sobirania d'un estat, només les resolucions dictades pels òrgans judicials d'aquell estat seran executables o tindran validesa. Cal dir que aquest monopoli no és incompatible amb la possibilitat, recollida en l'article 93 CE, d'atribuir potestat jurisdiccional a organitzacions o institucions internacionals.

El segon monopoli s'anomena *monopoli judicial*. Es refereix al fet que l'exercici de la jurisdicció només podrà ser encomanat a jutges i magistrats, sense excepcions.

Finalment, el sentit negatiu del principi implica, molt resumidament, que els òrgans judicials no podran exercir cap altra funció que no sigui la jurisdiccional, llevat que els sigui atribuïda per llei en garantia de qualsevol dret.

Solucionari

1. a
2. c
3. c
4. b
5. d
6. c
7. a
8. c
9. b
10. a
11. b
12. c
13. a
14. b
15. c
16. a
17. a
18. c
19. d
20. b
21. c
22. c
23. d
24. b
25. a
26. b
27. a
28. b
29. b
30. c
31. d

Glossari

abstenció *f* Activitat del jutge o magistrat que consisteix a apartar-se del coneixement d'un assumpte quan hi concorre una de les causes previstes en la LOPJ per a procedir d'aquesta manera.

conflicte de competència *m* Conflicte que es produeix entre òrgans judicials de diferents ordres jurisdiccionals. La seva resolució correspon a una sala especial del TS.

conflicte de jurisdicció *m* Conflicte que es produeix entre la jurisdicció ordinària i l'Administració o amb algun òrgan de la jurisdicció especial. Estan previstos i regulats en la LOCJ.

demarcació *f* Delimitació territorial a efectes de competència dels òrgans judicials. Està regulada en la LDiPJ.

jurisdicció especial *f* Cada una de les jurisdiccions que sense formar part de la jurisdicció ordinària, estan previstes en la Constitució i exerceixen funcions jurisdiccionals en àmbits concrets.

jurisdicció ordinària *f* Totalitat dels òrgans judicials pertanyents als ordres jurisdiccionals civil, penal, contencions administratiu i social.

jutjat *m* Denominació que reben els òrgans jurisdiccionals unipersonals.

lletrat -da de l'Administració de justícia *m i f* Funcionaris públics que exerceixen la fe pública judicial i la direcció de l'oficina judicial, entre altres funcions. Anteriorment es denominaven *secretaris judicials*.

Magistrat -da ponent *m i f* Dins dels òrgans pluripersonals magistrat que, per torn, s'encarrega, entre altres funcions, de la redacció de la resolució.

Magistrat -da suplent *m i f* Magistrat que, sense pertànyer a la carrera judicial, integra les sales o les seccions dels òrgans col·legiats quan no hi ha prou magistrats de plantilla per a fer-ho.

ordre jurisdiccional *f* Cadascuna de les branques en què es divideix la jurisdicció ordinària. Els ordres jurisdiccionals són el civil, el penal, el contencions administratiu i el social.

personal auxiliar *m* Personal que desenvolupa tasques al servei de l'Administració de justícia en situació de dependència orgànica o funcional de l'òrgan judicial.

personal col·laborador *m* Personal que desenvolupa tasques al servei de l'Administració de justícia sense dependència orgànica ni funcional respecte dels òrgans judicials.

planta *f* Quan ja s'ha establert la demarcació judicial, consisteix en la determinació concreta del nombre d'òrgans judicials en cada territori. Està regulada en la LDiPJ.

qüestió de competència *f* Conflicte que es produeix entre òrgans d'un mateix ordre jurisdiccional. Són resolts pel superior comú als dos òrgans en conflicte.

recusació *f* Activitat de les parts adreçada a apartar un jutge o magistrat del coneixement d'un assumpte quan hi concorre alguna de les causes previstes en la LOPJ i no s'hagi abtingut.

repartiment d'assumptes *m* És l'última operació que cal fer per a acomplir les disposicions derivades de la predeterminació legal del jutgador. Una vegada establerta la jurisdicció i la competència mitjançant normes legals, en aquells municipis en els quals hi hagi més d'un òrgan judicial del mateix rang, calen unes normes objectives que permetin distribuir els assumptes. Aquestes normes s'aproven anualment des del TSJ corresponent.

sala de vacances *f* Sala que es constitueix durant el mes d'agost en els òrgans col·legiats per a donar curs als assumptes que no admetin demora.

tribunal *m* Denominació que reben els òrgans jurisdiccionals pluripersonals. A vegades, alguns d'aquests òrgans es denominen audiència.

tribunals *f* Denominació amb la qual genèricament es pot fer referència als òrgans de l'Administració de justícia, tant si són unipersonals com pluripersonals (vegeu l'exposició de motius de la LEC).

tribunals d'excepció *m* Tribunals que es creen amb posterioritat al sorgiment de l'assumpte que hagin de jutjar i expressament per a aquest enjudiciament. Estan expressament prohibits per la CE.

Abreviatures

AN: Audiència Nacional.

AP: Audiència provincial.

CC: Codi civil.

CE: Constitució espanyola.

CP: Codi penal.

EGA: Estatut general de l'advocacia.

EOMF: Estatut orgànic del Ministeri Fiscal.

JCA: Jutjat d'afers contenciosos administratius.

JCI: Jutjat central d'instrucció.

JCP: Jutjat central d'afers penals.

JI: Jutjat d'instrucció.

JM: Jutjat de menors.

JP: Jutjat d'afers penals.

JPI: Jutjat de primera instància.

JPII: Jutjat de primera instància i instrucció.

JS: Jutjat d'afers socials.

JVP: Jutjat de vigilància penitenciària.

LDiPJ: Llei de demarcació i planta judicial.

LEC: Llei d'enjudiciament civil.

LECrim: Llei d'enjudiciament criminal.

LO: Llei orgànica.

LOCJ: Llei orgànica de conflictes jurisdiccionals.

LOPJ: Llei orgànica del poder judicial.

LRJCA: Llei reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa.

LRJS: Llei reguladora de la jurisdicció social.

STC: Sentència del Tribunal Constitucional.

STS: Sentència del Tribunal Suprem.

TC: Tribunal Constitucional.

TS: Tribunal Suprem.

TSJ: Tribunal Superior de Justícia.

